

GALENO ASCRIPTVS LIBER

seu impermixtam mistionem à medicis magna ex parte factam. Nam ueluti manus quaedam, B
 quæ ad distributionem aquam rapiat, minimum omnino uini immiscendum est: quo nimirum
 aqua, syncera esse desinat: Sic sanè oxymeli illud quod aquosum est, laudo. Possset etiam quis eo
 melicrato, quod aquosum est, citra periculum uti: nam quod impermixtum est, nisi prius aluum
 subducat, maxime nocuum euadit, ac præsertim in picrocholis, & ijs qui magna habent uiscera,
 in quibus sanè corporibus aqua etiam ipsa nocua est, quando in bilem uersa fuerit, diutius in hy-
 pochondrijs morata. præter enim hæc omnia quæ habet mala, adhuc etiam cum sit stercoris ex-
 pers, nullam alui subductionem facit. Quòd uero hæc ipsa, cum in accessionum initijs bibitur,
 lædat, omnibus sanè notum est. Quando ergo in potu utilis erit aqua: quando sola potione pro
 diæta laborans utitur: ptissanæ cremorem nondum assumens. Tunc ergo in medio aliorum po-
 tuum aquam quis in tempore offerat, præcipuè que quando laborans siticulosus sit: nam inunda-
 tionem (Græce πλινυμειδία) quandam, hoc est humiditatis multitudinem, ab ipsa fieri asserit
 Hippocrates. quare inter melicratum & oxymeli parum aquæ dat, quippe quæ ad expuendorum
 humiditatem conferat. Quin & ubi uinum maxime nocuum sit, tunc & aquam dat. Nocuum
 autem est, cum uel delirat laborans, uel caput uehementer dolet. Suam igitur propriam natu-
 ram humidam ac frigidam habet aqua. adscititiam autem acquirens caliditatem, calefacit quidem F
 ac humectat propinquas sibi res: at non similiter ambo hæc facere natura apta est. uerum hume-
 ctat quidem summè, siue tepida, siue temperata, siue etiam calidior existat: calefacit autem non
 summe, nisi quæ extreme ferueat. Exploretur autem hic sermo in temperata natura. Si enim huic
 naturæ aquam temperate calidam offeras, siue lauando siue perfundendo quamcunque uelis par-
 tem: hanc ipsam, humidiores ac calidiores demonstrabis in ipso perfusionis tempore. Si
 uero posthac quieueris, ut qui frigida corpus nec coegeris nec densaueris: paulo post frigidio-
 rem ipsam se ipsa factam comperies: caliditate innata immoderatus perspirata. Non tamè quem
 admodum frigidius deinceps, ita etiam siccius demonstrat corpus calidæ aquæ usus. quamuis cer-
 te & hoc fieri uideretur, tum ob meatuum raritatem, tum ob corporis mollitudinem, tum deni-
 que ob substantiæ fusionem. Necessè est enim ut largior in huiuscemodi affectionibus fiat euapo-
 ratio. Vapor autem humor est attenuatus. Verum non sic se habet rei ueritas. Nam quæ in uasis
 ac alijs uacuis regionibus continentur humiditates, uniuersæ uacuantur: corpora uero ipsa uaso-
 rum, ac uniuersum carnosum genus, humidius se ipso fit. & hanc solam facultatem, ut uidetur,
 nunquam deponit aqua. Neque enim cum feruens comburit corpora, quæ uita sunt, sicca euadunt,
 ut quæ ab igne assata sunt: neque etiam cum summe frigida facta, toto die uel etiam longiori tem- G
 pore super aliquam partem effunditur, eam sicciores reddit. sed hæc quidem accidunt, propte-
 rea quòd humiditas quæ in uasis alijsq; regionibus continetur, uacuata est: innatæ autem ac soli-
 dæ ipsæ partes (hoc est τὰ σφαιρώτα) nulla in re se ipsis sicciores fiunt.

De aquæ frigidæ & oxymelitis in ægrotantibus exhibitione.

Caput. ij.

Quoniam omnis affectio corporis, quæ præter naturam est, à sibi ipsi contrarijs curari est osten-
 sa: patet febrem quoque ipsam à frigida extinctam omnino iri, quando ipsa sola fuerit sine ulla
 affectione quæ à frigida lædatur. Nam si cum febre, alia sit affectio, quam frigida lædit: licet
 quæ ex hac ipsa affectione orta est febris, à frigida confestim extincta fuerit, alia tamè deinde gra-
 uior febris accendetur, aucta ea affectione, quam frigidæ potio læserat. Læduntur autem à frigi-
 da affectiones, tum quæ sunt partium phlegmone laborantium, tum quæ sunt succorum incon-
 coctorum, quorum nota ac indicium est ipsa urinarum inconcoctio. Si igitur urinæ concoctæ
 sint, simulq; nulla pars principalis phlegmone uexetur: hæc satis erunt, ut ad frigidam dandam
 nos impellant. Quòd si æstatis tempore uehementia febris aliquando urgeat, laboransque iuue-
 nis sit ac frigidæ potioni assuetus: si unà cum aspectu ac consistentia urinarum sublimamentum
 laudabile uideas: frigidam dando, non peccaueris, quamuis aliqua particula phlegmone uexe- H
 tur: sed malueris hoc in loco febris quidem uehementiam quam primum sedari, reliquias autem
 phlegmones pluribus diebus indigere. scirrhosiores enim solutuq; difficiliore ut ipsæ euadant,
 necesse est. Si igitur non admodum adurentes sint febres, frigidam dando in particulis phlegmo-
 ne laborantibus, magnopere à cōiectura aberrabis. Nam quæ uehementer flammeæ sunt febres,
 phlegmonem erysipelatosam quoquo modo esse significant. ideoq; frigida etiam hanc iuuat sicuti
 in exterioribus conspicitur. in ijs ergo qui incipientes habent phlegmonas in iecore, uentricu-
 lo, alijsq; eiuscemodi particulis, exquisitiori determinatione est opus. Magnopere enim hi omnes
 læduntur, licet in tempore assumpserint, si aliquantum potus ipse quantitate excedat. Quoniam
 autem principia earum phlegmonarum quæ sine ictu aut uulnere consistunt, uel ob imbecillitatem
 particularum uel ob aliquam igneam caliditatem fiunt: eas quidem quæ ob imbecillitatē fiunt, sem-
 per frigida lædet: eas uero quæ ob igneam quandam caliditatem, ea ipsa moderate exhibita iuuab-
 bit. Periculum enim est in largiori potu dando ne pars ad contrarium excessum transeat. adhuc
 uero tales affectiones frigida potio iuuabit, si dum sani erant, ea ipsa uti solebant. Considerandi
 igitur sunt, qui in thorace, uentriculo, iecore, ceruice, ac toto capite sunt ualidi morbi. Nam ar-
 tus, (quæ cōla Græce hoc est membra longa dicuntur) haud magnopere fortasse lædentur: læden-
 tur

Atur etenim aliquantulum per quasdam affectiones, quas deinceps dicam. Quod uero horum eadem futura sit noxa, quanta prædictarum partium ualide affectarum sit, ne id quidem idiota asfereret. Si igitur erysipelatoſa uel herpiſtica hoc eſt ſerpiginoſa quædam affectio in hypocondrio ſit, uel eryſipelatoſa phlegmone, uel aliqua alia affectio ſumme calida ex intemperie nimirum ſine ſuccis genita: tunc frigida potio iuuabit. Sicuti eadem maxime lædet, ubi abſceſſus, uel œdema, uel ſcirrhus, uel ulcus, uel intemperies frigida affuerit. Quoniam autem de artubus dicere ſum pollicitus, ſciendum eſt, quod quæ in his ſunt phlegmonæ neruoſarum partium, à quibus alioqui ſpasmorum imminet periculum, à frigida potione maxime læduntur. Si autem in carnoſa artuum parte phlegmone gignatur, bibere etiam frigidam homo poterit. & ſi extrinſecus membro phlegmone uexato obtulerit, lædetur quidem, non tamen inſigniter nec omnino manifeſte, præfertim ſi frigida potioni fuerit aſſuetus. Cũ igitur febris fuerit ſola ſine ulla alia affectione quæ à frigida lædi poſſit, tantum frigida dandum eſt quantum laborans ipſe anhelitu non ite rato haurire poterit. Oxymeli autem æſtatis tempore frigidum datur, ut laborantis ſitim non exacuat. quapropter etiam antequam concoctus ſit morbus, oxymeli frigidum dare audemus æſtatis tempore: aquam certe in eiufmodi affectione ad ſaturitatem non daturi. nam tum phlegmonem denſabit, ſi ob eam febricitent: tum ſuccos ſeruabit inconcoctos, ſi ob hos ægrotent. At oxymelitis tunc parum damus, tanquam tepidum prius ſit in uentriculo euasurum, quàm eius frigiditytas uſq; ad coſtam diſtribuatur. Quod ſi exiguum quid diſtributum etiam fuerit, illud ab ipſo oxymelite corrigetur, ut quod incidendi facultatem habeat.

Ex libris Ruſi de Aquis. eſt in ſecundo Libro de Dieta ſeu Potibus.

Cap. iij.

Aquæ, quæ reſides ſunt, (uoco autem eas quæ ſunt ex puteis) cum minime ſint fatigatæ, neq; ualde tenues ſunt: ſi q; intro inierint, minus madefaciunt, ac diſſoluunt cibos, minus item concoquunt, nec bene etiam per urinam redduntur præ crallitie, & quia frigida ſunt. Fiunt autem potabilioreſ tum crebro hauſtu ac ſi effluerent, tum expurgatione puteorum. Quæ uero fluunt, multo ſunt tenuioreſ, atque ad madefaciendum præſtantioreſ, ad concoctionem item, & ad urinæ redditionem. Quæ uero ſunt ex ſtagno, omneſ peſſimæ ſunt, Nam & odorem abſurdum habent, ſicuti putrefactæ. & æſtate quidem calidæ ſunt, hyeme autem frigida. quod maximum ſignum prauitatis aquarum ſtatuo. Æſtate igitur uentres perturbant, tarde etiam in ueſicam tranſeunt. ſæpius item difficultateſ læuitateſq; inteſtinorum homini inferunt, à quibus reſ tandem in aquam intercutem cedit. Hyeme uero cum frigida ſint, uentres quidem non admodum perturbant: rupturas autem, pleureſes, & tuſſes faciunt. quin & ad lienem repunt, poſtea in aquam intercutem deſinunt. ex liene autem & pedes ulcerantur, & ea ipſa ulcera celerem curationem non admittunt. Solæ autem quæ in Ægypto ſunt paludeſ, ex omnibus quas nouerim ſunt ſalubreſ: quod & hyeme aqua non putreſcat, neque enim ſupercaleſcit: & autumno Niluſ paludeſ replendo, antiquam aquam extrudat, & aliam recentem in eiſ locum reponat. De aquis autem pluuialiſ hęc cognoſco. Aquæ pluuialeſ leueſ ſunt, tenueſ, puræ, guſtantiq; dulceſ. & ſi quid in ipſiſ elixare uolueriſ, celerrime id elixatur. ſi q; ipſaſ calefaciaſ, celerrime caleſcunt. uinoque per exiguo temperantur. quare bonæ ſunt ad concoctionem, bonæ ad urinarum ſecretionem: bonæ iecori, lieni, renibuſ, pulmoni, ac neruiſ. cum enim facultatem ualde refrigerantem non habeant, merito hiſce partibuſ ſunt benignioreſ. Vernaleſ ergo ac hyemaleſ opportuniſſimæ, ac optimæ ſunt: quaſ ſanè ego præcipue laudo. Autumnaleſ autem & æſtialeſ fuerint quidem aliſ præſtantioreſ: ſed non omneſ omnibuſ. nam uiribuſ quidem eaſ quæ in terra ſunt, antecelſunt: quàm uero ſint uernalibuſ hyemalibuſque inferioreſ, dici ſanè non poteſt. nam terra ſiccitate uaporat æſtate, & autumno (&) aer multas habet terræ ſordeſ, quaſ pluuiæ purgant. taleſ igitur ſiccioſeſ nitroſioſeſque ut ſint neceſſe eſt, atque ad abſtergendum per inteſtinaque deſcendendum idoneæ: minime tamen ſunt accommodatæ renibuſ, pulmoni, & arteriæ. quin & pluſ uini taleſ aquaſ ferre neceſſe eſt: quò earum nitroſitate uincatur. Differunt autem non parum etiam aquæ penes flatuſ uentòſue aquilonareſ & australeſ. In aquilonariſ enim dulciòſ quidem pluit aqua, uerum frigidioſ: in auſtralibuſ autem minus quidem dulciſ, calida autem magiſ. Et in uniuerſum tempora quæ imbribuſ pluuiiſ ue abundant, dulciorem: quæ eiſdem carent, ſiccæq; ſunt, nitroſioſeſ aquaſ præbent. Quæcunq; autem à niue & glacie fluunt aquæ, uniuerſæ duræ quidem ſunt, frigiditateque excedunt, dulceſ tamen ſunt guſtanti. aqua autem quæ dura frigidaq; ſit, neq; ad concoctionem neque ad urinæ redditionem commoda eſt, quin & neruiſ, pectoribuſ, coſtiſq; mala eſt. nam & ſpalmos tetanòſque inferit, ruptioneſq; in thorace facit, ut etiam nonnulli ſubcruenta exſpuant, ac ſuppurentur. Fontanae autem aquæ quæ ad orientem uergunt, uniuerſæ humiditate, tenuitate, odoris bonitate, quòd q; tum moderate humectent, tum moderate calefaciant, cæteriſ excellunt. Quæ ad ſeptentrioneſ, dulceſ quidem ſunt, ſed immoderatiuſ refrigerant. Quæ ad occidentem, uiolenteſ ſunt in refrigerando, uiolenteſ item & duritie. unde raucitateſ, laterum morboſ, ac ſpalmos inducunt. Quæ ad meridieſ, ſalſioſeſ calidiorèſque ſunt, minimèque ut per urinam reddantur idoneæ, ad ſeſſioneſ autem per inteſtina, præſtantioreſ ſunt. Atqui, licet aquaſ quæ ſunt in meridie, non laudem, Nilum tamen ita laudo,

Spurij.

Kx v

ut paucis

GAL. ASCRIPTVS DE BONITATE AQVÆ.

ut paucis admodum fluuijs in bonitate aquæ comparandus uideatur. nam & uentrē subducit, mu-
 lieribusq; purgationes citat, & in puerperio bibitur. Pleriq; uero meridionales aquæ refides sunt,
 quibus duplex est noxa: altera, à regione: altera, quòd nō effluat. Pro terræ uero natura sic de a-
 quis dignoscere oportet. Nam terrarū alia est plana seu campestris, alia colles, & montes. Campe-
 stris ad aquarum effluxiones deterior est. multiq; hoc in loco putei fossiles, fontesq; refides sunt.
 Colles & montes sunt præstantiores. nam & puriores aquas, tenuiores, & meliori præditas odo-
 re, dulcedineq; suauiores præbent. Rursus camporum nonnullis falsugo & nitrum insidet æstate
 & autumnò: nonnullis nihil: uerum terram hanc, dulcem appellant. hic ergo & aqua est præstan-
 tior potabiliorq;: illic salsa ac nitrosa. Ex montibus itidem, alij terrei, alij petrosi. ac terrei aquas
 habent præstantiores quo ad mollitiem, & quia minus sint frigidæ: petrosi, quo ad duritiem & fri-
 giditatem aquas habent deteriores, puriores tamen cæteris, sedimentòque uacantes. Maxima
 autem ac notabilissima in aquis est differentia, tum ex metallis, tum ex herbis illic natis. Ac metal-
 la quidem tum ad aliam habitationem, tum ad aquæ potionem nocua sunt. Herbae uero nonnun-
 quam quidem admodum lædunt aquam: nonnunquam autem ipsam adiuuant: ut sium, calamen-
 the, & adiantum, hæ enim plurimè in riuis seu canalibus nascuntur. ac laudabilem quidem aquam
 lædunt: prauam uero alioqui iuuant, cum quoddam ab eis ueluti medicamentū ipsi aquæ commi-
 sceatur. Euadūt autem præstantiores ut per urinam reddantur, eiuscemodi aquæ. Non minima er-
 go habenda est consideratio an etiam à terra uel aliunde aliquod aquis uitium adueniat: quòd nō
 satis sit fontes hic quidem præstantiorem aquam ac potabiliore, illic uero salsam ac nitrosam præ-
 bere: nisi etiam quæ ad riuos attinent, similia existant. Quæ igitur maxima sunt, in hoc sermone
 dicta sunt. Dicantur autem & alia signa bonitatis aquarum. Quæcunq; aquæ hyeme quidem cali-
 dæ sunt, æstate uero frigidæ, quoquo modo uidentur esse optimæ: Quæ uero simili modo in calo-
 re & frigore, quo tempora se habent, pessimæ. Nam æstate in terra superficie calor aduenat: hye-
 me in profundum immergitur. ob idq; mihi uidetur, fontes, quicunq; à profundissimis partibus
 fluunt, & quæcunq; antra caua, omnia per hyemem calidissima esse, per æstatem frigidissima. i-
 deoq; omnia quæ in superficie sunt, unà cum temporibus commutantur, quoquo modo ea ipsa
 tempora in calore uel frigore se habeant. Mirabile autem est quod (alicubi) aqua hyeme euane-
 scit, æstate apparet. quamuis contrarium iure esse deberet. Verum etiam huiusce rei causam ca-
 lor ipse habet: ut qui profundas aquas secum conuehat. nam & hæ calorem ipsum sentiunt. Qui-
 cunq; enim fontes profundi sunt, parumq; admodū ab externis imbribus suscipiunt, hyeme quidē
 ac per uehementissima frigora minimos, æstate uero maximos comperies. Quare & quod in De-
 lo est stagnum, hæc ipsa eisdem de causis patitur: puteiq; qui in Pythopoli sunt. Vna ergo hæc ipsa
 est bonarum ac prauarum aquarum cognitio: si hyeme calidæ, æstate frigidæ sint. Secunda uero,
 si in ore gustantis nihil notabile habeant. ita uero nec multo uino pro temperando indigebunt,
 omniq; uino conuenient. Esto autem & pura illa, quæ præstantior est: nec alioqui colore infecta,
 nec facem subsidentiamq; habēs: statim uero quæ pura est, pondere etiam est leuis. nam quæ pon-
 dere leuis est, terræ semper impermixta est: quæ uero est grauis, terræ ratione plus grauat. Sunt &
 hæc non minime consideranda. ut, si cito ipsa calefiat, ac refrigeretur. nam eiusmodi aquæ cæteris
 sunt præstantiores: Et quomodo ad concoctiones, quomodo item ad secessionem se habeat. nam
 quæ citius concoquunt, sunt præstantiores: & quæ secedunt, si per uesicam secedant, sunt præstan-
 tiores: deterior autem est aquæ per intestina secessio. Quarum uero in nostra arte non est, ope-
 ra perdiscere, ea ab incolis percontari debemus. Nequaquam autem facile sciri possunt quæ præ-
 ter rationem eueniunt. Ne diutius morer, Aqua in Leontinis est, ex qua si quis biberit, moritur.
 Huiusmodi alia in Phæneo Arcadiæ conspicitur, quam Stygos hydor appellāt. Huiusmodi item
 alia in Thracia, & stagnum illud quod apud Sauromatas est, quod nec auis transuolare potest.
 Et aliud etiam apud Medos est, cui ichorem nigrum supernatare dicunt. qui ubi igni admotus fu-
 erit, accenditur. hoc medicamento Medeam tradunt Creontis filiam perdidisse. Est etiam Susis
 aqua, quæ si bibatur, dentes excutit. Sybaris autem fluuius homines infœcundos reddit. Quæ ue-
 ro in Æthiopia est aqua, rubra appellata, furorem inducit: Quæ in Ægypto est, bibentium capi-
 ta depilat. Horum sanè nihil sciri potest cur qui illis inconsiderate iam usi fuerunt, multi quidem
 mortem obierint, multi uero aliud quid inconueniens perpeffi fuerint. Sunt & aliæ multæ aqua-
 rum facultates, quæ non secundum communem naturam se habent. Nam quæ Lycestis est aqua,
 bibentes ad temulentiam adigit. Quæ in Clitorio Arcadiæ est, in ea si quis se lauerit, odorem uini
 amplius sustinere non poterit. Aqua Arethusæ in Chalcide, mulieres quidem iuuat: cætera uero
 animalia, si ex ea biberint, pedum doloribus afficiuntur. Cydnus pedum dolores sedare credi-
 tur, quamuis frigiditate excellat. Qui uero habitat, ubi praua est aqua, excogitare debet, ut ip-
 sam potabiliorem efficiat. Optimum igitur erit, ut ipsa in fictilibus uasis elixetur: ac ubi noctu
 refrigerata fuerit, rursusq; calefacta, bibatur. Si uero exercitui bonam aquam ex praua preparare
 fuerit opus, foveas ex ordine ab altissimis locis ad decliua fodere, per illasq; aquam ducere oportet:
 terra dulci ac pingui quæ conficiendis fictilibus sit idonea, in foveas iniecta. semper enim
 hoc modo aquæ uiciolitas in foveis remanebit.

Aque correctio, ex libris Dioclis.

Cap. 4.

A Aquam imbecillissimam efficies, si tertiam partem decoquas: & ouorum alba similiter decoquas: inijcere autem in hæc ipsa oportet glebam argyllæ aridæ, quousq; maceretur. Sit autem mensura semisextarius in amphorâ. Vbi autem decoxeris, bibatur. Ita etiã odorẽ ab aqua extrahes, si calefactã manu ad uentũ pfundas, & in uase immenso insoles, atq; in multa uasa paulatim diffundas.

Aque purgatio, ex libris Athenæi.

Cap. 5.

Aqua defæcatur partim uasis stillacidijis, (quæ facta à Græcis appellantur) partim colis (quæ ab eisdem hylisteres uocantur:) quæ nonnunquam quidem simplicia, nonnunquam uero duplicia uel triplicia fiunt: ut purissima aqua per hæc ipsa excipiatur. Quin & foueæ tum iuxta mare tum iuxta stagna fiunt, illic quidem, cum aquam potabilem à mari secernere uolumus: hic uero, ut si conturbatum fuerit stagnum, hirudinesq; in se uel aliqua etiam alia uitia habuerit, purissima maximeq; innoxia aqua per terram transudans, in fossas colligatur. Vbi uero multa aquæ quantitas haurienda sit, ut in exercitiis, latera foueæ lapidibus uel lignis in orbem circundant, atq; ubi pauimentum eodem modo instrauerint, puras conseruare aquas nituntur. Porrò aquæ quæ defecantur, tenuiores purioresq; fiunt, ob idq; etiam frigidiores. plerq; uero licet fuerint defæcata, uires **B** tamen à sordidis corporibus perceptas adhuc conseruant.

DE VINIS, EX GALENO CAPVT SEXTVM
LIBRI QVINTI COLLECTIONVM MEDICINA-
lium Oribasij ad Iulianum Imperatorem.

Augustino Gadaldino Mutinensi interprete.

C **V**INVM aquosum nominat homines id, qd' colore & consistẽtia aquæ assimilatur: transparens. n. ac splẽdens est, & purũ: ac consistentia tenuè apparet: tibiq; dum gustaueris, nullã fortẽ habere qualitatem uidebitur: dumq; temperatur, multæ aquæ haud sustinet mixtionẽ. unde ab antiqs oligophorõ. i. pauciferũ, uocatũ est. Haud omnino autẽ uinũ hoc ab adstrictione est semotũ, at eã exolutã penitus habet: si. n. ipsum aquæ cõparaueris, manifeste ex ea cõparatione gustu persenties, id exiguam quandã adstrictionẽ assumpsisse. Est & uiribus aque simile, nec caput imbecillũ, nec neruos imbecillos tangẽs: quoniam nec manifeste calefacit. Videtur etiã nullã aliam conspicuã qualitãtẽ possidere, non austeritatem, nõ acerbitatẽ, nõ dulcedinem, nõ acrimoniã. Idoneum autem est hoc uinum ad eorum, quæ in pulmone continentur, educationem, uirtutem nimirũ roborans, & humores humectans, ac incidens moderate. Idẽ & febricitantibus minori cum periculo datur, quã alia uina. Nã huic uni ex omnibus uinis inest, ut aquæ & uini malitias effugiat. Præterquã aut, quòd nunquam caput lædat hoc uinũ, sæpius etiam iuuat: leues eos dolores, qui ab humoribus in uentriculo contentis excitantur, sedans. Inuenies autem aliquãdo quosdam ob aquæ potionem capite dolentes, præcipueq; cum ipsa praua fuerit, quæ dum corrũpitur, naturale robur uentriculi exoluit: quo iam imbecillo reddito, ichores biliosi ex ore uentriculi in eius spacium confluere consueuerunt, sicuti ijs, qui ieiunarũt, accidit. à quorum malitia & læsione prædictum uinum hominem liberat: primum quidem ac statim epicraseos. i. contemperamenti ratione: postmodum autem, eo q; roboratus uenter, deorsum, quæ sibi noxia sunt, pellet. lis autem, qui admodum calidi sunt temperamento, aquæ potio magis, quàm uini confert. Quòd si quandoque uino indigent, dandum ipsis est, quod tenue sit moderateq; austerum. Vina aquosa cum urinas cieant, paucissimum corpori præbent alimentum: eaq; sola ex uinis tuto etiam recentia bibuntur, quemadmodum Gaurianum nominatum, & aliqua ex Sabinis. In unaquaq; autem natione talia uina gignuntur: in Italia imbecillum Sabinum, quod etiam febrientibus dant: in Asia Titacazenum, & Tibinum. At si eorum signa audieris, facilius in unaquaque natione talia uina inuenies. Apud nos cito potabilia euadunt Tibinum, & Arsyinum, & præter hæc Titacazenum. Dulce uinum, nec tenue exquisite, nec splendidum: sed plus minus à prædictis recedere, neutrum uero habere, comperies. Calefacit autem uinum dulce, crassumq; consistentia est. Ac particulares eius uires, quas dum potatur, præ se fert, has duas qualitates consequuntur. Nam color ex sui ratione nullam, uel in iuuando, uel in lædendo uim obtinet. Quàm crassum autem consistentia est hoc uinum, tam etiam tarde meat: ita ut nõ solum aliquam ex ob-

Kx vi structis

DE VINIS.

structis particulis obstructione non liberat, ut etiam obstructionem adaugeat. Ob idque iecori af- **B**
 fecto maxime nocuum est, præcipueque quando phlegmone aliqua uel scirrhus in ipso sit. Mode-
 ratius autem lædit, quando à crassis obstructum fuerit humoribus uiscus id, uel quando imbecil-
 litate afficitur, sicuti in affectionibus, quæ proprie hepaticæ uocantur. Post iecur lien à dulcibus
 uinis læditur: non tamen pulmo, quâdo crassum humorem in bronchijs habet. Dulce enim uinũ
 in acutis morbis ad expuitionem confert, cum iam peripneumonia, & pleuritis concocta fuerit,
 nec iam phlegmone uexentur particulae. Quo autem magis à uehementi caliditate distant uina
 dulcia, eo minus capitis grauitatem mentisque lesionem faciunt: At facilius, quàm alia uina deij-
 ciuntur, magnaque reddunt uiscera. Non sunt autem picrocholis idonea: materia enim sunt omnia
 uina dulcia flauæ bili. Nec solum, quia multa caliditas tales humores amaros reddit, uina dulcia
 febricitantibus non conueniunt: sed etiam quia cum crassa sunt, neque ad urinam transeunt, nec
 secum unâ biliosos humores educunt, nec euacuant. Vnum autem duntaxat bonum hoc ipsis in-
 est, quòd uentrem leniunt: quare ipsa præbibunt. nã si hoc non fecerint, omni sanè modo lædunt.
 Præter alia enim sunt siticulosa, hac ipsa re indicantia, quòd facile bilefcunt. Sunt & talia uina fla-
 tuosa. Inferioribus tamen intestinis haud sunt nocua, quòd flatus ab ipsis genitus tarde meet, mo-
 returque in hypochondrijs quousque perfecte concoctus ac tenuatus fuerit. Dulce simul & austerũ **F**
 est uinum, quod in Cilicia est, contrarijs constans qualitatibus: quare prauũ existit: quippe quod
 nec distribuatur, nec descendat: sed diu in uentre permaneat, ipsumque inflat. Nigrum uinum,
 quod citra dulcedinem austerum apparet, uel acerbum: replet, ac tarde meat, ambasque deiection-
 nes, tum quæ per aluum, tum quæ per uesicam fit, cohibet: facileque acescit, & uomitum prouocat.
 Solis autem uentris fluxionibus conuenit, nec in his ad saturitatem est bibendum. Album simul
 & austerum uinum nec ipsum urinas ciet: sed si crassum est, in hypochondrijs moratur: si non cras-
 sum, non æque ad urinas transit, sicut alba & mediocriter austera. Cirrhum, idest fuluum, & au-
 sterum uinum, fluxionibus uentris et ipsum competit. Duplex autem fuluum sicut & nigrum, est:
 alterum dulce, austerum alterum. sed fuluum caput & mentem magis ferit, quia nigro calidius
 est. Flauum uinum summe calidum est, quemadmodum & quod post ipsum est fuluum, post hæc
 rubrum, postea dulce. Album cæteris alijs minus nutrit. Ex albis uinis nullum est dulce: uerum
 quædam austera, ac crassa sunt: quædam aquosa, ac tenuia. Ex flauis, & fuluis quædam sunt dul-
 cia, ut Hippodamantium, & Faustianum Falernum, quædam omnino dulcedine carent. Rubra
 uina his sunt crassiora: quemadmodum rursus rubris alia, quæ iam proxime ad nigra colore ac-
 cedunt. Atque omnia hæc pro crassitudinis ratione nutriunt. ob idque ijs, qui refectione indigent, **G**
 ut uinum dulce bibant, concedendum est, præsertimque cum eorum iecur, lien, & renes uitio ca-
 reant. Qui uero crassum humorem in uenis collegerunt, ijs tenuis consistentiæ uina utilia sunt:
 sique humor ille frigidus fuerit, acris & uetusta: si non frigidus, quæ nec acrimoniam, nec uetusta-
 tem habeant, conueniunt. Ad probos autem succos gignendos odorum præstantius est, sed ca-
 put ferit. Austeris ad roborandum stomachum, ac sistendam aluum fluentem utimur: alioqui sanè
 non usuri, propterea quòd nec alimento distribuendo, nec sanguini procreando, nec probis
 succis gignendis, nec urinæ ciendæ, nec sudori prouocando, nec aluo subducendæ conferunt.
 Biliosis igitur corporibus nec Falernum, nec Tmolites fuluum & dulce, nec Ariusium, nec Les-
 bium illud, quod odorum ac fuluum æque, ac prædicta uina, est, conuenit. Calidiora enim om-
 nia hæc uina sunt: facileque, qui ea biberint, caput dolent, ac febricitant, atque aliqua neruorum af-
 fectione tentantur. Igitur nec biliosis naturis, nec sole exustis, nec ijs, qui in laboribus multis, aut
 penuriâ, aut mœrore, aut tempore, & cœli statu calido uiuunt, danda sunt talia uina. Contra ue-
 ro ijs, qui calefactione egent, pituitosis frigidisque temperamentis, ac humorum crudorum copia
 refertis, ociose uiuentibus in regione frigida, & hyeme, & cœli statu frigidus, ac humido, bona sunt.
 Sanè omnium uinorum, quæ nec ualde crassa, nec admodum dulcia sunt, ut Theræum, & Scy- **H**
 bellites, commune est, ut cum in longum temporis spacium extensa fuerint, flaua fiant colore,
 ac quiddam more ignis coruscans, acquirant. Nam nigra (quale apud nos Perperinium) si ue-
 terascunt, in rubrum quidem prius, uel fuluum: postea uero in flauum colorem transeunt. Et al-
 bum quale est Bithynum, quod cum inueteratum est, Romani Cecubum uocant, iam quando
 est tale, amarum est, & propterea potui inutile. Vitanda igitur & ita uetustorum potio est, sicuti
 etiam recentium. Maxime autem abstinentum est à uinis natura crassis, quando recentia sunt:
 tantum enim abest, ut ciborum concoctionibus quicquam conferant, ut uix etiam concoquan-
 tur: præterea nec per aluum transeunt, nec distribuuntur facile: nec urinas prouocant, nec sangui-
 ni procreando conducunt, nec nutritioni. Sed diutius in uentre suspensa (ut aqua) remanent:
 sique de ijs parum quis biberit, facile acescunt. Vetustissima uina ita ab albo simul, & austero, &
 recenti, & crasso differunt: ut alterum quidem ualidissime calefaciat: alterum sensibiliter refrige-
 ret. Gleucos autem, id est mustum, quàm flatuosum cõcoctumque difficile, & crassi succi sit, omnes
 norunt. Solum hoc unum bonum habet, quòd uentrem subducit: quo si sorte aliqua aliquando
 priuetur, maxime nocuum redditur. Celerrime omnium uinorum alba & aquosa inueterascunt,
 id est prompte in ueterascentium qualitatẽ transmutantur. Hæc autem est acrimonia quidem pri-
 mum,

Ammum, quæ plane calefacit: postea uero amaritudo, ad quam aliquando in decem annis peruenire conspiciuntur, nisi primis tribus quatuorue annis prius acescerint. Potentia autem simul & austera & alba uina, quæ crassitudinem habent, etiam post decimum annum quæque, nisi rite fuerint reposita, acescere contigit. contingit autem & ipsa plurimo tempore inueterari. talia sunt in Italia Tiburtinum, & Signinum, & Marsum, & Surrentinum, quod ferme ante annum uigesimum adhuc est crudum. uiget enim dum tot annorum est: diuque potui aptum perseverat, haud facile nimirum amarescens: ac uirtute cum Falerno contendit. Secus autem patiuntur quæ aquosa sunt, Sabinum, Gaurianum, Arsyinum, Titacazenum, Tibinum, & id genus alia. Facile enim ad contrarias qualitates transmutantur: ad acidam quidem in principio: ad amaram autem si perdurarint. Locus sane in quo reponitur uinum, multum ad eius alterationem facit. In principijs enim optimus est frigidus: postea uero calidus. nam tepidus facile acida reddit uina. Quando uero uina in frigido loco reposita, duobus tribusue annis perdurauerint, exinde calefieri admodum desiderant, nec amplius locum tepidum ac temperatum requirunt. Quædam autem usque adeo sunt debilia & aquosa, ut ne à principio quidem frigidum ferant. Ex uasis porro uina continentibus, quodcumque sinas sine obturamento, facile acescit: Sicuti sane est ex ijs quæ obturata sunt, minus patiuntur, quæ plena sunt. Nam quæ subuacua sunt, quia in seipsis aerem continent, per illum medium citius ab ambiente extrinseco alterantur. Quæ uero usque adeo sunt repleta, ut operculum à uino tangatur, per illud solum alterationem habent: at tam imbecillam ac debilem, quam sane est densum operculum. Quæ uero à pice uel gipso stipata sunt, magis perdurare comperies: quæ à corio solo, minus: quæ admodum & quæ folijs obturata sunt. Vina autem fulua apud nos optima, tria sunt: Tmolites, Lesbium, & probatissimum ueteribus Ariusium, quod in Chio prouenit, quo omnes ad optima medicamenta conficienda ac præcipue ad antidotos utebantur.

C GALENO ASCRIPTVM PRAESAGIUM
EXPERIENTIA CONFIRMATVM.
Georgio Valla Placentino interprete.

CENSURA.

Imitatur hic liber ueros Galeni libros, sed ieiuna admodum oratione.

D VICVNQVE præsciscere libuerit mortis non diem modo, sed etiã horã, considerare expedit quo potissimum tempore languens ab accessione uehementer affligatur, nũ inter accedendum tum impese obrigescat, & æstu cõflagret, diuque ea permãserit intensio, pulsusque sit exiguus, et segniter somnum ceperit, somnolentusque fuerit, uel id genus aliud subierit detrimẽtũ, id omne tẽpus suspectũ habere oportet. uel si etiã ita mediocriter habuerit. At circa uigorẽ si ægrotũ deiectũ, aut cedentẽ, aut mœrentẽ spectes, febrisue magnitudinẽ minime tolerãtem, plurimumque exæstuantẽ, & se tenebricũ uolutantẽ, & capite dolentẽ, & corde succumbentẽ, aut tali aliquo affectu uexatũ, suspectũ id tẽpus tibi esse maxime oportet, si etiã accessionis principio ac uigore sint mediocria. Verũ id si circa uigoris decessum fuerit, anima cõsternetur, et sudores sint in æquales, aut frigidĩ, aut circa caput, aut circa pectus insurgant, pulsusque obscuros & debiles efficiat, aliãque id genus: id tẽpus expedit suspicere. neque tum definiendũ quicquã, neque dies mortis præferenda. Nam secunda die si contingat & quarta accessionem uehementiorem esse prima, tertius & quintus & sextus diem mortis indicabunt. Quot de causis succenduntur febres? Quæque aut ob additamentum idoneæ materiæ, aut ob motũ, aut ob astrictionem, aut putredinem, aut ob accessum caloris extrarij. Ac ob additamentum quidem, ut cum temperamentum nato calidum, adiectum fuerit piper, sinapi, allium, & similia. horũ enim qualitas si cordi fuerit inuecta & insita, succendit caliditatem, febremque inflammabit. Ob motum autem dupliciter. Nam is aut ab anima, aut à corpore suscitatur. Ab anima quidem, ut cupiditate, & cura. A corpore aut, ut in labore immenso. Ob adstrictionẽ, cum ob glutinositatem, aut ob quãpiam crassitudinẽ exaruerint obstructi que fuerint incerti corporis meatus, aut extrema uasorũ, & in pfunditatis diffiatione febris fuerit incensa. Verũ ob putredinẽ, ut cũ subiecta & redũdã materia putruerit introrsus, cordi que fuerit

rit

GALENO ASCRIP TV M PRÆSAGIVM

rit obiecta, ac febrem succēderit. Ob accessum autē caloris alterius, uelut cū in Solis ardore caput **F**
 exestuauerit, præcipue tunicularis pituita per arterias cordi fuerit obiecta, febremq; succenderit.

Signa febris futurae.

Imminentis febris nunciū est hiatus, horror, oscitatio, nausea, somnolentia, tussicula subaspe-
 ra, extremorum membrorum in frigidatio. atq; hæc quidē extrinsecus præsagia. A pulsibus autē
 ex paucitate, & inæqualitate deprehenditur etiā quod desideratur. ac iniectio quidem, cū im-
 pensior correptio, frigetq; cū aliquāta inæqualitate atq; exiguitate. at in ascensu ferè sunt impro-
 bi, aucta diductione ad perfectū usq; uigorem, sed calore intenso, primū magnitudo augetur, de-
 inde celeritas assumitur. Nam cum satis succēsa febris cōflagrarit, tū ingentes simulq; celeres effi-
 cit pulsus: sin autē impensius, etiā crebros. Quo nēpe pacto ante febres hiatus progignuntur: hiāt
 ante febres ægri ob cōcussionē, & uim ipsos intendētē. Nā quemadmodum ex ahenis ad ignis
 uiolentiam positus uapor attollitur multus deferente in ipsis aqua, ita etiam ex eis quæ introrsus
 in corpore sunt, uapor exhalans intendit conuincitq; corporis musculos. solent nanq; nerui tepe
 facti desiderare. atq; ita fiunt oscitationes. At quonam demum pacto capitis dolores febricitanti-
 bus incitantur: nempe cum uenæ plenæ et à flatibus intumentes, interfectæ fuerint, in caput dolo-
 res aduehant, uel ac tenore internorum flatuum, qui immissi dispersiq; sunt. **F**

De significatione sudorum.

Febrem uero sudoribus dissolutum iri cognoscimus ex eo, quod languor sit uigoris maximi, ut
 est qui causus nominatur. Biliosus nanq; is demū est morbus, qui cū impensius moueri oporteat,
 rigor efficitur. & perinde si uenter astrictus sit urinæ, proxima subeunte crisi, rigor erit expectā-
 dus. Sin amborum fuerit astrictio, nec ullus præsto est uomitus, aut sanguinis eruptio, sudor mul-
 tus consequatur necesse est, præsertim cū languentes prociderint, accessione incrementum capiē-
 te, ut ea de causa magis incallescant, nonnullaq; corporis sit calida euaporatio, qualis antea nō fue-
 rit in dudum memoratis. Pulsus ingentes, & sublimes, & celeres, in diductionemq; potius prope-
 rantes, ac uelut undosi, cum arteriæ tunica atra humidaq; apparet. Totius uero corporis extrema
 superficies perpruriscit ac remollescit. & quandoq; ad horas rufescit. atq; hæc in critica accessio-
 ne adueniunt, præeunte concoctione. & critica die bona existente, salubrium ac resoluentium su-
 dorum fuerint indicia, Non dubium quin calorem esse expediat mediocriter sudoris solubilem,
 & per uniuersum corpus sibi constare, exinanireq; iuxta proportionem, atq; habitio rem alacrio-
 remq; reddere hominem. At frigidi sudores cum acuta febre erumpentes, mortem subesse mini-
 tantur. at cum ardore, morbi longitudinem coarguunt. Si à sudoribus febricitantibus fuerit ini-
 tium, boni & tertiani, & quintani, & septimani, & nonani, & undecimani, & quartidecimani, &
 uigesimiseptimani, & trigesimaliquartani. hi nanq; sudores morbos iudicant, qui autē ita non sunt,
 laborem significant, & longitudinem morbi, & subuersionē. Ac ubi est corporis sudor, ibi quoq;
 dicito subesse morbum. Et ubi est corporis frigus aut calor, ibidem est quoq; morbus, & ubi in to-
 to corpore mutatio, fueritq; refrigeratū corpus, aut rursus incaluerit, aut color ex alio alius emer-
 serit: morbi longitudinem pronunciat. Sudor ex somno factus citra manifestam causam, corpus
 significat cibum assumpsisse plurimum. Quod si cibi plurimi causa non fuerit, significat egere eua-
 cuatione febricitantium corpora. Sudor aduentante febre, nec deficiente febre, malum. longum
 nanq; morbum, & humiditatis significat copiam.

De sanguinis detractioe ex uenis.

Vide in libro de curandi ratione per sanguinis missionem, ex quo to-
 tum ferè hoc caput extractum est.

In omni die & noctis hora, urgente necessitate, sanguinem detrahitur. aduertendo tamen in fe-
 bricitantibus uigorem cessantem accessionis. In alijs autem, siue ex lippitudine, siue ex alia ratio- **H**
 ne citra febrem, ubi sanguinis detractioe ex uena opus sit, doloris aut inflammationis considera-
 to magnitudinem. qua enim hora mitigatum dolorem inspexeris, sanguinem de uena mittes. re-
 nulla urgente quo minus fiat, satius fuerit matutino tēpore de uena sanguinē detrahere. nec sta-
 tim cum ex somno experrectus, sed posteaquā ad horam peruigilarint. ac prius abluere aliquos
 præstiterit, & alios prius obambulare. In quo autem præoccupata custodia causa sanguinem de
 uena detrahere permittitur, etiam post aliqua consueta exercitia sanguis è uena detrahendus. Cæ-
 terum languoris magnitudo, & uirium robur, atq; firmitudo, primæ sunt sanguinis è uena detra-
 ctionis considerationes. Proinde perspiciendum cuiusmodi ea sit naturalis hominis complexio.
 ac atras habentibus uenas & mediocriter tenues, neq; albis, neq; carne molliculis ad euacuandum
 minus parcendum est: At contra parcendum, quando sanguinis parum habent, carnemq; dila-
 bilem. Hac de causa neq; pueris sanguinem ex uena detraxeris ad quartumdecimum usq; ætatis
 annum. At in maximis inflammationibus ualidissimisq; doloribus nullum noui maius adiuuen-
 tum quā ad deficientē usq; animam euacuare. Aduertenda sanè est diligenter qualis sit pulsus ele-
 uatio ab eo qui ipsum attineat sufflente adhuc sanguine. quemadmodum in alijs unde sanguis
 detrahitur, siquid agere expediat, ne quid modo lateat deficientis animæ quod ad interitum ad-
 uehat.

Auehat. Quod si tempus fuerit uernum, locusq; natura temperatus, et pueri natura concinna, detrahitur sanguinē. & impensius ubi pericula insideant aut pulmonis, aut anginae, aut lateris aut cuiuspiam alterius acuti ac uehementis morbi detrahendus, ut dictum est, sanguis, pulsu usq; explorato. omne namq; percussum membrum aduerteris non annorum modo numero, sed etiam corporis habitudine. Formidanda uero frigidis temporibus larga euacuatio, ob consequentem refrigerationem. Neutiquam perscribi potest singulorum hominum definienda euacuationis mensura. Perspexi namq; in nonnullis nec plus quam sufficeret sanguinis libras sex ablatas esse, & confestim extinctam febrem. neq; ullam consecutam fuisse uirium exinanitionem. Quibusdam uero libram dimidiam citra lationem. quibus si quis duas modo exhaustisset, impensissime offecisset. Vidimus unam quoq; aliquando auferri, & minus, ac profuisse. Reuulsionis gratia qui in rectū languentium secat uenas, confestim perspicuam inspexerit utilitatem. Si quispiam annularis digiti uenam secet, ut nonnulli mediam inter medium et annularem digitum uenam, sinentes sanguinē effluere, quoad sponte cessauerit, lienem iuuari. ut in ancone uenam secando interiorē. satis comode namq; lienī prodest male habenti sanguinis detractio ex manu sinistra. Atq; adeo profecto in pleuriticis in rectum languentis ex uena sanguinis detractio utilitatem frequenter demonstrat. **B**euentissimam: At ex opposita manu, aut prorsus obscuram, aut expectabilem. Ingentibus oculorum doloribus succurrit siue humeralis appellata uena, aut quæ ab ea deuiat in ancone secta, perspicuam confestim afferendo utilitatem. In latere autem languente, aut pulmone, aut septo transuerso, aut liene, aut iecore, ac uentre paraxille ad anconem diffractionem peruenientem diductam secare quidem expedit. præcipue ad emissionem quæ per fracturam cui insidet humerali uena discreta pariter auulsa. Tres nimirum hi modi sunt ad anconem sanguinis detractio, quæ extra, & intra, & quæ media. Quæ igitur intus, infra collum languentibus utilis: quæ extra, in facie, aut in capite. at medius locus quandoq; quidem ambas habet diductas uenas ad partes anteriores manus protensas. deinde hic copulatus quandoq; statim in se inuicem existentes ad inflexionem distractionis. Incerta igitur existente sua languentis membri uena, ad mediam aliquam eundem. diductioq; potius quam in sua sectio facienda. Est etiam cum distractio infra anconem quæ in brachio diducenda nihil prohibet: non apparentibus in ancone. ut autem dicta omnia membra in ancone sanguinis detractioibus adiuuant, ita inferioribus his est, ut in poplitibus & talis. Sunt autem dictorum quæ ad coxendicem, & uellicam, & uuluam, et renibus alternantes. Ideo in ancone quandoq; sanguinis detractioibus obtemperant, cum recens fuerit inflammatio, & sanguinis uis multa. sin affectio sit, quam proprie phrenitim appellamus, poplitem secare oportet, & in talis uenas. Vt in uuluis inflammationes, sectarum in cruribus uenarum adiuumento, non parū leuantur. enim uero euacuationibus ab anconibus siquid sit infestum & obseruandum frigus, expeditur alimentum exhibere mediocri ad tres aut quatuor modo dieculas.

Cum olim pestilentia ingens Asiam occupasset, qua cadebāt innumeri, tum ego secundo die, nulla facta remissione, crus scalpendo, ad binas libras sanguinis euacuationē fieri permisi. & perinde deuitaui periculum. multi quoq; alij eo usi adiuumento conseruati sunt, præcipue qui large sanguinem euacuarunt. At etiam mediocres capitis aufert dolores, fauciumq; inflammationes. At uetustiores tales casus scarificationum sectionibus dissoluimus. Oportet itaq; ex atrocibus morbis ad naturalem habitum perducere: neq; quicquam tam ad cōcinnam conuersionem agit, quàm ex scarificatione sanguinis euacuatio. Inter indicē uero & pollicem secta uena & fluens sanguis, quoad sponte constiterit, uetustum dolorem, præsertim si ei membro infederit, curat. Purgatorū autem, & plus mediocritate euacuatorum, & refrigeratorum, & resolutorum, & conuulsorū, cessare purgationem expedit. aquāq; tepidam exhibendo uomere hortabimur. at præstabit illinire calido oleo manus & pedes. sistit nihilo minus somnum & lauacrum. Cæterum non satis purgatis balnea congruentiora sunt. nam noctu purgantur. hos minus pascere conuenit. at tuto purgatis, oua, & alicam, & sorbitiones, & uinum dulce exhibere expedit, quo intestinū purgatione moueatur per clysmum. conuenit etiam per posteriora lac immittere cum hircino adipe, dulciue uino. atq; ita suffluentia componere clysteribus admouendo omnifariam purgationem:

De adhibenda cautione in sanguinis detractioe.

Qui detrahere sanguinem uelit, aduertere debet ne stercus multum cohibeatur inter intestina. Proinde molli clystere euacuandus æger, ne uenæ ab intestinis uenentur, attrahantq; putridā quāpiā superfluitatū essentiā. Ex præsentī igit morbo qui sanguis detractioe egent, quouis tpe e uena sanguinē detrahemus, uigorem, & deliriū in febribus particularē custodiēdo, & accessionē. Si cōtinua sit febris omnino, matutinū tēpus accommodatius. Qui uero nō præsentī morbo occurrūt, sed cauēdi cā, sanguinis exgrūt detractioe, his uernū cōgruit tēpus. In ætatib. porro supra quārtūdecimū annū detractio faciēda. sicut intra annos sexaginta. nisi si qua mō efflagitās nos ingēs urgeat necessitas. In totūq; uires imbecillæ obseruandæ sunt. nec nō sub lingua uenas, ut in anginae morbo, oblique dissecamus, astrictionē obseruādo, quēadmodū & in capite, & in oculis ex morbis uetustis eo mō dispescunt. In pede autē, sicut in ischiadicis, aut ob anū supra interiorē talū utiliter secant. Verum per morbos acutos, detrahitur ex uena sanguinē, si uehemens appareat ægritudo;

DE VRINÆ SIGNIFICATIONE.

tudo, & occupati morbo iam puberes sint, roburq; eis adsit. Si igitur angina fuerit, delige purgationem, uel si quid fuerit pleuriticum. Quod si debiliores appareant, si etiam plus sanguinis detraheris, clysteribus tertio die aluum exhauri: ac si tutus fuerit æger, etiam inedia utitor. Detrahendus igitur ex uena sanguis brachij dextri uena interiore: iuxtaq; habitudinem auferendus sanguis, etatisq; plus minusue considerandum. Eueniunt istorum pluribus talia, rubores faciei, & oculorum uacillatio, diductioq; manuum, pandiculatioq;, stridores dentium, pulsus, maxillarum cōtractio, refrigeratioq; extremorum, flatuum oblationes per uenas: quamprimum propè sanguis de uena detrahendus sublimibus cunctis existentibus mœstis flatibus, & fluxibus ad ferendam opem id accommodatius. Ferendum illud perpetuo est, ad curam salubrem uictū uniuersum, quam medicina longe præstantius esse.

DE VRINAE SIGNIFICATIONE, EX HIPPOCRATE. GEORGIO VALLA PLACENTINO INTERPRETE.

C E N S U R A.

Nulla hic methodo Hippocratis, & Galeni uerba exscribuntur.

P T I M A urina est cum eius alba fuerit hypostasis, quam substantiam dicere possumus, & leuis, & æqualis perpetuo, donec iudicatus fuerit morbus. Significat namq; securitatem, nec diuturnam fore ægritudinē. Si uero intermittat, & purā qñq; mingat, qñq; subsidat album quoddā & leue: tum diuturnior efficitur morbus: & minus tutus. Si fuerit urina subrubra, et hypostasis subrubra, et leuis, diuturnior hæc, q̄ prima, uerū multo salubrior. Crassioris autē farinae specie in urinis hypostases, malæ: quibus adhuc peiores sunt etiā foliosæ: at tenues & albæ, admodū malæ: quibus improbiores furfuraceæ. Nebulæ suspensæ, & mobiles in urinis, albæ quidē bonæ, nigrae uero malæ. Si erit tenuis & rutila urina, ægritudinem significat crudam, ac diuturnā: & sine periculo esse non potest. Letalis autem male olens, & aquosa, & atra, & crassa. Virilis autē siue muliebris atra urina, pessima: infantibus autē, aquosa. Quibus urinae tenues & crudæ minguntur diuturnæ, si alia signa tanquam euasuris adfuerint, hos abscessum ad septi trāsuerſi regiones infernas expectare oportet. Pinguedines quoq; superne innatantes araneosas licebit improbare: colliquefactionis enim signum est. Considerandæ porrò urinae, in quibus sunt nebulae, sursumne an deorsum meent, quosq; colores habeant. deorsum enim labētes cum coloribus iā memoratis, malas esse decet arguere. Nec te fallat uesica ipsa ægra, quæ huiusmodi aliquā reddat urinā: nec enim totius est corporis signū, sed ipsius per sese. Quibus urinae crassæ, grumosæ, pauca, nō febricitatibus, copia ex his tenuis adueniens prodest: præcipue tales adueniunt, quibus à principio, uel è uestigio stabilitur hypostasis. Quibus urinae perturbatae uelut iumentorū, ijs cephalalgia aut adsunt, aut aderunt. Quibus urinae perspicue albæ sunt, improbæ, præcipue in phreniticis apparentes. Quibus hypochondria sublata, murmurantia, ilium dolore accedente, ijs alui humectatur, nisi flatus erumpant: uel urinae proueniat copia: hæc sanè in febribus. Quibus sanguis uel pus mingitur, renum, uel uesicæ exulcerationis est argumentum. Quibus in urina crassa existente minutæ carunculae tanquam pili pariter adueniunt, ijs à renibus excernitur. Quibus in urina crassa existente furfuracea eminguntur, eorum uesica scabiescit. Quibus sponte sanguis mingentibus exit, eis à renibus significatur uenulae fractura. Quibus in urinis arenosa subest materies, ijs uesica calculescit. Si noctu mingatur multum, exiguum excrementum significatur. Quibus biliosæ hypostases, superne autem tenuitates, celerem ægritudinem significant. Quibus in urinis insident bullæ, ex renibus significant ægritudinem, eamq; longam fore. Quibus febrium uertigines à principio sunt, & pulsatus capitis, & urina tenuis, eis expectanda est ad crises febris acuminē augeri: nec mirabor cum caput circumferri uidebitur, si in amentiam deciderint. Quibus pinguis hypostasis, & accumulata, ijs renum uitia, & acuta significantur. Quibus ex renibus laborantibus prædicta signa sint, laboresq; circa musculos spinales extiterint, si in locis sint exterioribus, abscessus, quæ Græci apostemata uocant, foris expecta futuros: sin in locis interioribus fuerint dolores, abscessus in interioribus fore expectato: Si sanguinem meiat & grumos, stranguriaq; affligatur, dolorq; ad perinæum, ac epigastrium incidat, significat circa uesicam esse ægritudinem.

A tudinem. Quibus à principio urinæ sunt nebulosæ, uel etiam crassæ, purgandi sunt, si cætera conferre uidebuntur. Quibus à principio urinæ sunt tenues, ijs medicamen ne exhibeas. At si uidebitur, clysteribus utere. ita namq; si curentur profuerit. Quod futurum quoq; est, ex urinis licebit conijcere. nam si densior, uel pallidior, melior erit urina: si tenuior & nigrior, erit deterior. salutē namq; pronunciat. Hunc Hippocratis locum Galenus hoc modo interpretatur. Manifesto nunc crassiores tenuibus comparans dixit. non naturalibus autem tenues & nigras, pessimas ad solas tenues effectas, minime concoctam significans ægritudinem. integre namq; tenuis aquosa est, & perinde etiam alba. Quòd si mutationes habeat, tempus significat. & necesse morbum commutari ad inæqualitatem in deteriorem & meliorem. Ex febribus inquit porrò Hippocrates præcipue morbis urinarum significatio colligitur utilissima. sed quoniam omne contra naturam ab eo quod est naturale inuenitur, à naturalibus sumamus principium. Vrina igitur in sanitate & habitu bono constitutis hominibus, optima est, quæ subrutila aut subflaua, crassitudine mediocris, quæq; colorem non mutat, cumq; emicta fuerit, læuem & albam & æqualem perpetuo seruat hypostasim iuxta bibentis rationē. In fœminis naturalis urina colore albiore sit, quam uiri ferè necesse est, maioremq; habeat hypostasim. At infantium crassa est hypostasis, propter puerorum uoracitatem, inordinatumq; & intempestiuum motum. Læuem inquit Galenus hypostasim uocat Hippocrates continuam & indiuulsam significare uolens. læue siquidē opponitur aspero. æqualem uero, ut in totum semper similem mingat. nam quæ manet concocta, neq; deinde inconcocta, non utiq; hypostasim uel profusionem totam habet inæqualem. Si quæramus igitur in naturali urina colorem, uel profusionis constitutionem, & quæ a profusione inferuntur, ut nebulam sub nebula suspensam, & in fundo hypostasim, non dubium quin ad hæc conuersa urina inconcoctionem indicet in uenis esse. Optima quidem, inquit Hippocrates, urina est in ægrotantibus, quæ simillima sanorum urinæ, subuiridis uel subflaua, & albam & læuem & æqualem habens hypostasim. At deterior, eleuationem habens albam & læuem & æqualem. Est porrò hac inconcoctior quæ nebulam habet, quæq; est subternubilata. In qua enim flatus est in profundo crassus & inconcoctus, si exiguus quidem sit, extrudit reliquam materiam ut ad fundum uasis deferatur: ipsamq; dispescendo dirimendoq; uniri non permittit. Quòd si redundet inconcoctus in fundo flatus, atollit ad profusionis medium hypostasim, facitq; eam sublimitatem appellatam. Quòd si flatus impendio plus fuerit inconcoctus, ad extremum profusionis agit hypostasim, quæ nebula nominatur, aut subnebula. Quanto igitur potuerit flatus distribuere, nec sustollere hypostasim, tanto inconcoctiorem esse urinam arbitrator. Quòd si neq; hypostasim, neq; sublationem, neq; subnebulam, neq; nebulam urina habuerit, sciendum est morbum facientes humores naturam concoxisse. Quòd si quandoq; quidem habet hypostasim, uel sublationem, uel subnebulam, uel nebulam, quandoq; autem non, pugnam natura ostendit cum ægritudine. In puris namq; tertianis & quotidianis nebula solum, uel sublatio, sæpenumero ad morbi solutionem sufficit: quandoq; uero bene coloratā duntaxat esse urinam. Plerumq; etiam color albus eius quod intus apparet illatū in profusione, fallit ignaros, quòd hypostasim utilem quæ non sit, esse opinentur. Euenit siquidē ut crudus humor & albus cum urina excretus subsidat, præbeatq; uidentiam utilem hypostasim. Quandoq; etiam iecore aut renibus languentibus pus cum urina excernitur, & subsidendo fallit etiam minus acutum artificem. sed prius definiendum excutiendumq; est languere hominem aut ex renibus, aut ex iecinore, alioue membro, unde per urinam purgari consueuit. deinde etiā grauius olens puris particeps inuenitur. at crudus humor per utiles hypostasies distinguitur ab inæquali substantia eius quod subsidet. neq; enim id sibi continuum manet, sed in minutas partes dispescitur tanquam arenulas, neq; omnino læue est, sicut uera est hypostasis. subinde utilium urinarū primum quidem apparet nebula. deinde succedens sublationem facit. postremo residens in fundo uasis hypostasim facit. cum perfecte id concoctum fuerit. Verum in crudis humoribus statim ab initio in uasis fundo substernitur uis multa, quòd non sit utilis, sed mala tota profusio. deinde pedetentim concocta & attenuata ad medium sustollitur profusionis, facitq; sublationem. Cū uero attenuatior ac concoctior euaserit, subsidet in profusione & nebulam facit. planeq; ignaros fallit, ut existiment in deterius lapsam esse ualetudinem. Si fuerit urina magis biliosa, inquit Agrius Hippocratis interpres, & hypostasis similis, debes euacuare, siue per urinas, siue purgamine. si biliosus fuerit color, hypostasis autem alba, erit bilis cum pituita. utrūq; euacuato, si color albicans, & hypostasis rufa, seu manifesto, seu obscure, uel plus fuerit, si potentia ualida firmæq; sint uires, mitte sanguinē ex uena: si imbecillis sit, medicamen adhibe, aut ei rei accomodatam exhibe cibum.

Galeno

GALENO ATTRIBVTVS LIBER DE SIM-
PLICIBVS MEDICAMINIBVS

AD PATERNIANVM.

CENSURA.

Liber cum multis rationibus, tum ea maxime omittendus, q̄ hæc doctrina in proprijs Galeni libris uerior, & clarior habetur.

PRAEFATIO.

V M mihi proposuissem, charissime Paterniane, omnia Sinigmata tā metallica q̄ aromatica, & omnem herbationem describere, optimū duxi, quia studiosissimum & peritissimū esse te p̄baui. itaq; accipe, tibi exemplū uolūtatis & ingenij offero. Igit̄ frater solicite exquire tota tua peritia hæc scripturā. ne aut̄ calumniareri prospexi. Et nequis dum aut herbulam, aut aliquā aliam sp̄m siue aromaticam, siue metallicam requirit, diutius erraret & totū uolumen euolueret, ordine primarum literarū A. B. C. D. & c. agam omnia sinigmata nominare, quæ in simplario tractantur, et in usum medicinae cadunt. incipiemus igitur ab A. & sic deinceps ad extremam literam perueniemus.

De are usto.

Aes ustum fit maxime de clauis cupreis uetustis, qui in olla fictili cruda missi, in furno incenduntur, aspersi sulfure, uel sale, uel utroq; uel alumine, & coquantur. Bonum autem æs, quod est optime ustum, utpote rubricæ colorem faciet ad ipsa capitula in se, quod enim est frutius, est combustum. Est ergo uirtus & efficacia aris usti similis squamæ, sed tamen fortior est.

De acacia.

Acacia fructus est arboris spinosæ, quæ maxime in Aegypto nascitur. hic igitur fructus uelut oliua exprimitur, & succus illius in Sole siccatur, & in glebam redigitur. erit ergo optima acacia quæ est penitus læuis, leuiter subrubra, suauitate odoris sui subacidus transit. & gustu ualde styptica. hæc enim maxime de immaturo fructu premitur. nam nigra de maturo fructu premitur. Omnis autem acacia uiscide stringere potest.

De ærugine uel uitreolo.

Ærugo circa aliqua metalla in quibusdā pelagis lente & ueluti stillicidiū manare perhibetur. Verum & conficitur hac ratione. Granula interiora uua, quæ quasi sunt, quæq; Græce tritapta dicimus, ualde substruuntur in uase aperto. & asperguntur miua & aceto. deinde superponitur lamina area & lata. & iterum operitur eisdem tritaptis similiter aspersis. & lamina alia superponitur, et hoc ulterius fit quādiu uas capit, deinde oppilatur diligēter, ne aliquod habeat spiramentū. & sic die septimo aperitur. & prolatis laminis, ærugo quam traxerint leuiter abraditur. & rursus intinguntur. Et hoc fit usq; quo tota cōsumantur. Alij super acetum acerrimum has ipsas laminas suspendūt, & diebus decē relinquunt, deinde perferunt, & æruginē quantā inueniunt abradūt. Alij massulas aris ligant, & eis quasi scobis ligamēta decidūt, in acetoq; mittūt. & quotidie bis aut ter cōmouent, usq; quo ærugo euadat. Est ergo optima ærugo quæ est leuis, & tactu nullam asperitudinem habet. Vires autem habet quasi aris usti, uel lapidis, & maxime acutiores.

De ammoniaco.

Ammoniacum est quasi lachryma herbae quæ Græcè nartex. i. ferula appellatur, similis altit, idest assæ: sed uiscosior, & folijs ueluti pinguioribus, quæ contrita est glutinosa quasi gluten. Nascitur autem in terris Ammonis quondam regis in ultima Cyrene. Colligitur autem ammoniacū sic. Maximis æstatibus huius herbae radix & thyrsus inciditur, & sic lachrymam fundit. & postea in terra colligitur. unde & sordem capit. Verum est optimū ammoniacum quod est mūdissimū, & recentissimum, & colore candidum, & quasi pingue ut thus. Et si frangatur, spissum & splendidum apparet. odore sublimile castorio. Potest igitur efficaciter remollire & relaxare.

De aloë.

Aloë succus est herbae quæ est similis scillæ, cuius radice incisa hic ipse promanat succus, & colligitur. uel tota herba cōtusa premitur & siccatur. Aliqui enim dicunt de petris eam collectam in Iudæa, & Asia, atq; in India. Verum optimam iudicamus quæ est fragilis, gleba munda, pinguis, splendida

A Splendida, subrufa, & dum aliter facile exhumidatur odore, subuiscosa, & gustu amarissima. Effectum autem duplicem habet. Si enim bibatur & deglutatur, uentrem soluit, et purgat putredinē, & choleram & phlegma deducit. cum oxymelite datum. 3. ij. stomachicis & hepaticis magnū adiutorium est. Alij post cœnā bina uel trina grana sicut ciceris magnitudine deuorant. qm̄ corpus procurat, & escas non corrumpit. & si sitis fuerit, extinguitur, qñ triueris cum succo caulium, & feceris ad ciceris magnitudinem. Alij miscent colocynthidos interiora & scammoniam, & dant ad typos, uel ad uarias infirmitates. Si uero corpus extrinsecus illiniatur, efficaciter stringit.

De anylo.

Amylum omnibus notum est. est enim quasi medulla frumēti, quod infunditur in sportellam, & cum pressura colatur. cuius est optimum quidem, recentissimum & candidum & leue & sine ullo acrore uel lutofo aliquo aut inquinoso odore. Potest autem leniter stringere. propter quod collyrijs ad lachrymam facientibus miscetur. & ad profluuium uentris prodesse comprobatur.

De alumine.

B Alumen dicitur rotundum, & scissum, & liquidum. Inuenitur autem omne alumen in insula quæ Melos dicitur, sed & in Aegypto, & in Macedonia, & pluribus locis. Verum est optimum scissum alumen, quod Græce schiston dicitur, quicquid illius rotundi ueluti flos est. Hoc igitur simile est albis capillis uexatis, & quodam modo carminatis. Liquidum deinde quod est læue, perlucidum, & aliquid in summo in modum floris quasi lactis habet, quod ipsum probamus siccum ad dulcorem. Syncerum autem si sit, non inficitur ab illo. Rotundum eo quod est subalbidum, & aliquo pallore uelut pinguenatum, fragile, mūdum. & colorem mutat asperso succo quem diximus. potest autem omne alumen uehementer stringere.

De auripigmento & psilotro.

Auripigmentum, quod aliqui arsenicum dicunt, naturale est. Intrinsicum colorem habet aureum. quod cōminutum in laminas tenues comminutas funditur: quod in modum auri refulget. inuenitur in montibus Asiæ, & Armeniæ, Ponticæ, & Cappadociæ. Verum est quod de Amisia & Disponto affertur, hoc enim laminas habet latiores, & optimum est, & syncerissimum & aurigeneo colore limpidissimum. Vires quoque habet sicut ignis, quod urere possit, & alienationes confumere. si cum calce uiua mistum fuerit & corpori illinitum, pilos tollit. Vnde Græce hæc ipsa mixtura psilotrum dicitur, latine acilea nuncupatur.

De aphronitro.

C Aphronitrum optimum est quod est leuissimum, candidissimum, latum & fragile. potest enim & calefacere, & cum aliqua mordacitate relaxare, & omnes sordes de corpore abstergere.

De alofardio.

Alofardium est ueluti pinguamē quod aquis supernatat, stantibus prout stant alia, colore croceato, cuius optimum est quod nullo fallimine colligitur: hoc enim coloratissimum est, & cum aliqua pinguedine, aquosum, & penē putridum. Potest igitur acriter & incidere, & calefacere, & quasi sal aliena consumere. Item collyria & malagmata colorare.

De alcimonio.

D Alcimonium species habet duas. uidetur autem siccum & liquidū. aliqui aiunt utrunque lachrymam esse arboris quæ in Iudæa & alijs locis nascitur. Alij quidē certius ueluti pinguamen stagnorum esse dicunt, ualde glutinosum & in se coherens, & aquis palustribus supernatare. hoc igitur in scapulis pusillis attrahi, & imponi, & impletis scaphis non aliter præcidi, & sic in terra expositum siccari. Et hoc ipsum maxime in Iudæa & alijs locis fieri. Liquidum autem quod in Babylone & Zacintho colligitur circa quosdā lacus. Est igitur siccum asphaltum, quod est optimum, frigidissimum, & colore rufo ueluti purpura splendens. quod autē nigrescit, pice adulteratur liquida, deinde quod est lucidum & glutinosum, utrunque odore grauissimo. Vires autem habet uiscidas, & efficaciter relaxantes.

De aphroselino.

Aphroselinum in Aegypto tantummodo inuenitur. quod ita creatur, ros cœlestis positus ad Lunæ claritatem in specie lapidis, quem specularem uocamus, coagulatus stringitur. unde & nomen sumpsisse uidetur. Cuius eligimus quod est colore cœruleo & lucido. potest autem omnia uitia capitis potatum emendare: & cephalalgicis & epilepticis utiliter prodesse.

De argemone & eupatorio.

Argemone herba est pluribus nota, cuius uires faciūt contra uenena ad diuersas compositiones. Huius igitur radicem Græci eupatorium dicunt, & est diuretica ualde.

De apio.

Apium herba est, quæ in hortis nascitur, omnibus nota, & cuius semen facile nouerunt. magis tamen ad medicinam aptum est. Mittitur autem in purgatorijs, & in antidotis. Est autem uiribus acrius, & excalfactorium, & diureticum certum.

De aniso.

Anisum optimum est Creticum, deinde Aegyptium. Gallicum incertissimū. uerūtamen habet

uires

GALENO ATTRIBVTVS LIBER

uires relaxantes, & excalfactorias, & diureticas, & ad usum idoneas. Et est semen eius simile cicuta. de nutrientibus, si bibatur lac prouocat, & auget, odore eius suauis.

De agarico.

Agaricum ab arboribus excrescit, prout tubera uel boleti. & est fractu leue, et quasi uanum. est pallidum ualde, & aspectu subrubrum. penitus subalbidum, non dissimile fuffuri. gustu initio uidetur dulce, sed ex lento euadit amarissimum. Quod autem est optimum, in Ponto maxime inuenitur. quod autem in alijs locis nascitur, multum est ineptius. Vires autem habet acriter relaxantes, & uenenosis morsibus & potibus resistentes. sic & uentrem purgat aliquatenus. & choleram & phlegma deponit. Ideo nec dolorem, nec uomitum facit.

De absinthio.

Absinthium omnibus notum est. & Santonicum, tam Gallicum & marinum quam Ponticum: quod ipsum ex omnibus notum est. hoc. n. & in succū redigitur contusa tota herba. & succus eius expressus siccatur. uel in aqua usque ad tertias decoquitur. & sic ipsa aqua recocta, in mellis redigitur spissitudinem. Vfus quoque & uires absinthij, & quod lumbricos expellit, nemo ignorat.

De amurca, uel fece olei.

Amurca fax est olei quando premitur, nigra & aquosa. quæ coqui solet in mellis spissitudinē, cuius est optima quæ de recenti coquitur. & sic uenustatem accipit. Vires habet stypticas, ualde propinquas ei quod in emplastris inuenitur, & in alijs multis compositionibus.

De aristolochia.

Aristolochia est rotunda. & hoc ipsum quod non est uetustum & graue, siccum, & quodam modo spissum, & gustu amarum, in emplastris mittitur, & caua uulnera comprehendit & replet. ad uiperarum morsus, & ad alia uenena intrinsecus facit.

De aconito.

Aconitum herbula est, quæ folia habet à sua radice duo uel tria similia cucumeri, & thyrsulum non altum, radicē oblongam, & ad unū magis tenuiorē & minutiorem. spēm et colores ad similitudinē scorpionis pusilli sine pedibus. Vires autem habet quasi thapsia. & ualde uenenoſa esse dicitur.

De artemisia.

Artemisia herba est subtilis absinthio. sed per omnia uastior. i. folijs latior, ramis altior & fortior, sed aspectu & colore humidis. Potest autem relaxare, mēstrua & urinā prouocare, & partum expellere.

De asparago.

Asparagus, & semen & radix eius urinam prouocat. potest duritiem relaxare. Vires habet aliquatenus calefactorias, & diureticas.

De amygdala.

Amygdala est & suauis & amara. & utraq; uiribus styptica. magis tamen sunt in usu medicinae & aptiores amarae, eo quod subtiles magis.

De anagallide.

Anagallis est herba quæ nascitur in locis humidis. & ipsa species habet duas. etenim una cæruleo flore, altera quasi roseo. uerum utraq; sunt in reliquo similes. Sunt autem thyrsulo humili, folijs mollibus & pusillis & quasi rotundis, habentes circa ramulos suos radículas minutas & subdulces, uiribus stringentes. Efficacior quidem est illa cærulea quæ in emplastris mittitur. & succus illarum cum melle Attico ad oculorum facit claritatem.

De ami.

Ami semen est æthiopicum, cymino minutius quidem, & exalbuis, & quodam modo spissum. Cuius optimum est quod est recens, & non fuffurosum. Vires habet acres, & excalfactorias, & relaxantes. unde prorsus inflationem sedat, & urinam & mēstrua prouocat.

De ardacha.

Ardacha nascitur in Gallia, locis humidis, circa calamos, quibus adhæret. & est spuma quæ est in specie spongiæ, consimilis halcyonio. sed asperior, & siccior, & leuis ualde. Vires habet acres, & in modum ignis excalfacientes. & si corpus de ea fricemus, cum magno calore punctiois densat, & anthemata facit.

De anomo.

Amomum genus est herbae odoratissimæ, quæ ramulos habet duros & siccos, uirgulis assimiles, colore subrufo: circaque folia habet iuncta, & copiosa, & in speciem racemorum implicata. flos eius, quasi uiolæ. tota gustu acriter excalfaciens. Cuius etiā optimum dicitur Armenium. sequitur Ponticum, quod ipsum asperius est & durius. Nam de Media, omnium est inertissimum, eo quod locis humidis nascatur. Vires autem habet omne amomū calefacientes & siccantes. Eligere tamen debemus quod ab una radícula omnes suos ramulos excrescentes, & integros habet folijs & floribus, qualiter diximus. Item reprobare debemus quod gummi conglutinatur coniunctum cum amomo aut amomide herba quæ est assimilis. sed caret odore, & flores habet origano similes.

De asaro, id est bacchare.

Asarum radícula est minuta, & nodosa, & transuersa, suauiter olens, quæ & in Gallia & in Phrygia

A Phrygia inuenitur. Verum optimum a farum Ponticum, & huius quod est recentissimum. Vires autem habet excafacientes, & cum acrimonia relaxantes. unde & urinam, & mēstrua prouocat, & totum corpus calefacit cum oleo, & uino iunctum atq; laeuigatum.

De acoro.

Acorus herba est, quæ & thyrsus emittit, & folia iridi similia, lata, & oblonga, & exalbida, & in summo extensa, & acuta, quasi gladius: florem aureum habet, radicem quoq; implicatam, & nigriorem, & iris habet, nodosam, & gustu acrem, & aliquatenus ad odoratum. Semē plenum, spissum, integrum, & ipsum odore suauiter perstringitur, quō & meum. & per omnia est efficacius, & magis excafacit. & intra splenem uidetur consumere potum. & succus radicis illius claritatem oculis facit mirifice.

De auena.

Auena crescit in fegetibus: & est tota similis folijs, & culmo frumento: sed fructu differt. Hæc igitur vires habet efficaciter relaxantes, & ad omnem tumorem facientes.

De portulaca.

Portulaca omnibus nota est. Ea uiscide stringit. proprie tamen, masticata dentium offensam, quæ ab immaturis fit, quam Græce hæmodiam dicimus, sanat.

De asphodelo.

B Albus, qui dicitur asphodelus, nascitur in molli terra: & habet folia similia porro capitato, & circa terram diffusa. thyrsus lenem, rotundum, & oblongum: in summo ramulos excrecentes, habentes florem exalbidum, fructiculum nigrum, radices quoq; oblongas, & rotundas, quæ sunt potentiores. Combustæ enim & in cinerem redactæ alopeciam emendant, & albas maculas. Item coctæ aqua ipsa bibita renibus dolentibus prodest. urinam & mēstrua prouocat: & ad tussim ueterem facit. nam tunsa & imposita duritiem emollit.

De abrotano.

Abrotanum omnibus notum est, & amaritudine, & acrimonia sua: similiter ut absinthium proficit. sic & lumbricos expellit.

De anetho.

Anethum vires habet acres & excafactorias, & diureticas, aptas & idoneas rursus ad infrigidationes omnes intestinorum.

De gramine, quæ dicitur agrostis.

C Agrostis herba est, quæ in campis nascitur: & habet folia quasi auena pusilla, & ueluti uinculis in terra repentina, nodosa, radicales quoq; longas, spissas, nodosas, quæ faucium uulnera glutinat: potata urinam prouocat. Canes etiam quando uolunt purgari, hanc herbam manducant.

De armeanio.

Armeanium uel minium optimum dicimus, quod est leue, æquale, cæruleum, fragile, sine lapillis. Vires habet chryfocollæ, & tamen inferiores: proprietate genas siccant, & nutrit palpebras.

De halofachne.

Halofachne est ueluti spuma maris, quæ in petris insidet & remanet. Vires habet quasi sal, & omne nitrum.

DE BDELLIO.

Bdellium lachryma est arboris, quæ in Arabia nascitur: quod in modum resinæ manat. optimum est quod perlucet cum aliqua pinguedine prout chryfocolla: & gustu est amarum, mundum: & nihil in se sordidum aut alienum habet: molle, & ab igne odorem suauem emittit. Potest tamē penitus & in instanti excafacere, durities neruorum emollire, & stricturas relaxare, & ea quæ sine collectione habet euaporare. Sed & adulteratur gummi ipsius, quod gustu & sapore deprehendimus: amittit enim suam mordicationem.

De balaustio.

D Balaustium flos est syluatici maligranati: cuius floris aliquæ sunt species. Inuenitur autem & album, & purpureum, & simile rosæ: & quidem ipsum vires easdem cytinis habet.

De butyro.

Butyrum fit ex lacte bubulo & ouillo. est autē optimum ouillum, quod colore subrufo, & amplius est pingue: quod ita conficit. Emittitur. n. in cupulam longam: & cum uirga, quæ habet in capite rotulam, quæ intra cupam capere possit, agitatur diutissime hoc ipsum lac. & fit ut quod est illius pinguisimum supernatet: quod colligitur, & in uasculo reponitur. Optimum est ergo butyrum, quod est pinguisimum, & ex ouillo lacte estate factum. Vires autem habet leuiter relaxantes. unde ad uulua dolores, & tumores, & loca neruosa, & delicata, & siccitatem pulmonis proprie uidetur facere.

De batrachio.

Batrachium herba est in modum cicutæ similis coriandro uel apio arefescens ueluti ferula: & in summo florem habet aureum & splendidum ualde: & radices subalbas & longas. nascitur in locis humidis. Vires habet causticas, & exulcerantes.

De bryonia.

Bryonia herbæ radix est plerunque habens uastitudinem rapæ, & longitudinem pastinacæ.

Spurij.

Lλ Viribus

GALENO ATTRIBVTVS LIBER

Viribus acris, & calfactoria: propter quod oleum, in quo est cocta, ad acopa, & malagnata facit naturaliter, nascens in plurimis locis.

De bulbo erratico.

Bulbi erratici flos est rufus, & odoratus. Cuius est optimus, quod longitudinem & æqualem habet uastitudinem, & nimiam uastitudinem: in summo ueluti apicem abijcientem. recens & aspectus, prout succinum perlucens, & ad tactum non humidus: & ad gustum linguam submordens. & saluam diu multumq; inficiens. huiusmodi enim erit optimus: licet cornetum, licet sium, uel ægæum, uel selgiū, uel Syriacū, & Cyrenaicum, & Centuripinū Siculumq; appellemus, uel siquid est aliud, à suo tactu aliter cognominatur. Vires autem habet omne crocum leuiter stypticantes: mitigat enim omnes dolores commistum collyrijs, antidotis, & alijs quampluribus compositionibus. Verum adulteratur oleo rosaceo perunctum: atq; de fructu læuigata cum ea spuma argenti, aut molybdæna, aut lapide sparto: sed dignoscitur: aliquid enim tactu bulluastrum inuenitur. odor situosus & terrenus: & de fructu, austerus occurrit: & est entissimus.

DE CADMIA.

Cadmia fit in metallis ubi æs, cuprū & argentum. coquitur & conflatur, qñ prima terrea pressa sunt. Nam quod est terreū, coctura ipsa separatur. & quasi fuligo lateribus & cameris ex ipsa plenitate furnorū agglutinatur. & sic tempore crassatum, & in speciem lati lapidis induratū auellitur. Est ergo optima cadmia, & quasi prima, quā Græci botrytin appellāt: quæ extrinsecus, quasi racemulos habet, & intrinsecus subuiridicat. Secunda, quā onychiten appellamus. Tertia ostracitis, quæ est tenuissima, & aspectu teste assimilis. Omnis tamen cadmia styptica est, & uehementer stringere potest. propter quod collyrijs miscetur, et uulnera fordida expurgat, & ad cicatricem perducit.

De cerusa.

Cerusa sic fit. Acetum acerrimum funditur in amphoram, ut faciat quasi dimidiā: deinde plumbum dilatatum, & extenuatum super acetum suspenditur. & sic ipsa uia aceti remissa in soluto plumbum in amphora, ueluti fax subsidet: quam faciem de limpido aceto læuigamus, & in Sole siccatam terimus. & ex aqua tam diu lauamus, ut nihil habeat asperum. & læuigatā aquam in Sole siccamus. Cuius est optima, quæ est candidissima, & non grauissima, & quæ lingua non denigratur. Vires autem habet stypticas: sed ex aqua, & uino potata, uenenosa esse dicitur.

De chitran.

Chitran lacticinium est quamplurimarū arborum: omnibus notum est: cuius quasi optimū eligimus, quod est candidum, & mundum, & glutinosum. præstat autem, quod & dragantum facere dicimus.

De chalcitide.

Chalcitis gleba est naturalis, quæ est in Cypro insula: quæ in metallis inuenitur, colore subaureo: intus uenas habens diffusas prout alumen scissum, & in modum stellarum fulgētes. Cuius est optima, quæ est recentissima, & mundissima, & æqualiter fragilis. Potest igitur line mora uehementer stringere. Vnde ad profluuium sanguinis, humoris, & uentris, habetur utilissima.

De como.

Comum herba est omnibus nota: cuius semen est simillimum aniso: & ad usum medicinalē colligitur: refrigerat autem & stringit. Sed & succus illius expressus seruatur. nam & ipsum eadē præstat: uerum optimum comum habetur Creticum.

De castorio.

Castorium animalculum quadrupes: & qui castor appellatur, testiculus eius est: quod partim in aqua, partim in terra uiuit, & circa aliqua flumina capitur. Verum optimum castorium est ponticum. hoc enim plenissimum inuenitur: & cohærentibus suis testiculis positum, siccum colore cereo: odore grauissimo. potest igitur firmiter excalfacere, & relaxare, & sic elimare longinqua uitia neruorum, quæ nimijs doloribus contrahuntur.

De chalcantho.

Chalcanthū in metallis inuenitur. Cuius est, quod naturaliter foditur. Cuius quoq; optimū dicimus, quod est colore cœruleo potius q̄ pallido. Et aliud, quod ex hoc quidem fit. admista. n. aqua copiosa coquit in plumbeo uase satis amplo. & sic ex partibus copiosis instanter cōpositis ueluti laminæ insequunt. post quod ipsum chalcanthū in glebularum dispartitū spartitoris agglutinatur. Verum est optimum, quod est colore prout diximus cœruleo, graue, mundum, perlucidū, & uiscide stringere potest.

Item de chalcantho.

Chalcanthum in metallis fit. Quando enim æs remissum est, & purificatur, aqua frigida aspergitur subito, aut in fimo conficitur. Ipsum flos est in specie milij: & optimum est, quod est rotundum, graue, & aliquatenus splendidum, siccum, fragile si læuigetur. Adulteratur tamen scobe æris, quæ frangitur. Verum enim uero æris flos uires habet uiscidas, & stringētes: sic enim cicatrices deducit, & factas in gulis extenuat.

De crocomagmate.

Crocomagma fit expressis aromaticis crocini unguenti. & est quasi gleba lata, & oblonga. Cuius optimum dicimus, quod croci habet colorē, & similiter redolet ut myrrha, & gustu linguam submordet,

A submordet, dentes quoq; & saliuā, & manus inficit, graue, & minime asclosum. Vires quoq; & ipsum croco repræsentat, id est, stypticus. nam & hoc stringit. plures autē in compositiones propter precij distantiam pro crocomagmate mittunt crocum.

De cucurbita syluestri.

Cucurbita syluatica nascitur maxime in Ægypto, magnitudine similis infantili pile. gustu amarissima, nota quā pluribus. hæc igitur amaritudine & acrimonia sua uiscide, & cum uexatione totum corpus commouet: sic & uentrem purgat: & in antidotis commiscetur.

De centaurea.

Centaurea herba est origano assimilis, aliqua maior, et aliqua minor. Verum folia habet magis oblonga, q̄ rotunda, incisa quasi ferula. ramulos ab ipsa radice plures, & longos. in quibus summus flos illius est purpuratus. Vires quoq; habet cum aliqua exasperatione laxantes. unde totum uentrem purgat, & nigram bilem prouocat, & mēstrua amouet, & partum expellit. Radix autem eius est uasta, ardens uelut ignis, mollis, fragilis, succosa, acris cum magna amaritudine. cuius succus est colore subrufo, & facit suspiriosis & tussientibus.

De chelidonia.

B Chelidonia herba est omnibus nota: quæ succum quasi croceum emittit. Qui in icteritijs citrinis & in nigris bibitur. & collyrijs mista ad caliginem oculorum facit.

De cedro.

Cedrum lachryma est arboris eiusdem nominis, solidum: uiscidum quoq; & ipsum efficaciter, & omni uexatione refrigerat, & stringit, propter quod maxime causticis admiscetur.

De cinadā.

Cinadā non est sanguis draconis, quod aliqui putāt: sed fit de lapide, qui dicitur argyritis arena: & est optimum, quod in Hispania fit. hoc enim splendidissimū est: & coloratissimū est colore sanguineo, ueluti coccineo. Potest igitur leniter stringere. quapropter quidem collyrijs additur. sed & coloris gratia. Inficit. n. & colorat adhuc magis, q̄ hæmatites: aliq̄ dicūt ipsum eē miniū cinnabar.

De cera.

Cera omnibus locis inuenitur: sed optimam dicimus, quæ aliquatenus pinguis est, munda, & odore suauis, & quasi melleo. Verum omnis cera remollit, & laxat durities. propter quod in emplastris, & acopis, & malagmatibus mittitur.

De careo.

C Careum est semen omnibus notū: cuius & usus, & efficacia ferè talis est, qualis & apij. hoc tñ aliquatenus uirosius uidetur esse: & magis ad compositionē idoneum: uerū in antidotis, & in purgatorijs mittitur.

De cypero.

Cyperus radiculæ sunt pusillæ, non dissimiles oblongis oliuis: quarum eligimus, quæ sunt grauiiores, & splendidiores: sed & duriores, & ueluti lanuginē habētes ad similitudinē spicæ: & ipse colore fusciores: redolentes suauiter: & gustu acres, & subamaræ. uiribus exalfacientes, & aliquatenus stringentes.

De cocco cnidio.

Coccus cnidius fructus est herbae, quæ in montuosis crescit: autumnō colligitur, & in sole siccat. duos habet ueluti cortices: unum extrinsecus rubrum: alium intra se, quasi nucleum album habentem. Verum purgat uehementer. Et nimio suo calore prout ignis exalfacit.

De cyclamino.

D Cyclaminos herba est, quæ radicem habet nigro cortice, clausam in speciem rapæ, & thyrsulū pusillum; circa quam folia similia hederæ, sed nigriora, tria uel quatuor, & flosculū roseum in specie. Hæc igitur radix, quo tempore tota herba florescit, conciditur, & in pila tunditur: & sic in pressorio succus eius exprimitur, & in patella fictili siccat, uel etiam coquitur, usque dum mellis habeat spissitudinem. Vires autem habet acres & exalfacatorias. unde & uentrem purgat. Hic ipse succus potatus, & commistus cum melle, aut cum lacte, aut aceto, per nares infusus caput purgat. & suffusiones super oculos inunctus dissipat.

De costū.

Costum radiculæ sunt non ignotæ, & plenulæ & spissæ, & siccæ, non uermiculosæ: quod ducimus ex Creta, eo quod sit recens, tale est enim optimum costum. Sed & gustu submordet, & exalfacit. hæc omnia in se habet, quod ab Ægypto affertur. sequens est Arabicum. hoc enim leuius quidem & odore suauius. deinde Indicum, quod est uastum, & nigrum & leue, prout ferula. infirmius Syrium est: strictum est enim, colore buxæ, et graue ualde, & odore graui. Verum omne costum uires habet acriter stringentes, & exalfacientes.

De cantharidibus.

Cantharides animalcula sunt: quorum sunt efficacissima, quæ in spicis frumenti adhuc florescentis inueniuntur, uirides, & quasi districtæ circa papillas suas, uiolaceo colore, oblongæ, & uastæ. inertiores enim sunt & minores, & latiores, quæ circa rosas colliguntur. Et adhuc infirmiores quoq; ut colore sunt. hæc enim animalia momento à uapore aceti suffocantur. & in uas non picatum reponuntur. Faciūt. n. ad aliquas antidotos, & ad aliqua caustica. Sed uenenosa esse dicuntur.

Spurij.

L a ij de

GAL. ATTRIBUTVS LIBER

De chryfocolla.

Chryfocolla est quasi puluis uiridis ualde. cuius optimam dicimus de Armenia. est enim leuis, & sine ulla aspredine, & omnium uiridissima. Sequens est Macedonica, postq̄ Cypria, ærugini si-
milis. Verum omnis chryfocolla uires habet acriter stypticas. Vnde et collyrijs ad lachrymam fa-
cientibus miscetur: & in cerotis posita carnes luxuriantes stringit.

De califiua.

Califiua fit de lapide, qui affectatim uritur: & est uiscidissima, quæ est recens, & non mundata.
mittitur autem in emplastris, & in causticis: est enim & ipsa caustica, & uires habet acerrimas.

De coriandro.

Coriandrum notissimum est. Huius ergo succus uiscide refrigerat & stringit: propter quod ad
ignem sacrum proprie facit, sed & ipsa folia trita & imposita. Item semen eius tritum & potatum
cum oleo lumbricos occidit.

De cymino.

Cyminum uiribus præcipuis præditum uidetur Æthiopicum: sequens Afrum. uerum omne cy-
minum leuiter laxat, & calefacere potest. & sic inflationibus, & tortionibus prodest: & uiscide do-
lorem placat: & si bibatur, pallorem facit.

De chamæleonte.

Chamæleon herba est non una specie: inuenitur autem nigra & albida. Verum albida, est quæ
folia habet circa suam radicem in terra diffusa, uaria, densa, aspera, quasi spinosa, & in medio ue-
lut surculum acutum stantem. florem purpureum, densum, & minutum, qui & albescit: semē qua-
si anethum: radicem albam & uastam mollem, grauiter redolentem, gustu subdulcem: quæ cum
passione urinam mouet: & hydropicos siccatur: & lumbricos occidit. Nigra deinde quæ est, folia
habet tenuiora, & pauciora, & subrubicunda: thyrsulum oblongum, crassitudine digiti, & ipsum
rufum: in quo summo cumulum, & florem spinosum, hyacinthino colore: radicem uastam, & ni-
gram, uel uariam, spissam, subrufam, & submordentem, sicut asseritur, quæ facit ad maligna ulce-
ra, quæ Græcè cacoethe dicuntur. Item maculas & lentigines cum alijs rebus commista tollit. u-
tranq̄ tamen quibusdam locis circa folia sua dicunt uiscum emittere.

De cardamomo.

Cardamomum semen est, quod nascitur in Arabia, & in alijs locis. Est optimum, quod est fla-
uum, plenum, graue, durum, & quasi lentum, & non rugosum, & totum conclusum, & si franga-
tur puluerosum, gustu subamarum, excalfaciens, odore graue. Vires habet acres, & excalfactori-
as, relaxantes. unde tortiones & inflationes uentris sedat. & urinam & menstrua prouocat: & par-
tum expellit: & ad tussē ueterem facit.

De chamæmelo.

Chamæmelon herba est omnibus nota: cuius uirtus & efficacia est cum suauitate calefactoria:
& cum omni dulcedine temperata, & sudorem prouocans.

De calamo aromatico.

Calamus aromaticus est, qui in India crescit, & subrufus, & nodosus maxime: & quasi araneas
habens: & qui frangitur in plura frustra sicca, & minuta: & odore suauis: fructu & uiribus stypticis,
& glutinosus: acris & excalfaciens. Reprobamus autem, qui aut exalbidus est, aut nigricans, & no-
dos raros, & paucos habens.

De chamædry.

Chamædry herba est oblonga: cuius folia sunt simillima quercus: sed minora: gustu amara:
thyrsulum, & florem ex parte rubicundum habens, & pusillum: nascitur in locis asperis. Vires ha-
bet acres, & relaxantes: propter quod ad tussē ueterem facit: & menstrua & urinam prouocat:
sed & partum expellit, & hydropicis prodest.

De casia.

Casia cum plures habeat species, & aliquibus locis colligatur, optima est, quæ in Arabia inue-
nitur. est enim aspectu grauissima: colore rufo, tenuis, leuis, longa fistula maiori, ad tactum leuis-
sima. hæc igitur ipsa certis est cum uirgulis, quæ sibi crescunt tenues, & oblongæ: quarum cortex
tempore certo à uirgulis suis recedit, & quasi tribulus adducitur, prout dracones squammis su-
is se exuere dicuntur. Verum omnis casia fistula uires habet acriter calfacientes & stringentes. un-
de ad omnia uitia thoracis facit: & in antidotis mittitur: aliquando pro se, aliquando pro cinna-
mo, duplicatis ponderibus eius.

De chisien.

Chisien est quasi suffimenti genus: quod ex his rebus conficitur, calamo aromatico, cinere aspa-
lathi, myrrha, primo cypero, iuniperis ueteribus, & nuce elapidata: puluerizari quæ possunt, tun-
duntur, & cribrantur, & siccum reliquum in uino maceratur una die. deinde aspalathum combu-
ritur, & læuigatum aspergitur: & tunc mel decoctum admiscetur. & sic omnia in unum diligenter
commouentur: & in uase fictili reponuntur. Hæc antiqui, qui eis utebantur. medici quoq̄ illud in
aliquas compositiones mittunt. Potest autem acriter & efficaciter relaxare.

De cinnamo.

A

De cinnamo.

Cinnamum sunt quasi ramuli & uirgulæ, quæ ab una radice plures excrescunt rectæ & minutæ, & non adeo longæ, & colore subrufæ, & extenso cortice, non rugoso: qui cortex ungue non facile abraditur: nodulos plures & interualla habent, & in medio leues: & si frangantur, quasi puluerem emittunt: odore omnia uincetes. ferè. n. hæc maxima probatio cinnami est, quæ est omnium rerum odoratissimum: gustu uero & uiribus est acre, & excalfactorium: & extensos stringit, & submordet: propter quod in multas compositiones mittitur: tamen in antidotis preciosum est ualde.

De cucumere erratico.

Cucumer erraticus nascitur maxime in locis sabulosis: & est per omnia dulci cucumeri similis: sed pilosior, id est asperior: & multo breuior, & minor. radicem habet quidem uastam: quæ læuigata, & pro fomento imposita, ad dolorem uel durities neruorum, & ad podagras facit: & siccata & rasa, & cribrata, omnia mala de corpore tollit.

De conyza.

Conyza est omnibus nota, cuius folia præ acrimonia sua uiperas, & serpentes fugant, & ad morsus earum faciunt: sed & uulua longinqua uicia remediunt.

B

De colchico.

Colchicon uel ephemerum hanc ipsam herbam aliqui bulbum erraticum dicunt. effert autem florem album: deinde emittit quasi bulbi fructum in thyrsulo rubrum: radicem subrufam, & nigricantem, intrinsecus albam & mollem, dulcem, lacte plenam, quæ dicitur uicem fungi strangulato ris facere: & ferro præcisos sanare linita.

De clematide, uel uite alba.

Clematis (hæc aliqui uitem albam dicunt, flexibilem, subrufam, & quasi circumflexam) folia habet acria & exulcerantia: fructum uuae similem. Phlegma deorsum deducit & purgat.

De cnico.

Cnicum thyrsos habet bene longos, spinosos, capitella & folia habentes oblonga, aspera, & uitiosa, & ipsa spinosa: florem quasi croceum: semen oblongum, & quasi angulosum, rubrum, & album: quod totum uentrem purgat: & phlegma, & choleram deponit: sed moderate tunditur semen eius: & expresso succo eius, dato quæ in ptissana, aut in iure pulli, alumen uel anisum, uel amygdalas miscent: & faciunt dysentericis magnum adiutorium drach. vi.

De corallo.

Corallus est colore rubro, quasi arbutum. Vires autem habet stypticas. unde sanguinem excreantibus mire proficit.

De cuculo. i. uua lupina.

Cuculus Græce cinenon dicitur, alij strychnon uocant: & est herba facile nota. nascitur in hortis: ramos habet plures & diffusos, folia autem maiora & latiora: quæ facit grana rotunda & uiridia primum, similia quasi granis uuae: deinde quando maturauerint, nigra efficiuntur. & dicitur uua lupina. Vires igitur habet stringentes, & bene refrigerantes.

De cano.

Canum optimum habetur, quod ualidissimum est: & est cœruleum. inuenitur. n. in metallis, in quibus conflatur, & quibusdam litoribus maris. Vires habet, uerum acriter stringentes, & quodam modo causticas.

De cornu cerui.

Cornu ceruinum uires habet stringentes. unde ad omne profluuium facit: sed & limatur, & raditur, & in ouo in potum datur, & lumbricos expellit. item si suffumigatur, uiperas, & serpentes fugat.

De coagulo.

Coagulum omne stringere & glutinare potest. unde ad omne profluuium aptissimum & utilissimum habetur.

DE DICTAMNO.

D Dictamnnum herba est mollis, quæ quasi ramos emittit rotundos, & oblongos, nodulos copiosos habentes: circa quos foliola excrescunt similia menthae: sed exalbidiore, & angustiora: & in summis ramulis flosculum roseum. & in hoc ipso ueluti semen nigrum, & simulastrum: odore pene artemisiae, sed suauiore, & gustu exlento, excalfacit cum amaritudine. Vires habet excalfacientes, & leuiter stringentes: & proprie tamem urinam & menstrua prouocat: sed & foetum mortuum expellit. & odore suo uiperam & serpentes occidit.

De diphryge.

Diphryges est ueluti fax, quæ a cupro uero crescit: quod subinde calefacit: quod similiter ut calx uiua uritur: quod quæ primum in Sole siccatur, deinde coquitur. Potest igitur uiscidissime stringere, & in modum niuis refrigerare. unde optimum dicimus, quod gustu ualidissime stypticum est, & similiter ut alumen exiccat.

De dryopteride.

Dryopteris filix est, quæ in arbore crescit: quod Græci polypodium uocant. per omnia iridi ter restri, & specie similis, & efficacia.

De dauco.

Daucum optimum est Creticum. hoc igitur radiculam habet oblongam, crassitudine digiti, thyrsulum

Spurij.

Lλ iij

sulum

GALENO ATTRIBVTVS LIBER

fulum eadem longitudine: in quo summo flosculum exalbidum, & in medio semē, quasi pilosum, & magnitudine milij. Est & aliud cuius semen oblongum uidetur, & cymino simile. Tertium uero, quod cymulam habet quasi coriandri. Verum omne daucum uires habet acres, & excafactorias: sic protinus ad gustum linguam remordet, & excafacit. urinam quoq; & menstrua prouocat: & partum deijcit: & ad tussē ueterem, & ad omnia uitia thoracis, quæcunq; fuerint, idonee facit.

De dorycnio.

Dorycnium, & alicacabum aliqui dicunt, folia habet colore similia oliuæ, sed longiora, & aspera: florem habet album: & semen quasi orobi, & in folliculos: quod aliqui quasi amatorium describunt. Verum tota herba uenenosa est.

De cridrio.

Cridrium radícula est plerunq; pusilli digiti: colore humaceo, id est terreo maxime penitus: cuius eligimus, quæ est sicca, & spissa, non uermiculosa, gustu excafaciens. Vires habet acriter relaxantes: & maxime ad oculorum claritatem facit.

DE EUPHORBIO.

Euphorbium est lachryma arboris, quæ in Mauritania nascitur, & ut aliqui uolunt, & in partibus Italiae, quæ Galliae adiacēt. Optimum est ergo euphorbium, quod est recens, subalbidum, & guttulis suis assimile minuto thuri, gustu exlento, linguam uehementer mordēs, & excafaciens. Potest autem purgando humores stringere, & calefacere aquaticos humores, prout sinapi Alexādrinū, quod est minus acutum & igneum. Hydropicis maxime datur, & colicis omnibus, qui frigidī sunt. Vētres autem cholericos turbat: & sitim grauem facit, quia nimis exiccat. commiscebis autem ei petroselinum, aut anisum, aut cyminum.

De ebena.

Ebenum genus ligni, quod in Æthiopia nascitur: cuius optimum est, quod est nigrū, & æqualiter leue, simile sua lenitudine cornu. est enim aliud in India, quod aliqua in se abiectionia habet subrufa. Verum melius est ad usum medicinalē, quod prius diximus. Vires autem habet ad gustum acres & aliquatenus stypticas. unde scobes illius in collyrijs miscentur, & ad uulnera polyhema.

De oliuæ lachryma, seu elæa.

Elæas dacry, oliuæ lachryma est, & gummi assimilatur. & si'r ab ipsa matrice oliuæ manat, & maxime in Æthiopia inuenitur. cuius est optimū, quod est recēs, mundum, pingue, rufum, gustu submordens. Vires autem habet uehementer excafactorias, & ad oculorum caliginem facit.

De elaterio.

Elaterium succus est erratici cucumeris: quod hac ratione conficitur. Collectis quampluribus cucumeribus prius, quàm in plenam maturitatem ueniāt, hos ipsos omnes admordemus: & in colum mittimus supposito alio uase, quod succum excipiat illorū: & sic maxime illos supprimimus, ut non solum humores exprimamus, sed etiam ipsius cucumeris quicquid est carnosum. Deinde si fieri potest, siccamus in patella fictili, nimisq; probatum delimpidamus. Siquid aquosum est, supernatat: & quod est admodum quasi fæculentum, in mortario læuigamus, & in pastillos redigimus. Aliqui etiam aquam miscent aut pluuialem, aut marinam: & rursus delimpidant. deinceps cætera similiter faciunt. Verum optimum est elaterium ciruzaicum. hoc enim est candidissimum, & leuissimum, & maximam habet amaritudinem, & gustu aliquatenus excafacit, & saliuam euocat in modum ueratri. Quod autem est quasi pallidum, uel fuscum, & asperum, & graue, peius est. Vires quoq; habet similes elleboro, uel etiam uastiores. Totum enim corpus promouet: sic & uētre, & uiscera depurgat, & uomitum suscitatur: & si plus modo sumatur, uenenum esse dicitur. Sed & adulteratur amylo, propter candorem, & læuitatem: Item cinere polinæ: Item farina orobi, uel succo ipsius radicis. Hæc tamen intelliguntur eo, quod amaritudinis, & candoris, quod diximus aliquid amittat: & aliquid grauitudinis assumat: nec ad gustum sic excafacit.

De erificio.

Erificium herba est, quæ in summis montibus inuenitur: quæ folia habet similia apio, & thyrsulum oblongum. in cuius summo flosculum, quasi uiolaceum habet: & semen in medio. radicem quoq; ad magnitudinem & ualetudinem in specie cepæ oblongæ, & ueluti ad unum eleuatæ: habetq; radices alias, quæ sic radículas minutas è lateribus emittunt nigro cortice clausas. Hæc ipsa uiribus est aconito similis & thapsiæ. Proprio gustu omnes illas probare deuita.

De helenio.

Helenion herba est omnibus nota. nam & in hortis nascitur: & est assimilis lapathio: folia habet asperiora & latiora, habet thyrsulum alium, in cuius summo flos est aureus: aliqui sine thyrsulo describunt. radicem habet bene olentem, uastam, subrusam, amaram. Huiusmodi igitur folia ex uino cocta & imposita renibus coxiosos emundant. Item succus florum cum ruta tussientibus & ruptis prodest. urinam quoq; & menstrua prouocat, & partum expellit.

De eruca.

Eruca omnibus est nota, Et habet uires excafactorias, & diureticas: & coitum per suam uirtutem ad uenas portitat.

De edera.

De edera.

A Edera nascit̃ in diuersis arboribus, parietib. uel petris, & terra: est omnibus nota. Huius trita folia dysenterias remediunt. Itē trita & pro fomēto ēt posita, ad cōbusta, & uulnera cācerosa faciūt.

De eleliphaco.

Eleliphacos herba exalbida, uasta & oblonga, uirgam habet uastam, & quadratam: folia aliquatenus aspera, odore non insuauī: fructus in summis ramis quasi ormini sylvani: nascitur locis asperis. Potest autem acriter stringere, propter quod ad dysentericos facit: & succus foliorum eius denigrat, & urinam prouocat.

De epithymo.

Epithymum est flos herbæ assimilis setæ, subuiridis, & nauseosus: qui uentrem temperat, & uōmitum facit. Nam uerus epithymi flos exalbidus est, & asper: & plurimum in Pamphilia inuenit̃. Choleram nigram soluit tritum drach. vi. aut cum uino dulci, aut cum melicrato: miscens & modicū salis, & his dabis quibus præcordia ab inflatione uexant̃, & hepaticis, & qui suspiriū patiunt̃.

De Erypyllo, uel Serpyllo.

B Serpyllum herba est, quæ in hortis feritur: & in campis saudis, & petrosis crescit. Iacens ueluti repens ramulis, & oblongis foliolis densis, pusillis: odore suauī in modum sampsuchi: flosculum habens in summo rubicundum. Inuenitur aliquando & stans. Potest igitur urinam & menstrua prouocare. & in fomentationibus capitis phreniticorum, & lethargicorum aliqui illo utuntur.

De erythrodano.

Erythrodanum ramulos habet tenues, & quasi nodosos, folia ex interuallo, & iuxta singula ueluti stellulas: fructum rotundum, uiridē, deinde rubicundū, & ad maturitatē nigrū: radicula tenuē, pusillam, rubicundam, diureticā. Cuius usus ad eadem proficit, ad quæ alias diureticas herbas facere diximus. latos ramulos habet vi. uel vii. tenues, & oblongos: folia quasi ex se pilosa, & styptica. unde fronti imposita lachrymā oculorū stringit. & cocta deinde & māducata ad dysentericos facit.

De ebulo, & sambuco.

Ebulus & sambucus uidentur quasi magnitudinem, & folia, & florē, & grana similia habere: & ferē eadem habere uires. Proprie tamē ebuli radix hydropicos & inanit, & purgat: sed & ipsa folia cocta & manducata, uentris sunt purgatiua.

De erice.

C Erice adsimilis miricæ: sed multo breuior est, & acris ualde. propter quod & comula illius serpentes, & uiperas fugat.

DE FICV.

Ficus fructus est arboris eiusdem uocabuli: quæ nimium comestæ stomachum cōburunt, uentrem deponunt, feruores nutriunt, sudorē prouocant, sitim prohibent. Siccæ uero, quæ caricæ uocantur, stomacho utiles sunt, sitim operantur, & uentrem stringūt: faucibus, arterijs, renibus, & uesicæ utiliter profunt: & eos, qui spiritum tarde recipiunt, iuuant. illos etiam, qui de longa ægritudine colore pallidi uidentur, meliorant. hydropicis profunt, thoracis sordiciem purgant. Decoctæ uero cum hysso & careno, potui ieiuno datæ tussibus antiquis profunt: & pulmonū uitia muniunt. Cum aqua uero mulla decoctæ, arterijs, & tonsillis tumentibus optimum gargarismum est. Durities, & parotidas, & feruores soluunt sicut iris, & intra decoctæ imponantur. Crudæ quoq; si militer, nitro & sale permisto, duricies, & uulnerum rheumatismū emendant. In aceto coquantur, & cum eodem succo permistæ coquantur, & imponantur. Impetigini & maculis utiles sunt.

De fœniculo.

D Fœniculū est omnib. notū: de cuius radicibus contulis in pila lignea, ut betæ succus exprimit̃. Idoneum est ad multa medicinalia: & maxime ad uitia oculorū. Premitur similiter & de semine, & de ramis illius adhuc uiridibus. Verum optimus est succus, qui de radicibus fit. leniter enim calefacit, & remollit.

De folio.

Folium folia sunt herbulæ, quæ in India nascitur locis humidissimis, & paludibus. colliguntur autē hæc ipsa folia in aqua supernatantia. Verū est optimū, quod pilosum & hastile est. notissimū, & integrū leue, exalbidū uiscide: suauiter redolens in modū spicæ, & eundē odorē diu multumq; seruans, gustu subamarum. Potest autem uires habere similes, quas spicam habere diximus.

De fœcula.

Fœcula fæx est uini uel aceti, quæ coquitur & reponitur: cuius est efficacissima, quæ est recentissima. mittitur autem in caustica.

De filice.

Filix herba est sine flore, sine fructu: ramulos habens longos, uastos, patulos, diffusos, & in specie alarum & pinnarum adapertos. uasta, extrinsecus nigra, penitus uiridis: nascitur maxime in locis petrosis. Vires habet acres, & relaxantes, & aliquantulum uentrem mollientes. & proprie tineas, & lumbricos expellit ex mulla aqua potata.

De phu.

Phu herbæ genus est, quæ in Ponto nascitur: quæq; habet folia similia apij sylvatici, thyrsum
Spurij. Lλ iij rufum,

GALENO ATTRIBUTVS LIBER

rufum, mollem, cauum, leuem, ex interuallo nodos habentem, & flores maiores, q̄ narcissi, cum aliquo pallore purpurascens: radiculam subrufam, uastitudine pusilli digiti, ex qua alia excre-
scunt minores in se implicatae: & quae tota radix uires habet excafactorias, & diureticas.

De fimo.

Fimus omnis efficacissime tumorem lenit, & ueteres duricies remollit. Item podagricos in ac-
cessionib. mitigat. Caninus fimus albus, tritus cum melle impositus, & tumores, & uulnera deli-
cate mundat. Alininus autem cum aceto tritus, uel succus eiusdem, dentium dolorem tollit.

De felle.

Fel omne uires habet acres et thermanticas. unde potest omnem sordem de corpore abluere et
abstergere. Item caligines, & cicatrices oculorum eximit.

DE GLAUCIO.

Glaucium succus est herbae eiusdem nominis, humilis, & foliosa: quae folia similia sunt papaueri.
nascitur aut locis planis & humidis: haec ipsa folia siccant, & calido cinere opprimunt, ut sic succum
remittant. Alij hanc herbam tantummodo in olla noua addunt, & sic ollam luto undiq; circumliniunt,
& in furnum feruentem mittunt. & sic folijs maceratis succum eorum exprimunt, & siccatum in Sole
in pastillos redigunt. Alij ex aqua dulci coquunt, quousq; aqua croci colorem habeat, & tunc co-
lant: & sic siccant. Est autem optimum glaucium, quod recentissimum, & tinctum croci colore, quasi si-
militer inficiens croco mundo: odore graui, & defrustrato, gustu amaro. Vires autem habet stypti-
cas. unde resolutum in aqua, & inunctum prius, impetus lippitudinis, & lachrymas stringit.

De galbano.

Galbanum est lachryma naturaliter manans ex arbuscula assimili ferulae, quae in Media nasci-
tur. cuius lachrymam eligimus, quae est mundissima & similis ammoniaco. non uida, nec dura, &
quam minime astulosa. Cuius uires hoc praestant, quod & ammoniacum.

De git.

Git herba est, quae in segetibus crescit, habens semen nigrum, & minutum, & odore non insuaui,
pluribus notum. Haec igitur relaxare & calefacere potest. Si potetur, menstrua & urinam prouo-
cat, & lumbricos expellit: imposita, tumores & duricies soluit.

De galla.

Galla est quasi nux parua, uel malum arboris assimilis quercus. quarum sunt aliquae percussae: aliquae
integrae, & extrinsecus asperae, quae ipsae sunt uiscidiores. Verum omnis galla uehementer stringit: eligimus
tamquam sunt nigriores, integrae, grauiores, & quodammodo pleniores, quas Graeci cicidas appellant.

De foenograeco.

Foenograecum est omnibus notum. Vires autem habet leniter relaxantes. unde ad omnem ri-
gorem, & tumorem idonee facit.

De glycyrrhiza.

Glycyrrhiza herba est, quae folia habet actu pinguia & gumosa circa uirgulas oblongas: & flo-
sculum quasi hiacynthi, fructiculum magnitudine similem pilulis: plantae radices quasi buxio colo-
re oblongas, & in omnem partem diffusas, in modum uiticularum, ad gustum dulces: ex quibus succus co-
quitur similis glaucio. Nam habent uires suauiter relaxantes, & cum dulcedine exhumectantes.
nascitur autem locis glareosis, & in campis. Unde & sitim sedant, & renum, & uesicae dolorem mi-
tigant. prouocant enim urinam & menstrua. Et omnem tumorem tunsa & imposita placant.

De gentiana.

Gentiana herba est assimilis coctae lactuca: folia quidem in gyro habet incisa in specie ferre, et
thyrsus oblongus, crassitudine digiti, cauum, mollem, ab imo rubicundum, semen in foliolis. ra-
dicem longam, similem aristolochiae: sed nigriorem & lentiolem corticem. haec igitur gustu est a-
marissima. Et habet uires acres, & excafactorias, & relaxantes: & acrimonia, & amaritudine sua
potest partum expellere: & omnem serpentem fugare: & aduersus uenenosa prodesse.

De gladiolo.

Gladiolum omnes nouerunt. huius igitur radix potata ex uino, & ad uenerea percitat, & men-
strua prouocat. Item trita, & in modum fomenti posita, surculos, & spinas de corpore extrahit. ete-
nim duricies dissoluit, & euaporat.

De ge seu terra Samia.

Terra Samia terra est naturalis, & genus cretae: cuius optimam iudicamus, quae est leuissima, can-
didissima, mollis, & fragilis, & quae solarum oblonga habet, & linguae applicata uehementer adharet:
huiusmodi quoque est, quam floram asterem appellamus. Facit autem terra samia ad ea, quae instatius strin-
gere uolumus: sic & coeliacis, & dysentericis, & ad omne profluuium fortiter prodesse obseruat.

De gypso.

Gypsum lapidis genus est, simile uitro: cuius optimum est, quod uenas habet latas, lucentesque,
& hac ratione paratur. In clibano missum, ut calx candidum fit. Vires habet, quas & terra Samia, &
amplius stypticas, & refrigerantes fortiter. unde illinitus fronti, sanguinis fluxum restringit: pota-
tus uero, & dysentericis, & coeliacis omne profluuium statuit.

De ge,

De ge seu terra ampelide.

A Terra ampelitis, terra est & genus cretæ, colore nigra. cuius optimam dicimus quæ est nigerima, splendida, leuis, & quæ ab humore cito resoluitur, stringens ualde, & denigrans. propter quod capillos inficit. sed & in calliblephara mittitur.

De ge seu terra erethria.

Terra erethria gleba est rubicunda, cuius est optima quæ sine sabulo est & sine lapillis. Vires habet ualde stringentes, & efficacius quam terra Samia.

De ge seu terra Chia.

Terra Chia gleba est alba & lata, non ualde candida: aufertur aliquñ & in patellis rotundis aut quadratis. & ipsa efficaciter stringens. sed & cutem purgat, & extenuat, & splendidam facit.

De ge seu terra Selinusia.

Terra Selinusia uires habet quas & terra Chia. & est optima quæ est lucens, candidissima, splendens, & quæ ab humore cito remadet.

De ge seu terra melina.

B Terra melina est colore spodiij, & dura ualde. ad gustum sapore aluminis. & linguam exiccat. Eligimus autem quæ est melior, & recens, & quæ ab humore cito resoluitur, nec in se quicquam lapidositatis habet. hanc autem probationem in omni creta desideramus. & hæc quoque, prioribus illis similiter proficit.

De ge seu terra cimolia.

Terra cimolia est aliqua candida, & spissa, & purpurea, uelut pinguis. & melior uidetur & ad tactum frigida. ualde quoque illinitur ad ignem sacrum & combusta. pustulas. n. fieri prohibet.

DE HERBO.

Herbum nascitur in lenticula, quod & seritur: & aliud pallidum, aliud subrufum. Vires habet acres, & diureticas ualde. & si comedatur extra rationem, caput grauat. uentrē soluit, per urinam sanguinem educit. boues saginat si decoctum detur. Fit autem farina de illis quæ albiora sunt, ita ut si aqua parum aspergatur, & in patellis assentur, corium dimittant, & sic tundantur, & tenuissime cribellentur. uentrē utiliter laxant. urinā mouent. & colores malos emendant, ad mensuram trium cochleariorum cum melle uel uino data. uulnera quoque similiter cum melle optime purgat & implet. lentiginēs uel maculas tollit. duriciē mamillarū soluit. carbūculos etiā malignos sanat. & contra canis & uiperæ morsum utiliter imponitur. cum aceto uero acceptum urinam mouet. **C** tortionibus prodest. aqua uero ubi cocti fuerint, pruritū prohibet, si totum corpus inde lauetur.

De herba fauina.

Herba fauina omnibus nota est inter uires acres & excafactorias. propter quod & in uino potata partum expellit. & super urinam sanguinem inducit.

De hasceg.

Hasceg, id est minium, species habet duas. est enim unum lene, & plus uenustum & ualde cæruleum. quod inueniri solet iuxta mineram, & quasi radículas foliorum calamorum, qui in India nascuntur. est & aliud quod maxime in Italia fit, quando purpura tingitur. nam quod est spumosum, & quasi supernatat, & lateribus uasorum illorum adhæret, colligitur. & cū ipsa argyritide terra mistū in similitudine digitorū formatur, uel in pilulas siccatur. cuius est optimū quod uehementissime cæruleo colore fulget æqualiter, & fragile. Potest igitur siccare & refrigerare. unde locis turgentibus & distensis impositum cito emollit, & quasi rugulas facit.

De hustolige.

Hustolex est quasi collyrii genus subcæruleum. quod constringitur aliquatenus. huius ipsius sunt genera duo. est enim quod foditur & in terra inuenitur. est quod potius reparatur ratione **D** li. Mortarium est cupreum cum pistillo, & sic læuigatur alumen liquidum, & sal, uel nitrum eisdē ponderibus, ex aceto acerrimo. alij & aceti lutei uetustissimi duas partes commiscunt. & hæc læuigant æstibus maximis & in Sole calidissimo, usque quo spissitudinem aliquam accipiat, & colorem cæruleum. deinde fingitur uelut collyrium. Aliqui ex urina infantis masculi hoc faciunt. & fit aurificibus idoneum ualde ad aurum glutinandum. Vires autem habet uiscide stringentes ualde, & nimis cum magna exasperatione.

DE IRIDE.

Iris ad similitudinem iridis, quam in cælo uidemus, dicitur & hæc cognominata. quo modo enim illa plures & dissimiles habet colores, sic & hæc uarios & differentes emittit flores. Aliqui enim purpurei sunt, alij uiolacei. Verum folia sunt similia gladioli, sed maiora & latiora & pinguiora. ramulos quoque ipsos. similiter radículas nodosas et duras, suauiter olentes in modum uiole, quarum optima est iris Illyrica & Macedonica. est enim spississima, & breuis, & non fragilis, & subrufa, odore suauissima, & gustu linguam uiscide excalescit, & dum tunditur, sternutare facit. ab istis Africana laudatur. quæ est colore candidior, & gustu amara. Verum si tempore relinquuntur & quasi senescant, fiunt quidem uermiculosa, sed odore suauiores. Possunt igitur excalescere leniter, & uulnera concaua replere.

LA V

De ibisco.

De ibisco.

Ibiscus genus est herbae similis erraticae maluae, omnibus notum. cuius radix & tota quidem herba lenit, & efficaciter omnem duritiem & rigorem mollire & relaxare potest.

De iunipero.

Iuniperum fructus arbusculae rubicundus & dulcis, omnibus notus, cuius vires sunt excalescentiae, & diureticae, & ad digestionem facientes.

De ichthyocolla.

Ichthyocolla est aliqua quae conficitur coctis ex aqua corticibus quorundam piscium: est aliqua quae uentriculus uidetur esse piscis, quae in Ponto nascitur. Verum omnis ichthyocolla stringere potest. unde & cutem extendit, & splendidam facit.

De oenanthe, id est floribus labruscae.

* Oenanthe flores sunt uitis syluaticae. qui solstitio colliguntur, Idus viij. nam qui ante hunc diem uel post eum flos colligitur, infirmus est. Vires autem habet oenanthe bene refrigerantes, & stomacho praestantes.

DE CHAMAEPITY.

Chamaepitys species habet tres. est autem quae ramulos emittit oblongos & curuos in similitudinem anchorae, & fructiculum: tenuem comulam: flores tenues, & aureo colore: semen nigrum, & odore plenum. Est & alia, quae masculus dicitur, quae folia habet tenuiora, & quasi pilosa: thyrsulum asperum, tenuem, molliculum, & subaureo colore. semen & ipsum pinum redolens. Est & tertium quod quasi in terra serpit, folia habens similia cardis, sed quasi pinguiora, ueluti pilosa: flosculum aurei coloris. & ipsa similiter olens prioribus. Verum omnes vires habent acres & diureticas.

De chamaedaphne.

Chamaedaphne folia habet quasi laurus, sed leuiora, tenuiora, et in extremo spinosa, fructum in ipsis folijs rotundum, & subrufum, & diureticum.

De chamaelea.

Chamaelea ramulos habet oblongos, folia fortiora quam lapatii, in specie quasi folijs oliuae, densa, & tenuiora, & spinosa, & gustu mordentia. Tota herba uentrem purgat tepida attractione.

DE LEPIDE, IDEST, SQVAMA.

Lepis colligitur quando massae cupreae diu multumque in igne calefacte, & in aceto luteo extinctae super incudem atteruntur, ut lamulae, & ueluti spumellae decidant. has igitur colligimus. & Graeco nomine lepidas appellamus. quae & ipsae uiscide stringere possunt. eligimus autem quae sunt ualidissimae, & colore subrufae.

De lycio.

Lycium succus est arbusculae pusillae & spinosae. cuius grana, & folia, & radices in unum ex aqua dulci coquuntur. & diebus admodum quinque relinquuntur. & iterum coquuntur donec fecis habeant crassitudinem. & sic in uascula defunditur. maxime Ponicum tale est. aliqui diutius coquunt sic, ut in glebam redigant. Verum est optimum lycium radicum. haec enim gleba est extrinsecus nigricans, & intrinsecus subrufa, & assimilis aloe, gustum habens amarum, & stypticum. Unde adulteratur amurca, & absinthij succo.

De lasere.

Lasere lachryma est herbae, quae silphium appellatur. quae in multis locis in speciem & magnitudinem ferulae crescit. folia circa se habens maiora quam apij. semen simile. optimum est ergo lasere quod Cyrenaicum dicitur, hoc enim subrufum est, & perlucidum, & intus exalbidum, odore uiscidum, & ab humore cito resoluitur, & ad gustum confestim humorem prouocat. Vires autem habet acerrimas. unde cum magnis uexationibus excalfacit.

De libystico.

Libysticum semen est herbae eiusdem uocabuli. acre, utile stomacho, & excalescentiorum, & ad digestionem ualde utile. propter quod ad inflationes potum facit. et in antidotis, quae colicis profunt, admiscet.

De lauro.

Laurus omnibus nota arbor est. fructus illius est quem baccam lauri appellamus. Quae bacca & tota arbor vires habet acriter calefacientes, euaporantes, & relaxantes. Lixiuum eius in caustica mittitur, & est ad usum medicinae efficacissimum. Quod est ex cinere quae de quercu fit, non solum hominibus prodest, sed & pecoribus. multis enim causis necessarium est in uulneribus. Sed & interioribus partibus ut potio datur. habet enim propriam rationem. quibus uero causis detur, demonstrabo. Pecora quibus pulmo tensione uexatur, & quibus uenenata aliqua res per cibum obreperit, ex hac ratione liberantur. hac ratione multum & uulneribus praestat.

De lixiua.

Lixiua vires habet stypticas & acres. inurit. n. & exuulnerando instaurat. humectantia uulnera exstaurando & exuulnerando siccat. ideo uix cohaerentia uulnera, & fistulae, & his similia quae fuerint, lixiua calida clysterizantur saepe. facillime curam medicamenti sentientia ad sanitatem perducit. difficilia ad sanandum uulnera callosa, longo tempore sordida, quae nullam medicamentorum uirtutem

A uirtutem pro longo tēpore senserūt. utile est lixiuūa quotidie lauari. ex cuius uirtute omnis limus & quæcūq; pro uetustate stupida facta sunt auferuntur. si quotidie fiat, et post hoc deinde curari oportet sicut ipsa uulnera dictauerunt medicamentis aptis. uirtus enim lixiuūa nō sanat, sed ad sanandum uulnera disponit. hoc idem superius in interioribus fieri partibus dixi. Ex quo cinere lixiuūa facta, cuiue necessaria sit, & qui cinis, & quō tēperatus, impositus qd præstet uide. etenim ex sarmentis cinis, ex cinere lixiuūa fit. dicenda enim est res acris et styptica, cum tam solide curet, sed magis stringat. sed et ipse cinis in recētia uulnera in profundū positus sanguinē statuit à cursu. Ideoq; omnib. pecoribus castratis cinis impositus pdest, omnibusq; abscessis. De farmētis tñ oliug cinis acerrimus est. & ex nucleo solo acrior est. & ex hoc lixiuūa, uulnerū cancerata aufert: etenim acriore lixiuūa sordida uulnera lauanda sunt. Caprifici cinis omnibus superioribus acrior est.

De lentisco.

Lentiscus arbuscula est similis myrto: corticem in cyma subrubrum habet, folijs pusillioribus. uirtutis est stypticæ. huius folia, aut extremitatem amaram, uel radicis corticem in aqua uehemēter decoques, quousq; mellis habeat spissitudinem, & sic uteris. facit autem eis qui sanguinē reijciunt. Ex posca frigida dato. ʒ. v. uel. vi. & ad fluxum uentris, & ad dysentericos similiter oblatum & ad ueretri uitia tritum imposito. Fit autē succus de folijs eius uel cymis contulis & expressis, similem in omnibus habens uirtutem. Aqua, in qua folia eius fuerint decocta, si fracturas frequēter fomentaueris, aiunt celerius solidari. facit & ad dentes se agitantes. si enim frequentius in ore teneatur, stringuntur. Fit quoq; de semine eius oleum similibus causis necessariū. Capillis cadentibus inunctum prodest, eo qd calidam & stypticam habet uirtutem. Nascitur uero in Chio insula. Utile sanguinem reijcientibus & tussibus antiquis in potatione sumptum. Prodest hæmoptoicis cum aqua frigida seu posca. tussientibus in mulla calida. Est autem stomacho optimū, & ructuosus, & foetori oris prodest manducatum. Pilos etiam qui iam in oculis nascuntur contrarij, acu uel graphio calefacto optime colligat. Gingiuas tumentes impositum emendat & sanat.

De lenticula.

Lenticula herbæ semen est, quod fertur locis sabulosis, lapillosis, & tostis: quæ si sæpius fuerit comesta non cocta, inducit caliginem turbando. excoriata uero & decocta in aceto, uentrē stringit. podagricis cum polline mista præstat medelam, cum melle autem uulnera purgat & glutinat. in aceto posita cocta & imposita, durities & scrofas emollit. Oculorum doloribus uel tumoribus optimum adiutoriū est. Si cum cydonio in aqua cœlesti fuerit decocta, & oleo rosaceo admista, ueretri uitia emendat. Et si melle adiecto ponatur in succo maligranati, sanat. & ad uescas, & ad ignem sacrum, & pernioles, simili modo decoctum imposito.

De lupinis.

Lupinus herbæ fructus est, quæ feritur omnibus prouincijs. Virtus eorum est calida. nutriunt corpus. sunt indigestibiles, & uentrem temperant, si cocti manducētur. Aqua uero ubi cocti fuerint cū ruta & pipere, modice potui data splenicis prodest. scabiei maculis uel feruoribus apta, optima fomentatio est. cum aceto uero in modum cataplasmatiss impositus scrofas, uisiones, & malignos humores accipit. Farina uero eorum cum marrubio pari pondere in umbilico imposita lumbricos expellit. radix eorum in aqua decocta, & potu data, urinam mouet.

De lipianis.

Lipiani comesti lupinis minores, sed uirtute similes. tñ optimi sunt q maiores sunt. nā possunt acriter relaxare. & sua amaritudine non solum lumbricos occidere, sed & partum expellere.

De lapathio.

Lapathium herba est omnib. nota. & inuiscatiū esse dicitur. Huius igitur radix, & radicis cortex intus, ex aceto uel alumine liquido, omnem maculam à sudore factā infricata in balneo tollit.

De lilio.

D Liliūm omnes nouerunt. Cuius uires possunt durities neruorum remollire: & ipsa folia cocta & imposita ad combusta proficere. sed & potata, aut ipsum semen menstrua prouocat. partū deijcit. & ad serpentis morsum facit.

De ladanio.

Ladanum hac ratione colligitur, Funiculi ligati circa hederam distrahuntur, et sic quicquid illis glutinosum in modum sordis adhæret, abraditur, & in glebulas expansas redigitur. Aliquando etiam genibus & feminibus caprarum, quæ edera uescuntur adhærens, hoc ipsum ladanum inuenitur, & similiter abraditur hoc totum. Verum est optimū quod olet, & quod est subuicide, & pingue, & resinofum, sine ullo sabulo. maxime tamē in Cypro colligitur. quod enim à Cilicia uel Arabia affertur, infirmum est. Vires autem habet ladanum acres, & excalfactorias, & relaxantes. propter quod in malagmata & in emplastra mittitur. & ad tussē ueterem facit. Itē capillos fluentes cum oleo myrtino continet.

De lonchitide.

Lonchitis folia habet rubicunda, florem nigrum, assimilem personis comædorū, quorū orificia patent. semē album, oblongum in specie lancearum. radicem quasi dauci, similiter diureticā.

GALENO ATTRIBVTVS LIBER

De lathyride.

Lathyris nascitur circa aquam & ipsa, à qua foliola habentur pusilla rotundula: flosculum ex-
albidum. tota herba est acris, diuretica, acuta. thyrsus habet oblongum. uastitudine digiti, cauū.
& in summo quasi ramulos diffusos, folia longa. fructiculum in summis ramis triangularem, et pe-
nè subrotundum, quasi capparidis. in quo sunt tria granula rotunda, & interstrata tenui ueluti mē-
branula. Quorum septena uel nouena uentri uiscide purgant, aqua frigida superbibita, quæ cho-
leram rubram & phlegma deponunt.

De linozostide: uel mercuriali herba.

Linozostis folia habet quasi ocimum. thyrsulos binis nodulis & densis & pluribus cauos. fru-
ctum foemina quæ dicitur, habet copiosum, & quasi racemosum. quæ deinde masculus, pusillum,
& rotundum, combinatum quasi testiculos, folijs ipsis adhaerentem. Verum utrunq; uentrem sol-
uit, similiter & phlegma & humores calefaciendo deponit. & quasi olus decoctum manducatur.
& succus idem & ius bibitur.

De lapide hæmatite.

Lapis hæmatites est naturalis qui ab Aegypto, & India, & Hispania affertur. durus est extrin-
secus, & lenis, & ueluti colore liuidus intus, deinde sanguineus. cuius maxime idoneum iudica-
mus qui tritus in cote ex aliquo humore in modum sanguinis inficitur. Verū potest uiscide strin-
gere, & tamen sine magna acrimonia.

De lapide schisto.

Lapis schistus colore fusco est, aliqua in se ostendens subrufa, oblongus, & spinas habens dire-
ctas prout alumen scissum. hunc quoq; optimum iudicamus, qui & ipse uiscide stringere potest.

De lapide asio.

Lapis asius in Alexandria tantummodo inuenitur. Cuius est optimus ad usus medicinæ, qui
est colore candidus, fragilis, leuis in modum pumicis, & ueluti puluis in manibus insidens. effe-
ctu autem uiscide relaxare potest. aliquid enim saluginis & nitrosi saporis ostendit. unde & cor-
pora quæ in eo sepeliuntur, tempore consumit. quapropter Græci sarcophagon appellant.

De lapide pyrite.

Lapis pyrites est purissimus & grauissimus, colore æris. & si ferro percutiatur, scintillā & ignē
mittit. Vires habet acres, & ad similitudinem cadmiæ, & proprie ad oculorum claritatem.

De lapide magnete.

Lapis magnes inuenitur circa littus Oceani, colore cœruleo, qui probatur. hic quoq; ferrū ad
se trahit & tenet. Vires autē & purgatorias habet. propter quod hydropicis in potu datur. & om-
nem humorem per uentrem emittit.

De lapide gagate.

Lapis gagates colligitur in Lycia, circa ripam fluminis quod Gages appellatur. et est colore ni-
ger, & aridus, & quasi latus, leuis ualde. cuius est melior qui ad lucernam accenditur facile, & odo-
rem asphalti habet. Potest autē remissus ex aqua dentes qui agitantur restringere & stabilire.

De lapide thracia.

Lapis thracias est niger quasi calculus. nascitur in Scythia in amne quodam, qui Pontus dici-
tur. Vires easdem habet, quas gagates: & dicitur accendi ab aqua, & extinguī ab oleo.

De lapide quadrato.

Lapis quadratus in Aegypto inuenitur, & est exalbidus. Vires habet uiscidas & stringentes,
unde conceptum uitare dicitur. inuenitur & in Aethiopia.

De lapide Phrygio.

Lapis Phrygius in Phrygia inuenitur. cuius melior est qui est pallidior, & aliquatenus grauis.
Hic eo q̄ nimium stringit, & exulcerare solet.

De lapide galactite.

Lapis galactites est quasi cinereus. & dulcis ad gustum, & humorem facit quasi lacteum. leni-
ter stringens. propter quod ad lachrymam oculorum facit.

De lapide melitite.

Lapis melitites per omnia priori similis. Sed hic spernitur, q̄ dulciorem humorem emittit.

De lapide morochtho.

Lapis morochthus in Aegypto inuenit̄. & est pallidior. Vires hēt et ipse efficaciter stringētes.

De lapide phlogino.

Lapis phloginus & ipse in Aegypto inuenitur. aureo uel flammeo colore. Illinitus senium fa-
cere dicitur.

De lapide crystallo.

Lapis crystallus est limpidus, & perlucidus colore. Vires hēt stringentes. & lac puocare dicit̄.

De lapide thyite.

Lapis thyites, quē uidimus, in Aethiopia colligitur, colore subuiridis, & ab humore remissus.
Habet uires acriter mordentes. propter quod caliginem & cicatrices oculorum extenuat.

De lapide

A *De lapide batrachite.*
Lapis batrachites ab Aegypto affertur. colore ranæ rubræ. Vires habet leniētes & relaxātes.

De lapide smiride.

Lapis smiris potest uiscide stringere, & penè nimie. propter quod in caustica mittitur.

De lapide misye.

Lapis misy prout chalcitis & ipse in Cypro insula inuenitur & in eisdē metallis. similiter & glibula est. & aurora fulgens, ac fragilis. Cuius fragmenta sunt super minuta, & in modū sabuli. optimum autem misy dicimus quod in aginem colorem maxime splendet, & dum læuigatur mollis sentitur, & æqualiter fulget. qui est idoneus non est pallidus. & æqualem tractamus, & aqua tantum cito denigratur. Verum effectu uidetur exuperare chalcitin.

DE MELLE.

Mel succus est roris cœlestis, qui ab apibus colligitur. cuius sunt genera duo. unum quod in cupiliones ab apibus quæ sunt oblongæ colligitur. aliud est quod sub terra inuenitur, & Atticū appellatur, quod uariolæ & lanuginosæ & fortiores apes reponunt. & habetur melius ad claritatem faciei & oculorum. utriusq; uirtus est calida. Solum enim mel quasi compositionem in se habet. **B** quia ex multarum flore uel succo herbarū colligitur. Propter quod omnibus ualitudinibus pro occursum citato prodesse potest. ideo omnibus antidotis commiscetur. uulnerum sorditiem adhibitus comedit adiuncto sale. illinitur extrinsecus faucibus exiccatis. deducendo humores aperit, mel solum fastidium tollit, orexin facit, nauseam prohibet. unde pulmonem & interioribus omnibus per totum leniendo medetur, atq; ea relaxat.

De myrrha.

Myrrha lachryma est arboris eiusdem nominis, maxime in Arabia inuenitur. quæ aliquo loco incisa, hanc ipsam lachrymam emittit. est ergo optima myrrha quæ est mundissima, & tacta quidē aspera, & arida, & fragilis, & leuis, & glibulis pusillis, extrinsecus uno colore, intrinsecus deinde subrufa, & ueluti uenulas habens albicantes, odore suauis, gustu amara, & excalfaciens. hæc igitur in montibus inuenitur. Colligitur autem altera myrrha in planis, quæ & ipsa est melior & pinguior. quam exprimere in liquorem solent. Quod est illius quasi liquidissimum, in uascula reponitur, & Græci myrrham stacten appellant. Verum est omnis myrrha styptica, & acris, & excalfactoria. huius itaq; effectus uehementer commouere potest.

De mandragora.

C Mandragora herba est pluribus nota. sic & aliqui herbam ipsam appollinarē appellant. Huius ergo succus colligitur, folijs ipsius herbæ penitus & improbe excisis, ut quasi concavus locus earum relinquatur. aut ipsam radicem prout panacis, aut mala eius uel totam radicem in pila tundunt. et sic omnis illius succus organo exprimitur quod Græce mandragoro chylon appellamus. Vires autem habet refrigerantes, & hac ipsa ratione stringentes. sed & grauem marcorem facere potest. unde & somnifera creditur. compescit autem dolores & uigilias.

De molybdæna.

Molybdæna est quasi stercus auri & argenti. est & alia quæ fodit in Corintho. Verū optima est quæ est colore quæ diximus; nō lapidosa, fragilis, splendida. Vires quoq; habet assimilēs spumæ argenti.

De malo granato.

Malum granatum quod Græce rhoæa dicitur, fructus est arboris eiusdem uocabuli. qui recens & maturus manducatur sine suo cortice, qui malicorium uel sidia dicitur. & cum aliqua dulcedine sui uentrē stringit. & stomachū erigit. magis tñ stringit quod est subacidū. Cuius ipsius flos cytinus dicitur. Vehementissime stypticus est & efficacissime stringit. unde dysentericos sanat. & uulnera recentia glutinat. Eadem & cortex illius præstat, quem malicorium diximus nominari.

De medulla.

D Medulla quidem omnis leniter mollire & relaxare durities & tumores potest. Veruntamen efficacissima uidetur ceruina. sequenter uitulina. Inde caprina numeratur.

De menta.

Menta herba est quam omnes nouerunt. quæ est apta stomacho ualde. ualde sanguinis abundantiam stringit. & capitis dolorem sedat. Item singultus, & nimios uomitus reprimat. & conceptum uetare dicitur.

De mastiche.

Mastiche genus est resinæ, quæ in modum gummi ab arbore manat, quæ schinus dicitur. & in Chio insula nascitur, locis asperis & petrosis: est ergo mastiche aliqua albida. uerum optima est quæ candidissima & perlucida. et quæ dum maturatur, aliquatenus mollescit. Vires autem habet euaporantes, et cum suauis euaporatione laxantes. Adulteratur resina à cypresso, et à pino. sed ista odore sui deprehenduntur.

De marrubio.

Marrubium herba est, quæ ramulos emittit oblongos uel minutos tres aut quatuor, circa quos folia mollia, & exalbida, quasi rotunda. flosculum rufum & assimilē pulegio. nascitur in campis

GALENO ATTRIBUTVS LIBER D

pis faudis & petrosis: & est optimum Creticum. Vires autē habet acres, & efficaciter relaxantes. unde succus illius cum melle ad tussim facit. & in partibus neruosis optimum est.

De myrta.

Myrta genus est herbae lignosae: duobus generibus est, & nigra, & alba: utraq; est omnib. nota. Vires habet stypticas ualde. & nigra tñ illa stringit potentius. unde & sanguinem exscreantibus re medium est, & dysentericis, & omne profluuium stringit. Eius uero nigrae, quae in montuosis locis nascitur grana sicca, uel uiridia cōmanducāda offeruntur his, qui sanguinē reijciunt. & uesicae rædia sustinent. stomacho est conueniens. urinam mouet. & scorpionum moribus prodest si imponatur, aut potui detur, aut locus qui tactus fuerit ex eadē cataplasmetur. & uiridis myrta similiter operatur. Coctura eius cum uino mista capillos tingit. & ex uino decocta, & in modū cataplas matis imposita, uulnera sanat. cum polline tritici immista, tumores oculorum compescit. & aegylopiibus utiliter facit. grana etiam contusa, & expressa faciunt. Et ideo parum decoqui expedit ne acefcat. & uase piceo reseruatur. Facit autē contra ebrietatem, & furfures capitis. & uulnera curat si frequenter inde lauentur. & capillis fluentibus prodest. Fit etiam oleum de folijs eius contulis, & in oleo diu decoctis, quod in incuruationibus prodest. & articulis uel fracturis utiliter imponitur. sed & maculas perfricatum emendat. aures prurientes curat, sed tepesactū immittatur. Ipsa fo lia trita cum aqua imposita uulnerum rheumatismum sanāt, uel locis fluentibus profunt. fluxum uentris emendant. & ignem sacrum, uel tumores testium curant. sicca autem & cribrata, panari tijs, & locis urentibus profunt. cōmista autem folia eius tenuem cū ceroto ignem sacrum curant. folia eius trita, pensus piperis medietate, acetum quantum sufficit masculis profunt.

De meu.

Meu radicae sunt herbae assimilis anethi: quae radices inueniuntur in omnem partem expor recta, tenues, oblonga, suauiter olentes, & gustu linguā exalfacientes. nascitur maxime in Ma cedonia. Vires habet ipsa radix relaxantes. unde potata omnem rigorem uesicae, & renū remol lit: & inflationes dissipat. Item urinam, & menstrua prouocat.

De malabathro.

Malabathrum qui putant esse folium spice, falluntur. licet autem sit similis odore, tñ certe alte rius est natura. Inuenitur autem supernatans quibusdā paludibus in India in specie foliorum: & sic habetur leuis: lino trahitur & siccatur. Est ergo optimum, quod est recentissimum, odoratissi mum, tenue, integrum, nigricans, gustu non salum, sed potius picem referens. Potest autem eadē praestare, quae spica. & eadem uires habet, quas & caetera aromata habere diximus.

De marubialstro.

Marubialstrum est sublimile marrubio, & facile notum. cuius uires faciūt ad serpētū morsus, & ad suspiriosos. Itē strumas. i. scrofulas uel haemorrhoidas caecas dissoluit: & menstrua prouocat.

De millefolio.

Millefolium thyrsus habet ex una radice mollem, & subrufum, & quasi manu lineatum: folia quasi foeniculi: quae uulnera glutinant, & sine tumore custodiunt.

De myrice.

Myrice fructiculū affert mollem, fragilem, & ueluti florem. in Aegypto quidem, similē gallae. Huius igitur succus, & aqua in qua fuerit coctus, pediculos occidit, & culices, & pulices fugat.

De moro.

Morus arbor est spinosa, q̄ affert mora similia rubo: sed & fortiora, & albidiora: q̄ et uentrem la xant: & digestionem faciunt. Succus eorum cum melle & careno, uel uino austero pari mensura permistus, & ad spissitudinem mellis decoctus, synanche laborātes curat. In sole in uase aeneo posi tus uehemētior erit. & ideo uulnera & attritiones curat, uel putredines. Sed, ut supradictū est, sy nanchen cū tumore ueniētē emendat. Si cū alumine scisso, uel galla, croco, & pauco myrrhae com misceatur, nō solū his rebus p̄dest, sed & uitia oris abstergit. Cortex radicū eius in aqua decocta, in potione data, uentrē soluit, & lumbricos eijcit. folia eius quoq; trita & imposita, in igne com bustum sanant.

De moris syluaticis.

Mora uero syluatica, ratione quae de rubo colligitur, stringunt fortiter. & synanchicos melius curant. Succus eorum, uel alicuius rubi succus cum melle aequali mensura coquatur ad tertias, & sic gargarizetur frequentius. si enim bibatur, uentrem stringit apte.

DE NEPITA.

Nepita est omnibus nota. cuius sunt species tres. est enim quae folia similia ocimo habet, & est, quae pulegio assimilatur. est quae menta habet speciem. Verū omnia folia gustu sunt acria, & ex calfactoria ualde sunt. Igitur coxiolis genere sinapismi prodest: & regium morbum emendat: & lumbricos, & tineas, & partum expellit: & uermes in auribus occidit.

De narcisso.

Narcissus thyrsus habet oblongum, folia quasi porri, sed breuiora, & plena: florem album in ter croceum, aliquando purpureum: fructum quasi quasdam membranas nigrū, oblongū: radicē quasi bulbi, quae maculas in facie tollit, & suppurationem ponit, & intumescere non permittit.

De

De nascaphtho.

A Nascaphthum affertur ab India. & est quasi cortex elamulæ, non odoratus, & uiscide excalescens. propter quod & in antidotis excalesfactorijs mittitur.

DE OPIO.

Opiū succus est quodā modo erratici papaueris. quod sic colligi solet, postmodū cū hoc ipsum papauer flores suos amittit, & ampullulæ succrescunt uirides & tenere, harum ipsarum capitella homines scalpello acuto leniter abscindunt sic; ut intrinsecus non lædant, & deinceps in gyrum scarificant. & sic lacticulum quod promanat digito conterunt. & in cōchulis reponunt, & siccāt. Meconium autem fit contritis in unū folijs & ampullis uiridis papaueris. Verum succus organo pressus & siccatus in pastillos redigitur: & meconium appellatur. Erit ergo optimū quod est odore grauissimum, & colore subrufum, & gustu amarissimum, & quod humorem quo resoluitur q̄ citissime candidum facit, & accensum splendidam & aliquatenus durantem flammam emittit, et rursus extinctum pristinum odorem reseruat. maxime Hispanū tale inuenitur. Adulteratur autem & lentis & lupinorum farina: sed & gūmi nigro, & lactucæ erraticæ succo: itē glaucio. Sed & adulteratum quod est sic intelligimus eo, q̄ non omnia coeant quæ synceritatem illius comprobare diximus. Potest autem syncerum opium lachrymam stringere collyrijs admistum. habet & circumlinitum refrigerare. & auricularum dolorem, & totum corporis languorem mitigare, illa uidelicet ratione, qua etiam somnum facere dicimus.

De omphace.

Omphax succus est de radice moræ syluaticæ, & immaturæ uuæ. qui expressus siccatur in sole. & in pastillis latis usquequo fieri potest formatur. & sic reponitur. Optimum est illud quod est colore rubido, & fragile pastillo, & gustu styptico ualde, & linguam submordens. Vnde potenter stringit. & omne profluuium confestim tenet.

De opopanace.

Opopanax succus est herbæ, quæ panax dicitur, simillimæ per omnia ferulæ: q̄ nascit in Capadocia, Africa, & Macedonia, locis asperis & lapidosis. Colligitur ergo hic ipse succus hac ratione, Medijs æstatibus terra quæ est circa radicem & herbam foditur & cauatur: deinde folijs ipsius sternitur, & sic ipsa radix & ferula in oblongum & in gyrum inciditur. postq̄ humor lacteus emanat, & in folia supposita defluit, & siccatur: quasi exalbidæ myrtæ colorem accipit. Ergo optimus est opopanax qui ab Africa affertur. hic est extrinsecus ueluti crocatus, intrinsecus lacteus, mundus, odore graui equidem uiscide. Potest igitur opopanax & laxare, & calefacere, & mollire stricturas & durities. fugare uiperas & omnem serpentum accessum.

De opobalsamo.

Opobalsamum lachryma est arboris, quam balsamū appellamus, similis malo granato, ramosa, ramis tenuibus & exalbidis, qui xylobalsamum dicuntur. quæ folia habet similia erucæ. hæc ipsa arbor in Iudæa tantummodo crescit, & fructum affert aliquatenus oblongum, circa medium uastiolem, & quasi uentrosam, ad capitula utraq̄ subito deductam, rubicundam ualde, grauem, & plenum: & si frangatur, mollem: & si masticeatur, similiter ut piper mordentem, & suauiter redolentem, quæ carpobalsamū dicimus. Huius ergo arboris lachryma colligitur uere usq̄ ad autumnum. Inciditur autē ipse truncus in aliquot locis, & ipsi ramuli, & sic uascula supponuntur quæ lachrymam fluentem excipiant. Quod ipsum aliquot coloribus uidetur. Verum est optimū, quod recens, & syncerum, & exalbidum est, & austerum, & odore graui, & acuto, & non acri, & quod aliqua lenitudine linguam submordet. Sequens est quod est colore subrufo: & quasi glutinum se distillat à digito. leue etiam, aspectuq̄ gratum. Tertium autem, quod est tenue ualde, & perlucidum. Omne autem opobalsamum quod uetustatem accipit, fit subrubrum & terrestre & siccum. **D** Verum optimū est syncerum, quod q̄n aquæ mundæ instillatur, non protinus diffunditur, sed magis subsidet, postmodum totam aquam exalbidam facit. lacti autem admistum, in caseum illud adstringit ut coagulum. Item uestimento albo aut mundo instillatum, maculam non facit. Quod. n. syncerum est, in summa aqua diffunditur & supernatat, & prout oleum quasi pilulas ostendit. nā uires habet aliquatenus aciores. quæ uiscide excalfacere & relaxare efficaciter possunt.

De oleo.

Oleum uetus optimum est, quod cum bona pinguedine perlucet. odore & gustu simile uetusto pinguamini. Vires autem habet excalfactorias, quæ penitus relaxant. Sed & ad caliginem oculorum facit, si fuerit de pluribus annis. & ad diuturna & indurata uitia neruorum. in cibus uero admistum omnibus conuenit. & lenitiem stomacho & uentri reddit. & si qua strictura aut uulneratio intrinsecus facta est, leniendo relaxat. Accepta rosa refrigerans inuenitur. Nardo decoctum, metasyncreticam uirtutem habere incipit. Chamæmelo uero, itidem metasyncreticū esse uidetur. Cum bacca lauri decoctum, plus quam oportet thermanticum esse certum est. Semini lentisci mistum, sicut rosaceum per longum tempus stypticam uirtutem affert. Mastiche admistum, colleticum esse uidetur. Anethum illic per tempus madefactum, thermanticum comprobatur. Mala cydonia illic per tempora madefacta, paregoricum uel stypticum aliquatū inueniri faciunt.

GALENO ATTRIBVTVS LIBER

faciunt. Cucumeris agrestis radice admista & decocta, catharticam, & thermanticā habet uirtutem. & quidem proprie attritis inunctio facit. Iridi admistum, pluribus ualetudinibus prodest.

De ouo.

Ouum partus gallinæ est, quod omnes nouerunt. effectū habet duplicem. Si semicoctum bibatur, uirtutē stomacho præbet, & non permittit corpus debilitari, eo quod naturæ sit animantis. lenit. n. omnia, quia læuē uicem habet. Crudū aut potatum, raucos emendat. lachryma quoque tepida in oculis dolentibus inuncta salutem restituet. Vitellus uero eius extrinsecus in aliqua parte corporis illinitus, paregoricus, uel stypticus inuenitur. Coctum uero in aceto ut sit perdurum, dysentericis prodest. uirtute autem sua cibi & potus uicem præstat. Si crudum bibatur, sitim prohibet.

De ocimo.

Ocimum herba est omnibus nota. uires habes acriter excalfacientes, & relaxantes, & urinam prouocantes.

De origano.

Origanum & ipsum omnibus notum est. & habet uires acres, & excalfactorias, & relaxantes, & euaporantes. unde & suspiriosis, & tussientibus prodest. & serpentes fugat. item biles detrahit. uentrem detrahit. sed urinam & menstrua prouocat.

De orobo.

Orobū oēs nouerunt. huius igitur farina cum melle uulnera purgat. & maculas tollit, & alienationes tenet. ipse aut orobus manducatus, caput replet & uentrem. & sanguinem per urinam prouocat. & est optimus Atticus. Est enim colore uiolaceo. effectū uiscide sistens. et in modū canī.

DE P O N I T I O.

Ponitium hac ratione conficitur. Chalcitidis partes duæ, & canī una, in mortario leuigantur æstu calidissimo, infuso subinde feruente & acerrimo aceto. & hoc fieri habet donec res rubro colore apparent. Habet igitur ponitium uires quas chalcitis equidem uastiores.

De pipere.

Piper fructus est arboris quæ in India nascitur. quod quā primum crescit, oblongum & rotundum apparet, & longo piperi assimilatur. quod ex minutis & quampluribus granulis ueluti constipatis constat. & quæ tempore ipso accrescunt & dissipantur. maturata enim & nigra facta, nigrum piper dicuntur. eligimus enim longum piper, quod quā frangitur, strictissime granula sua coniuncta habet, & circa suam ueluti medullam coherentia. quodque gustū uiscide mordet & calefacit. album deinde, quod sine ruga fit candidissimum, graue, & non minutum, & ad gustum simile longo. Item nigrum, quod præter colorem in reliquis fit simile albo. potest autem omne piper sincere stringere, & excalfacere, & totum corpus uehementer commouere. Sed adulteratur longum quidem, sinapi & gummi formatis in specie piperis longi. & album deinde læuigatur cum spuma argenti, & excuditur in pilulas eiusdem magnitudinis redactum: item nigrum his ipsis pilulis denigratis. sed & leue, & cauum, & farinosum piper est, & lapillulis admistum.

De pompholyge.

Pompholyx est quasi flos spodij. simul autem utraq; colliguntur circa metalla ubi es, & cuprū, & argentum conflatur. Verum pompholyx prout leuissima fuligo in ipsis cameris inuenitur: spodium circa parietes. & adulteratur stellis siccis tenuibus combustis. item canis quibuslibet. sed sunt fusciora & non æqualiter læuia. est. n. optima pompholyx, quæ est leuissima, & candidissima, et ad tactum nullā habens asperitatē. eisdem. n. & spodiū uires habet, stypticas, & quæ siccare possunt.

De purpurisso.

Purpurissum quod & fucum aliqui dicunt, glebulæ sunt quadratæ & pusillæ in modum tessellarum. quæ ab insectoribus tinguntur colore roseo. tale est maxime Canusinum, sequens Puteolanum. uires habet aliquantulum stypticas.

De pyrethro.

Pyrethrum radix est oblonga, colore fuscior, intus exalbida, crassitudine digiti pusilli. gustu excalfaciens uehementer, & saluam copiosam prouocans. cuius optima est quæ est recens. potest autem efficaciter relaxare, & calefacere acriter.

De pumice.

Pumex lapidis est genus, qui in littoribus maris inuenitur, quique assidue à fluctibus illisus fit leuissimus & exalbidus, & undique concauus in similitudinem spongiæ. Facit ergo pumex ad dentifricia. & scriptores pennas uel calamos sibi in eisdem temperantes bene scribunt. & mittitur hæc ipsa pumex in malagmata. abradit autem, & sua asperitudine læuigat.

De pulegio.

Pulegiū herba est omnibus nota, quæ cum aliqua acrimonia excalfacit. & est diureticū ualde. sed & menstrua prouocat. & partum expellit. & olim tussientibus prodest. et odor eius nauseam prohibet.

De propoli.

Propolis circa fauos & circa aluearia apū inuenitur. et est quasi genus cere. cuius eligimus quæ est colore subrubra, odore melleo, est autem quasi mū. Vires habet similes ceræ, sed efficaciores.

De

De psyllio.

A Psyllium semē est herbæ nigrū, & minutū, pulicis magnitudine, unde etiā cognominatū uidet: herba tota assimilis fœno, longa, & angusta, & calamus minutū, & oblongū habet: a quo medio incipit quasi spicula oblonga, in qua ipsum semen inuenit: qd' efficaciter refrigerare & stringere pot. unde oculis lachrymantibus cito prodest. Itē dysentericos, & podagricos remediatur: et capitis dolorē ex aqua laeuigatum, & in fronte linitū confestim sedat: & hæc ipsa herba pulicaris dicitur.

De plantagine.

Plantago similiter herba est. Et huius succus & folia efficaciter refrigerant, & stringunt: quapropter succus illius sanguinem exscreantibus utiliter datur. Item folia contrita cum pane imposita, quæ stringere, & siccare uolumus, utiliter faciunt.

De polio.

Polium herbula est oblonga, exalbida folia habens: & in summo quasi canitiem & comulam, semine plenam, odore graui, & non suauis. Potest ergo omnem uiperam fugare: potest & res uenenosas extinguere: laxat quidem stomachum, & caput purgat: sed & urinā, & uentrem mouet.

De pelecino, uel cepa canina.

B Pelecinus herba est, quæ in itineribus nascitur, plures & tenues ramulos habet, folia pusilla, & granula in folliculis terna uel quaterna, subrufa, & amara ualde, quæ possunt cum aliqua acrimonia uiscide stringere: propter quod & in antidota mittitur: & menstrua prouocat.

De panace.

Panax radix est herbæ, de qua opopanax conficitur: quæ & ipsa etiam, & si infirmius, eadem præstat, quæ opopanax.

De peucedano.

Peucedanū herba est, thyrsus & ramos habēs similes ut fœniculū: radicē uastā, & nigrā, odore graui, succi plenā: & circa illā comulā densam, florem aureo colore. hæc igitur radix aliquā ppter succum suum exprimit: & succus eius melior est si sit colore subrufus, & ad gustū excalfacit. aliquā siccatur & reponitur. Facit autē ad uulnera antiquata, & expurgat uiscide: propter quod in aliquibus emplastris, & malagmatibus mittitur. & radix eius incensa serpentes, & uiperas fugat.

De pastinaca.

Pastinaca omnibus nota est. nam sumitur in cibo, & in reliquis uirtutibus. Vires habet acres, et excalfactorias, & diureticas.

De petroselino.

C Petroselinū nascitur circa petras. Et est optimū Macedonicū. est. n. odoratu subdulce: diureticū ualde, & excalfactorium. unde & stomachi, & colli inflationes, & tensiones remediatur.

De peristereone, uel uerbena.

Peristereon herba est columbaria: folia habet modica quasi incisa, radicem mollem, thyrsulum stypticum. Tota herba uulnera glutinat, & alienationes stringit: & ad omnia uenena potui data optime facit. similiter ad tertianas & quartanas disposita est. Huius succus in collyrijs mittit. Hæc autem & columbina, & uerbena dicitur.

De polypodio.

Polypodium herba est similis filici, quæ in petris, & circa radices arborum uetustarū, & in quercis arboribus crescit: hæc melior habetur cuius radix pilosa, & hirsuta uidetur, gustu styptica cū aliqua dulcedine. In folijs uero habet binos ordines quasi punctorum aureorum. Vires habet uentrem soluentes, & bilem distrahentes.

DE COLOCYNTHIDE.

D Colocynthis similis est cucurbitæ rotundæ, uel malogranato. Huius uero medulla. i. quod intus habet carnosum, & semen uiscide uentrem purgare potest: & in plura cathartica mittitur.

DE RUTA.

Ruta herba est omnibus nota, utilis ualde. hæc. n. stomachum erigit, & tussientibus prodest, & colli dolorem sedat, item urinam & menstrua prouocat: partum quoq; si plus sumatur expellit.

De resina.

Resina est quasi lachryma herbæ: & locis quampluribus colligitur. Verum sicca quæ est, inuenitur circa nuclipinum, & pityn. alia liquida circa terebinthum, & peucē, & cypressum. Et quam lentiscum aliqui mastichinam esse dicunt: in Chio insula colligitur. alia prout diximus pluribus locis inueniuntur. Communiter uero omnis resina laudatur si sit munda, perlucida, & si odorem suum pristinum seruet. Specialiter tamen liquidarum optima est terebinthina. habet enim & candorem, & munditiem, & perlucet, & uitro assimilis esse debet. post mastichina recipitur, colore non dissimili ponticæ ceræ. item siccarum receptissima est pityina. post quam numeratur peucena & nuclipinea, quam Græce strobilinam dicimus. Verum omnis resina efficaciter relaxare, & remollire potest: & in usu aliquando crudæ accipiuntur, aliquando friguntur.

De roremarino.

Rosmarinus herba est fructiculus, & semen dicta cachrys ad similes spondylō, quæ herba radice purij. M^u cem;

GALENO ATTRIBVTVS LIBER

eem, & folia habet quasi foeniculū: sed asperiora, & exalbidiora, & crassiora, et ueluti thyrsum oblongum, & ramosum. Huius igitur semen, quod est breuius, & uastius, cachrys dicitur: quod inde tenerius, & oblongum, rosmarinus. Veruntamen efficaciter stringere, & relaxare potest. unde & urinam mouet, & antidotis contra maligna admiscetur. Et quidem cachry acrius, & uiscidius.

Derubo.

Rubum omnes nouerunt. Huius igitur, & folia, & flos, & mora leuiter stringūt. unde ad uulnam & fauces euidenter faciunt: quamuis omne profluuium idonee stringant.

Derhu.

Rhu, quod ab aliquibus radix dicitur: aliquantulum uasta, & nigricans: fragilis leuissime: odore & gustu amara, & leniter stringens: & si fricetur, & masticeretur, fit ueluti glutinosa, & croceato colore. unde optimum rhu est Ponticum. Vires autem habet efficaciter stringentes: propter quod cum uino laeuigatum, & quasi fomentum impositum, inflationem siccatur, & uulnera glutinat, & sanguinis abundantiam reprimat: mittitur & in antidotis.

Derosa.

Rosam omnes nouerunt, quae & ipsa suauiter stringit, & refrigerat.

Derapa, & napo.

Rapa omnibus nota est. Huius radix comesta inflationes facit, & multum carnis: sed inutilem nutrit humorem. Aqua uero in qua fuerit cocta, podagricis, & ad praegnationem optimum fomentum est. sed & ipsa contrita, & imposita idem operatur. Si excauetur, & accipiat oleum rosaceum, & cere modicum, & sic in cinere calido coquatur ita, ut cerotum faciat, uulnerosus promouet, & curat. Est etiam rapae similis napsus, qui similiter inflat: sed semen huius napsi contra uenena potui cum uino optimo datur, uel ex mulla contritum.

Deraphano.

Raphanus omnibus nota est, quae radix appellatur. Radicem habet similem rapae, sed longiore. Quae comesta a ieiuno prout antidotum, magnam adiutorium sanitatis, & tutamentum corporis: sed inflationem operatur, ructus foetidos facit, & urinam mouet, uentrem relaxat. decocta autem in cibo sumpta phthilicis prodest: & thoracem a phlegmate laborantem emendat. Cortex uero eius cum aceto & melle acceptus, uomitus mouet: hydropicis & splenicis prodest. Si in modum cataplasmatum imponatur cum melle commista, etiam prodest: putredines curat, & liuores tollit, & contra uiperarum morsus prodest. Alopecias capitis iuuat: fungos malos, aut in potu, aut in cibo sumpta, comescit. Semen uero eius cum aceto datum, splenem minuit. Si in aceto, & melle radix ipsa coquatur, & sic gargarizetur, synanchen curat. Folia eius tusa & imposita, omnibus articulis dolentibus profunt.

DE SARCOCOLLA.

Sarcocolla est, prout aliqui aiunt, lachryma arboris, quae in Perside nascitur. Alij quidem fieri dicunt ex suffimentis aequae similiter resinae per parietes laeuigando. Alij enim sarcocollam, argemonem herbam uocant, quam optimam iudicamus, quae est subalbida, fragilis, sine odore, flore subrufo, folijs quasi rotundis, radice longa: quarum sunt infirmiores, quae subrubricant, & ad gustum commista dulcedine aliquam habent amaritudinem, & dentibus pressae agglutinantur. Potest igitur stringere lachrymam, & quodammodo hilarem uisum facere. Adulteratur autem gummi, & resina, sed tactu facile deprehenditur.

Despica nardi.

Spica nardi ad similitudinem cognominata est. similis est enim spicae frumeti: & haec plurimas habet uelut aristas: & quasi setarum uel capillorum fasciculus ad modum patet. nascitur enim in India ex una radice sine folijs. dicitur tamen & Syriaca, non quia in Syria legitur, sed quia montis illius in India, in qua plurima inuenitur pars ad Syriam aspectat. Verum optimam diximus, quae est odoratissima, & colore subrufa, recens, & ad tactum non grauis, nec uasta, sed magis densa. Haec ergo uires habet suauiter stypticas, & leniter calfactorias.

Desyrice.

Syrice fit de cerusa plurimum siccata, & cribrata. coquitur autem in patella fictili super carbones usquequo sandycis habeat colorem, quod ipsum ceruse uires representat: est optimum, quod ignis habet colorem.

Desaluicula.

Saluicula herbulae genus est, quae radicales & folia sub floribus similibus uiolae, quae plurima habet, quae tota prodest: haec refossa in modum stabularum stringitur. nascitur autem in alpebus summis, & in Norica regione, quam ipsam optimam iudicamus, quae est odoratissima. cui tamen, & haec adesse oportet, ut recens, et sine sabulo sit, & quamplurimas cum ramulis suis radices habeat. illae autem sunt uiscidissimae. Potestas igitur saluiculae est, quae & spicae, etsi infirmior.

Desale.

Salem omnes nouerunt: colligitur autem in quibusdam littoribus, & partibus maris, aut foditur, aut paratur, prout aliquibus in locis in Gallia, maxime tamen in Italia uel in diuersis prouincijs. Verum est optimus sal, qui ex mare fit mundus, & candidus, cuius uirtus sapore ipso probatur, potens comedere, & purgare, multis quidem rebus misceri praecipitur. Cuius salis uirtus est, quod omnibus cibis

Abis admistus conuenit, et orexim facit, fastidium auertit, nauseam prohibet. Qui aut foditur, est uelut uena alba & perlucida: uenas habet prout schistos, quem & nos salem armeniacum diximus.

De succo.

Succi uirtus duplex est uel triplex: hic eadem, etsi incertius, praestare potest, quae & ouum diximus facere. Vicem enim cibi & potus praestat. De hordeo ptisanas faciunt, quae frigidam & humidam habent uirtutem, & relaxare possunt: si oleum rosaceum admisceas, febricitantes refrigerat, & reparat. De hordeo immaturo succus uentrem stringit, & in frigidat, & uires acquirit, & alicae uel orizae succus similiter operatur. Siligo enim tritici uentrem stringit, & ardorem, & corruptionem.

De stibio.

Stibiū lapis est fulgēs, & splēdēs, nulli lapidi sil's, q̄ in metallis inuenit̄, colore assimilis plūbo, cuius est optimū, quod late refulget, fragilissimū, & qd̄ est in se mundū, lapidosum uel terrenū nō cōtinēs. Vires aut̄ habet stypticas. uñ & refrigerare, & stringere, & lachrymas uelut oppilare pōt.

De sandaracha.

Sandaracha affertur maxime à Pōto, & Cappadocia & Cilicia: & est à primo lapis igneo colore, qui in minuta cōminuitur. Est ergo optima sandaracha, quā florem appellamus, quae est roseo colore, munda, uel nihil exterum admistum habens, effectu & ipsa fortiter stringens.

De sagapeno.

Sagapenum est lachrymę genus, quod in aliquibus locis colligit̄. cuius optimū dicimus, quod est glebulis minutis durū, colore sublimillimū myrrhae, gustu acri, & quasi glutinosum, odore ce-parum, recēs mundū, & intus albidū, & extrinsecus rubidū. Vires habet, quę cū acrimonia uiscide laxare possunt. hoc ipsum galbano aliqui adulterāt, formatis ex eo guttulis eiusdē magnitudinis.

De sepo.

Sepum omne mollire potest duricies: de quadrupedibus optimum est leoninū: melius est leopardinum. nunc melius ursinum, quā taurinum, uel ceruinum: caprinum uero spissius est & siccius: & magis hircinum, uel asininum. De uolatilibus uero optimum est anserinum, melius pullinum. Item melius phasianinum, & omnibus melius uulturinum.

De sanguine.

Sanguis omnibus humidus est. Foris in corpore illinitus, stypticus inuenit̄: & oculis prodesse comprobatur.

De syricio.

C Syricium herbae radix est nota q̄ pluribus, exalbida & spissula, quae acrimonia sua, & asperitate, urinā & calculum prouocat: sternutare copiose facit tunsa, & cribrata, & in naribus imposita.

De staphideagra.

Staphisagria semen est herbae, quae florescit similiter, ut uites erraticae, & fructum affert in folliculis uiridibus quasi ciceris, triangularem, album, subrufum, gustu acerrimum, & amarum. Verum optima est, quae est recens, nigra, plena: haec ipsa cum maximis uexationibus uiscidissime relaxat: pediculos quoq; ex oleo laeuigata, & corpori illinita occidit.

De sepia.

Sepia est marinum animalculum, cuius testa & item os siccatum, & repositum, leue, & candidum, & oblongum uidetur, & ad usum medicinae facit. admiscetur autē collyrijs, & solum in mortario laeuigatum, dentifricium est optimum.

De sulfure.

Sulfur optimum est, quod uiuū appellatur, & est splendidissimū, & perlucidum, & ueluti perunctum, Vires habet uiscide relaxantes, & plurima uitia remedicantes.

De silphio.

D Silphium radix est, cuius lachryma laser esse diximus, & est radix pluribus nota. Virosae & acriter excalfacit, & uesicā laedit. Verū admisceat̄ antidotis, & purgatorijs: & sale cōdita suauiter facit.

De seseli.

Seseli semen est herbae, quae similatur foeniculo, & anetho, crescit, & grauat, & grana affert uastiora, & oblongiora, quā utrunq; uerum & hoc est diureticum, & in plurima antidota mittit̄. proprie tamen ad colicum dolorem facit.

De scammonio.

Scammonium, quod & colophoniu, uel diagridium dicitur, succus est herbae, quae à sua radice plures ramos intra se mittit, quae nascit̄ & in Mysia, & in Colophone, & similiter, ut creditur, mandragorae, aut quasi panacis radix illius incidit̄, & folijs suis suppositis lachryma, quae emanat, excipitur. Verum optimum diximus scammonium, quod est medium, leue, perlucidū, intus non spissum, sed magis prout spongia fistulosum, & splendidum, & quod simul ac saliuā tangitur humorem lacteum & amarum ostendit. hoc igitur ipsum stomachum quidem euertit, sed uentrem uiscide purgat, adulteratur autem tithymalli succo, sed ita deprehenditur, quod tithymalli succus ad gustum minime excalfacit quodammodo, sed urit, quod abest ab sincero colophonio.

De Singibere, seu zingibere.

Singiber herbae radix est pusilla, exalbida, leuis, & ueluti trunca. Inuenitur maxime in Tro-

Spurij.

M^{ij}

glodytis

GALENO ATTRIBUTVS LIBER

glodytis, & Arabia partibus: & aliqui illam piperis radicem putant. hoc ergo optimum est, quod est recentissimum, & sine fistula ulla, quod ἄπυρον Græce dicimus, odore suauis, gustu, & sapore similis piperi. Cuius vires plurimæ sunt, sed proprie digestionem facit: & stomachum confirmat & corroborat, & uentrem laxat.

De styrace.

Styrax est quasi lachryma arboris, quæ & ipsa styrax appellatur, similis tota cydonie. huius igitur arboris ramuli, & uirgulæ, ut uermiculi circa ipsas medullas nascuntur: à quibus inciduntur, & foramina ipsorum scobem quasi furfur emittunt, quæ cum lachryma confiscatur: quod in modum resinæ pityinæ manat, maxime æstibus medijs, & Sole candidissimo. Verum optimum dicimus styracem, qui est subrufus, & qui multum resinæ specie permanet, odore suauis, & quasi melleo, & subausterus, sine humore, & leuis dum fricatur. Viribus autem potest leniter relaxare. calefacit enim & lenit durities, & mollit. Sed adulteratur copiosa scobe ipsius arboris, uel etiam alterius, exinde tunsa, & cribrata, & cum melle decocta subacta, & rursus cera, & adipe reuoluta.

De symphyto.

Symphytum, quod aliqui anagallicum dicunt, herba est pluribus nota. Cuius radix uidetur oblonga, cortice nigra, ad gustum subamara, & glutinosa: propter quod ad restringendum sanguinem exscreantibus datur. Viscide autem stringit, & glutinat.

De spuma argenti, uel lithargyro.

Spuma argenti fit in metallis, & purgamentis argenti quæ conflant. Itæ ex scoria, quæ Græci molybdænâ dicunt: aliqua ex plumbo, & ipsa coctura in specie pusillorum tribulorum redigit. Verum optimam dicimus, quæ est colore assimilis auro, & usque grauis. Potest autem aliquatenus stringere, & refrigerare: & eadem præstat, quæ & cerusam facere dicimus, ab aliquibus uero lithargyros appellatur.

De sori.

Sori glebula est uiridis, quæ foramina habet quæ plurima, dicitur & aliud eius genus inueniri colore argenteo. Verum optimum iudicatur Ægyptium. id est quod ab Ægypto afferitur: quod plurima habet foramina, & est fragile, et dum comminuitur, infuscatur: gustu stypticum, & odore nauseosum sic, ut & uomitum quibusdam moueat. coquitur autem usquequo sit colore rufum, & habet vires ualde stypticas & acres. unde & alienationes continet: & uulnera, quæ luxuriantur exiccat.

De stœchade.

Stœchas herbula est, quæ ramulos emittit tenues, & oblongos, circa quos habet folia oblongiora, quam thymbra, sed non dissimilia, & semen minutum: tota herba est odore suauis, gustu acris, & subamara, vires habet relaxantes. unde menstrua prouocat, & uitia thoracis sedat, & in antidotis miscetur: nascitur plurimum in insulis, quæ stœchades dicuntur.

De sapone.

Sapo conficitur ex seuo bubulo, uel caprino, aut ueruecino, & lixiuio cum calce: quod optimum iudicamus Germanicum. est enim mundissimum, & ueluti pinguisimum: deinde Gallicum. Verum omnis sapo acriter relaxare potest: & omnem sordem de corpore abstergere, uel de panis, & exsiccare similiter ut nitrum, uel aphronitrum, mittitur & in caustica.

De sampsucho.

Sampsuchus herba est, folia & ramos habet plures & pusillos, circa terram diffusos, non dissimiles nepitæ: tota herba olens est suauiter, uiribus acris, & excalfactoria, & ad omnem duritiem uel rigorem ualde idonea.

De sinapi.

Sinapi omnes nouerunt, cuius efficacissimum est Alexandrinum. Habet enim vires acriter, & uiscide distinguentes: propter quod uitia longinqua eliminat, eo quod loca sanguinea manantia exsiccat, & exstringit, & corroborat simul stomachum, quod ipsum sinapi Mosano uidimus contingere.

De sertula.

Sertula herba est humilis, odore suauis, exalbida: flosculum habens subrufum. cuius melior habetur, quæ est recens, & uastior, & non nimis exalbida. Vires autem habet leniter relaxantes: propter quod & oculorum tumorem sedat: & partibus neruosis & delicatis ex aqua multa cocta in modum fomenti trita, & imposita facit.

De syro.

Syrum nascitur in Africa, & in India: optimum tamen habetur Arabicum, & huius ipsius, quod est recentissimum, & plures, & breues calamos habet, & si frangitur rubicundum intus apparet, redolens suauiter si fricetur inter manus, & gustu linguam submordens, quod vires habet acriter relaxantes, proprie quidem uescicam petit, & urinam prouocat: mittitur & in antidota, quæ aduersus uenena faciunt.

De scylla.

Scylla radix est herba pluribus nota. est enim colore & corticibus uasta, & cepæ uel allio assimilis. Vires habet acerrimas, & excalfacientes. unde & tussientibus, & hydropicis utiliter datur, & si fricetur in corpore, magnam, & intolerabilem pruriginem facit.

De scordio, uel allio agresti.

Scordium herbula est uirgulas mittens quadratas, rectas, & oblongas: & folia stringentia, ad gustum

A gustum subamara, odore oleaginosa, flore rubicundo. Vires habet acres & diureticas, & ad uiperas facientes.

De scinco.

Scincus animal paruulum est, quod in India inuenitur, quadrupes, & simile lacerto, sed multo maius, & longius, & uentrosus. hoc igitur salitur. Et uenerea facit drachma. i. carunculæ illius ex uini cyatho potata. si enim plus sumatur, affert periculum.

De sedo.

Sedum herba est, quam aliqui senecionem uocant, quæ & in petra nascitur, & super tecta. folia enim habet uiridia, densa, & quercui similia, sed crassiuscula, & pinguis. Thyrsulum emittit oblongum & subrufum, capitella habet oblonga, in summo habens in modum umbilici. Vires habet stringentes, & refrigerantes: propter quod similis est plantagini, & ad eadem proficit.

De satureia.

Satureia ferè eadem uires habet, quas & thymus, & eadē facit, etsi est aliquatenus infirmior.

De spondyllo.

Spondylium locis humidis crescit, & habet radicē albam, & assimilem radici, quā in cibos mittimus: & thyrsos oblongos quasi fœniculi, folia quasi platani, semen quasi seseleos, duplex: sed cā didius, & latius, & ueluti piliastrum florem album. Huius igitur semē potatum bilem detrahit, & uentrem soluit acrimonia sua: regio morbo, & ad tussē, & suspiriosos uidetur prodesse.

De sisymbrio.

Sisymbriū est assimile mentæ: latiora quidem folia habet, & odore suauis, & excalfactoriū est, et diureticū, & ad apicularū & similiarum animalculorū puncturā confert præsidium. Semen illius potatum ad eadem facit.

De smyrnio.

Smyrniū est assimile apio, sed folia habet latiora, & subaureo colore, & quasi pinguis, & fortiora, redolētia cum aliqua acrimonia: ramulū & capitellū prout anethi: semen rotundū, nigrum, ferè gustu mirastrum: radicem succosam, mollem, leuem, odore suauis, cortice nigro, intus uiridem aut exalbidam, & ad gustum fauces mordentē. Vires aut habet acres, & sudorē suscitantes. unde & tussientibus, & suspiriosis, & hydropicis, & coxiolis prodest, & ad serpentum morsum facit.

De satyrio.

Satyrium herba est ramulū habens oblongū & purū: florem purpureū, exalbidū: folia quasi lilij, subbreuiora & subrufa, tria uel quatuor, ad terrā iacentia: radicem duplicē, quasi testiculos, quæ radix potata uenerea prouocat. Succus illius inunctus lippitudines optime curat. Est & aliud satyrium erythraicum, quod assimilatur semini lini: uastius quidem est, et leue, & splendidum. cuius radicis cortex tenuis est, & rubens: ipsa penitus alba & dulcis. Tertiū quidem satyrium aliqui herbam basilicam appellant: cuius folia sunt priori satyrio similia, sed grauiora, & leuiora punctis asperis, nigrioribus: radix eius, pedis ursi habens similitudinem: flore aureo uel croceo: & si cum aqua uel uino fuerit trita, croceatum efficit colorem: uires habet excalfactorias: & aduersus uenena facientes, quam herbam si quis secum habuerit, ab omni genere serpentum erit securus.

De sifario.

Sifarium notum est omnibus: & huius radix uires habet diureticas.

De scolopendria.

Scolopendria similis est scolopendræ animalis: in petris humidis nascitur, nec florem habet. folia ipsius in superficie uiridia sunt, sed rufa & limosa. cum aceto potata splenem curat: & extrinsecus cum uino posita iuuat: & calculos expellit. uires habet diureticas.

De scoparegia.

Scopa regia facile est nota omnibus, & habet radicē tenuē, & oblongā, & uirgulas oblongas, & folia ex interuallo assimilia lactuce, sed fixiora & fortiora. Vires aut hēt & ipsa acres, & diureticas.

De sinopide.

D Sinopis optima est, quæ in Lemno insula inuenitur: & huius ipsius, quæ sphragis appellatur. In terris aut sinopis in quibusdā spelæis colligit: & caprino sanguine in modum fermenti subigitur, & in pastillos redigitur. adhuc optima sinopis dicitur cuiuscunq; loci erit, si bene fuerit cocta, quæ est rubicundissima, & spissa, grauis, per omnia eodē colore, & sine lapillis, quæ ex una mica plurimum humoris in similitudine sanguinis inficit. Vires habet efficaciter stringentes.

De sio.

Sium semen est, quod maxime de Assyria defertur, fuscum, oblongum, acre, & uiscide excalfactorium: propter quod ad inflationes, & rosiones stomachi, & cholerae proprie facit.

DB TRAGAGANTHA.

Tragagantha est lachryma herbae lignosae & spinosae, cuius radix incisa hanc ipsam lachrymā emittit: quæ aliquatenus siccata, prius tñ quā indurescat, cultello in tenues laminae secat: est ergo optima tragagantha, quæ mundissima, candidissima, tenuis, lucens, recēs, & subdulcis. uires aut habet quales sarcocolla, & aliquatenus efficaciores. magis enim stringit, plus & lachrymam reprimit.

De thure.

Thus lachryma est arboris, quæ in Arabia & in India nascit, quæ Græce libanus dicitur. Quod

Spurij.

M⁴ iij

ergo

GALENO ATTRIBVTVS LIBER

ergo de Arabiæ arbore manat, candidius est: quod de India, subrufum. Verum utrunq; masculum appellatur. Est & tertium minutū ualde & rufum, de quo maxime māna conficitur. Erit ergo optimum thus, quod masculum diximus, subrufum, rotundum, & naturaliter lene, fragile, & si pinsetur, in miculas minutas, & ut fabulū dissipatur: & quod ad ignem cito accendit, odorē suauem, & copiosum emittit. Vires autem habet leniter excalfacientes. Sed adulterat resina pityina, & gummi, & thure cōmistis: & fit in speciē synceri thuris fortis. Itidē & māna adulterant aliqui, laeuigata resina pityina, uel farina, & cortice thuris, & cortice nuclei pinei. Sed deprehendūtur ita. Thus. n. quod resinā, uel gūmi habet, si masticeē, fit quasi mastiche, & ad ignē non cito accendit, nec talem odorem habet. Similiter & manna, & cortex, si syncera nō sint, tardius & fumosius incenduntur.

De tithymallo.

Tithymallum ferē tot habet uocabula, quot & species, sed non refert. eadem autem omniū uis est. Colligitur ergo & quasi lachryma, & quasi succus: quasi lachryma sic. Singulæ uirgulæ prope ipsa capitella frangūtur: & sic lachryma ueluti colum quod manat, in conchulas quasi opium colligitur & siccatur. similiter & hoc est ualidissimū. Succus deinde ab ipsis folijs contusis & expressis excipitur, & eadem ratione siccatur: & est infirmior. Verum eadem facere tithymallum potest, quæ & elaterium facere diximus: & extra quasi pilothrum pilos tollit, & si incidat cutē, quasi causticum urit, maxime quando est recens, & dum colligitur.

De thapsia.

Thapsia succus est herbæ eiusdem uocabuli: quæ folia habet similia sceniculo, sed rectiora & uastiora: thyrsulum quasi ferula, florē uioleceū, semen latum: radicē albam, & uastam, quā qui uolet effodere, & succū illius exprimere, prius corporis sui quicquid erit nudū, ceroto liquido perungere debet: sin minus, inflationes & pustulas circa faciē, et manus patietur. Exprimitur ergo succus thapsiæ lota ipsa radice, & in pila contusa, & sic organo pressa. qui succus in mortario laeuigatur, & in sole siccatur. aliqui & folia cum radice iungunt, & nimium tundunt, & exprimunt, quod est inertius. Alij autem, quod est optimum, et uiscidissimum, ipsam radicem refossa terra nudāt: ita tamē quod una in terra maneat, & sic eam cum ferula suo acuto scalpello incidunt, & ueluti scarificant, & lachrymam quæ manat, colligunt. Vires autem habet thapsia acerrimas, & in modum ignis causticas. prodest tamen longinquis uitijis, illa ratione, qua & sinapismus.

De thymo.

Thymus herbula est humilis, & ramosa, & ramulis duris, & lignosis: quæ folia habet pusilla, & angusta, & oblonga, & subalbida: in summo capitula in speciem formicarum in se implicitarum, & concurrentium. Vires habet acres, & excalfactorias, & stringentes: propter quod omnibus uitijis stomachi, & thoracis aptissimum est.

De thlaspi.

Thlaspi herbula est, quæ folia habet magnitudine digiti: thyrsulū subalbidum, tenuē, & oblongum: semen assimile cardamo, & quasi patulū et dilatatum. Vires quoq; habet acres, & relaxātes, & ueluti mordētes. unde asperitudines oculorū, & cicatrices extenuat: & poratum, uentrē sursum & deorsum purgat cum oleo laeuigatum: punctiones, frigora, & horrores in accessione discutit.

De trifolio.

Trifolium herba est omnibus nota. Huius igitur folia & pota, & pro fomento imposita, uiperæ morsus remediāt. Item semen illius in emplastrum mittitur: & radix in antidota. utraq; ad uenenosorum serpentum morsus facientia.

DE VERATRO VEL ELLEBORO.

Veratrum radiculæ herbæ sunt eiusdē uocabuli, exalbida, & oblonga: & ab uno capitulo copiosa, & directæ, & quæ per ætatem maiores quidē, quā porri capitula, sed non dissimiles: quarum optimæ sunt, quæ aspectu unctulæ uidentur, & non rugosæ: & quæ medullam tenuem habent, & gustu magis excalfaciunt: & uomitum prouocant, tale nanq; est Creticū. nam Gallicum multum est inertius. uerum omne ueratrum est uiscidissimum medicamētum: & fortissimum purgatorium in tantum, ut uenenosum esse dicatur. est & aliud ueratrum nigrū, quod magis purgat, aliqui secundum ambo purgant ueratra, & elleborum dicunt.

De uisco.

Viscum succus herbæ est, quæ de ramis arborū excrescit, quæ herba habet fructū rotundum in specie uuæ, pallidiusculum, qui fructus tunditur, & commodatur ad aquam frigidam copiosius, et diligēter, usquequo nihil asperū de cortice eius fructiculus habeat. sic. n. euadit glutinosissimum, alij quoq; in aqua coquunt, & eadem diligentia expurgant. uerum optimum est, quod in quercu arbore crescit, & quod est mundum, subuiride, purum, & quod si extendatur non rumpitur, sed in specie membranæ extenuatur. Vires habet acres, & quæ duricies remollire possunt.

De uiola.

Viola species habet tres, est. n. alba, & purpurea, & aureo colore, floresq; de radice eius excrescūt, quibus melior habet, quæ est purpurea. Verū oēs uiscide relaxāt, sicut & urinā, puocāt aliqñ: et semen illarum partum expellit, & lumbricos occidit: odorem uero habens est flos ipse suauem.

De urtica.

De urtica.

A Urtica est omnibus nota. Et est calefactoria ualde: quapropter attrita, cum oleo uel axūgia inuncta, cōtra frigus facit. Item potata cū uino, morbum regium emendat: & antidotis, quæ colicis quidē sunt propria, admiscetur. Itē trita cum melle singula cochlearia diurno potui data, tumorē uentris, uel frigus ex pulmonibus conceptum sedat. Et calore suo omnes humores dissoluit.

De uella.

Vella herba est folijs quidē minor, q̄ eruca, sed non dissimilis, flore uiolaceo: semen habet uelut in folliculis oblongis, ordinis stipati, prout nasturtij: & gustu calefactoria est, submordens, & uiribus relaxans. unde ad tussē ueterem, & ad regium morbum cum melle optime facit.

De uetonica.

Vetonica herba est, quæ radices habet aliquatenus crassitudine digiti, & ramulos longos, quadratos: folia quasi quercus, suauiter olētia: florem purpureum: semen circa ramulos in circuitu, in modum spicæ, nigrum. nascitur in pratis & montibus. Vires habet leniter acres & diureticas.

De uite.

B Uitis est, quam omnes nouerunt, ex cuius fructu uinum exprimitur. Huius igitur folia uiridia in frontem frequenter exposita & immutata, oculis ex rheumate dolentibus prosunt, eo quod stypticum, & austerum habent. Botrus uero eius maturus calidus est: infundit & procurat uentrem, & maxime si albus sit. passa autem uua ardorem facit, & uentrem procurat. immaturus uero botrus uua, frigidus est, & uentrem stringit. unde & dysentericis facit.

De uino.

Vinum omne calidū est. Vires atq; motum corpori præstat, eo q̄ calefacit, & resumit, & reficit omnia mēbra, quæ ex frigore & dolore constricta tenent. Vinū & oleū si calidū ex unguento ponatur, oportet diu perfricare quousq; totum corpus illud perbibat. sifr & ijs quæ in humeris dolore tenentur. Vinum recens, calidū minus est uetusto: & uentrē procurat. Vinū album, diureticum est, & toti corpori aptum. Vinum nigrū & dulce, sanguinē nutrit: & oculis contrariū est: & capitis uertiginem. i. scotosin, & corpori grauitudinem, & stomacho turbationem, & somnos graues infert. Vinū, maxime si cū modica aqua bibat, saluti corporis pdest, eo q̄ nutrit, & custodire potest sanitatē. Primo quod albū est, magnum remediū corpori facit. Vnde & de ipsa aqua ratio est reddēda. Omnis uirtus aquæ frigida est, & dulcis, & humida: & febribus acutis aliquoties facit. uulnibus cancris si sola adhibeat perniciē infert: quia omne uulnus in corpore dulce esse uidetur. et tunc gaudet cancer, & crescit, dum sibi cōsentiens & amplius nutriēs incrementū acceperit. nam cum melle & aqua iuncta, aut ex lixiuia cancer semper lauari præcipit, aut cū uino & melle simul. Vinum aut acetum factum, incipit frigidum esse, & stypticum: & nō nutrit: sed magis compescit. Fiunt nanq; de uino diuersis modis proportionibus apta. unde mel & uinū solum uentrem procurat, & calefacit: piper uero adiunctum. i. conditum plus calefacit & siccatur. sifr & urinā deducit, & corroborat stomachum: maxime si crocus modice admiscetur: & infundit: & uentrem procurat. Sambucatum similiter, & mastichatum, uentrem procurat, & choleram rubram temperat. Rosatum infrigidat, & urinam & uentrem procurat. Absinthinū, uentrem & choleram emundat. Violaceum, urinam prouocat, plus stomachum corroborat, & lumbricos excludit.

DE XYLOBALSAMO.

Xylobalsamum ramuli sunt arboris, quæ balsamus dicitur, tenues exalbidī, suauiter olētes, gustu & uiribus acres, & calefactorij, & relaxantes.

De xylocinnamo.

Xylocinnamum est assimile aspectu cinnami, sed crassius & longius, & quodam modo lignosum: sed uiribus & odore infirmius: & ad eadem sumitur, & eadem præstat.

DE HYOSCYAMO.

D Hyoscyamus est quem aliqui altercum dicunt. herba omnibus nota: quæ species habet tres. est enim, quæ semen & florem album habet: quæ utrunq; nigrum, quæq; uehementius uelut purpureum maxime: quod eligimus: quod quidem folijs & cauliculis non multū uires habet refrigerantes, & stringentes, & marcorem faciētes. quapropter succus ex folijs & cauliculis dum adhuc sunt uirides exprimitur, & siccatur: & similiter ut opium in antidotis & collyrijs mittitur: & eodē modo omnem dolorē compescit. Aliqui uero eum interficere dicūt si bibat: & esse uenenosum.

De œsypo.

Œsypus est quasi sordes & succus lanarum succidarum: qui hac ratione colligitur. Lanæ succidas sordidissimas, & iam mox detonsas mittimus in uase, quod habeat calidam aquam: & aquā succendimus ut aliquantulum ferueat: deinde refrigeramus, & quod supernatat in modum pinguinis, abradimus manu, & in uase stanneo absternimus, & sic ipsum uas aqua pluuiali implemus, & opertum tenui linteo in Sole ponimus, & rursus delimpidamus, & tunc œsypum reponimus. Vires enim habet cum aliqua acrimonia mollientes, & relaxantes. Sed adulteratur ex pinguedine & ceroto molli. Sed statim deprehenditur, eo quod syncerus œsypus reseruat succidum lanæ, & si manibus fricetur, in similitudinem cerusæ efficitur.

Spurij.

M^u iij

De hyssopo

GALENO ATTRIBUTVS LIBER

De hyssopo herba.

Hyssopum herba est. est uero erraticum & hortulanū. Verum omne hyssopum facile notū est: & habet uires acres, & calfactorias. unde tussientibus, & suspiriosis prodeit: & lūbricos expellit.

De hypocisthide.

Hypocisthis herba est, quæ nascitur subrufo, huius succus exprimitur, & reponitur, non dissimilis acaciæ: sed mollior tactu, & effectu uiscidior. stringit enim uehementissime. unde uentris profluum, & sanguinis abundantiam reprimat, & sine mora præbet effectum.

De hyperico.

Hypericum herba est, quæ ramulos habet plures, tenues, & oblongos: colore subrufo, folia similia rutæ, florem tenuem, & aureo colore: uel est similis uiolæ: semen nigrum, in forma hordei. Vires habet acriter stringentes, potatumq; ischiadicis emendat, & urinam prouocat, uentrē stringit: & pro fomento posita, combusta sanat.

De hyacintho.

Hyacinthus thyrsulum habet læuem, florem purpureum, folia & radices quasi bulbi. Tota herba uiribus & effectu styptica est ualde.

Epilogus.

Hæc sunt frater charissime Paterniane, quæ memoriæ nostræ subuenire potuerunt: & quæ partim ipsi probauimus, & quæ experti sumus, et apud antiquos, & receptissimos auctores medicinæ inuenimus. Nunc pro tua examinantissima diligentia curabis omnia examinare, & etiam singulas res cum sua scriptura comparare, ideo, ut si quis post auctorum lectiones ad hanc fuerit cōuersus scripturam, in nullo possit reprobis inueniri.

GALENO ASCRIPTVS LIBER DE VIRTUTE CENTAVREÆ.

C E N S V R A.

Liber, qui licet Galeni non sit, pleraq; tamen, quæ in eo continentur, ratione non carent.

De intentione eius in hoc libro.

CAP. I.

HGO uidi frater mi Papia, sicut Themistius famosus magister narrabat de arnoglossa: quod reuera incredibilia existimatur esse quæcunq; de centaurea uolo narrare: ita multas & difficiles passiones curat. Sed si non credideris mihi & probare uolueris, quā uirtutē habet, nō decedes: sed miraberis de eius succo, sicut de nullo alio pharmacorum. Nihil enim est propè dixerim inuenire euidentius, & ad multa utilius cētaurea. Fortassis autē non erit iniustū, illis qui liberaliter eius experientiā ostenderunt, præbere grates. Sic enim à certa notitiā uteris hoc pharmaco, cogitans quod non sunt solūmodo pñunciationes ea, quæ dicunt, cū sint iam ad actū producta. Apollonius igiŕ senex unus uirorū, qui ualde erāt approbati in Roma, cuius magister fuit expertus medicus, urebatur hoc pharmaco in multis aduersitatibus: & per Deū miratus sum de ipso in circūambulatione. plurimum enim propter hoc circūambulabam cū ipso: cumq; quendā morsum à cane rabido curaret præsentem me, & deridēte, & dicente, nūc non habes uti centaurea, conuersus ad famulum, ait, da mihi pyxidē: cumq; dedisset ei, uidens eū de pyxide accipientē de pharmaco: primo quidē putabam & ipsum deridere. erat enim maxime simplex homo. postq; autē uidi curam facere de ipsa, multum miratus fui de succo: & exinde diligens inquisitor factus sum de ipsa, ut dicta antiquorū percurrerem: & eorum qui secundum nos plurimos medicorum interrogarem de ipsa si aliquod nouum haberent dicere. nihil minus omnia aggregans, iudicauī scribere tibi de ipsa: ut nihil tibi deficeret eorum, quæ à nobis cognita sunt. Hæc quidem in tantum dicta sint.

De speciebus centaureæ, & notificatione earum.

CAP. 2.

Centaureæ autē sunt spēs duæ: & fm ueritatē ita est, ut Crateuas dicit in tertio libro eorū, quæ eradicantur. Vna quarum folia habet sicut lapathium hortulanū, minora tñ. in circuitu autē sunt scissa sicut serra. caulem autē habet sicut trium palmorū: opum uero habet rubrū: in summitate uero eius caput laminiginosum cancro marino siŕe. radicem autē habet solidā, & crassam. Et est in gustu dulcis & subacris. nascit uero in locis altis, & aliqñ in planitie, & in locis, quæ aspiciunt à Sole.

hæc

A hæc quidem centaurea folida dicitur. Altera uero, subtilis centaurea dicitur, nominatur autem ab aliquibus limnesia. Magna igitur centaurea fructuosa est, & in pratis nascens. Parua uero est unius palmi, ramos habens paruos, & flores paruos, radicem uero omnino subtilissimam & debilem, & in gustu est amara sicut absinthium. nascitur autem maxime in locis stagnosis & paludosis.

De modo succationis, seu extractionis, & conseruationis succi centaureæ.

Cap. 3.

Est autem sermo hic de ultima. Succatur autem sicut et alia quæ prædicta est, modo tali. Lebes proponitur magnus, sicut quando fit hepsema. i. uinum coctum. & ponitur centaurea minor, ut plurimum tempore quo uigent oporæ. & aqua superinfunditur tanta, quanta sufficit continere herbam. & tunc supponitur ignis, & coquitur herba sufficienter. demum postquã bene cocta fuerit, ut uirtus tota sit emissa in aqua, aufertur centaurea, & exprimitur. & mensuratur decoctio. & tertia pars hepsematis. i. uini cocti superinfunditur ei. & coquitur quousq; habeat spissitudinem mellis. Ego autem, sicut prædictus senex, coxi eam in lebete, & auferens & exprimens incisi eã, et iterum coxi in aqua. deinde exprimens & colans mēsurauī. & iunxi uini dulcis decocti optimi tertiam partem. & coxi quousq; habuit consistentiam, & feci ualde fortiorē huiusmodi cōfectionē. & ille senex laudauit. fit autē & absq; aqua huiusmodi herba incisa & expressa. Et fit etiã de flore eius succus, inciso eo & expresso. & cōfert in ophthalmijs. Oportet uero attēdere in decoctione ne induretur. post hoc autem dimitte infrigidari. & reponere in uase. & obtura diligenter.

De natura succi centaureæ, & eius conseruatione, & utilitate.

Cap. 4.

Est autem huius succus, ut sensibilibus est dicere, stypticus, & siccatus, & calefactiuus, cū uirtute immanifesta operans, quam non est possibile exponere uerbo, neq; ad excogitationem uenire, ita est utilis ad multa.

Ad passionēs capitis.

Confert enim dolori capitis qui fit propter multam adustionē Solis, uel uini meri potationē, qñ permiscetur cū aceto & ungitur. Cōfert etiam ad sudores capitis, permistus cum uino, & unctus abrafo capite. Iuuat etiam ulcuscula quæ fiunt in capite spissa & parua & rubicunda paruis papillis similia: & phygethla spissa & parua & rubicunda: permistus cum aqua & unctus abrafo capite. Confert etiam ad furfures cum aceto, abrafo & præleuato capite cum aqua salsa.

Ad passionēs oculorum.

Confert etiam ad caneros oculorum asperatos, & ad pruritus oculorum, & cicatrices albas, & caligines, & sycoses, & cōmuniter ad omnes antiquas dispositiones oculorum. Mitigat etiam phlegmonas oculorum & dolores, quando ungitur desuper. & rubicundos & sanguinolos oculos sine phlegmone, si ungitur cum aqua. & similiter approximata cum aqua curat hordeolum.

Ad passionēs aurium.

Mitigat etiã aures phlegmone laborantes & dolentes, si apponatur in quantitate lentis cum aqua rosata uel uino. Sanat etiam ulcera quæ sunt in auribus, cum uino. Et etiam confert auribus sanie manantibus, & humidis, & foetidis, si cum uino austero colluantur, et postea cum uino solo. Confert etiam ad sonitus aurium, permista cum aceto & infusa: & ad difficultatem auditus cum succo raphanidis. Iuuat etiã ad pulices, & cimices. & consequenter ad omnia alia, quæ ingrediuntur ad porum auditus, cum aceto permista. proprie uero ad cimices cum oleo. Mitigat etiã phlegmonas, quæ fiunt in poro auditus in superficie, & rubores, & quassationes aurium, cum uino.

Ad passionēs narium.

Confert etiam ad narium ulcerationes, & putredines, & foetores, cum aceto. & sistit fluxū sanguinis narium cum aceto permista, & cum lixiuio posita. Iuuat etiam fracturas narium, unguendo narem quæ patitur, ab intra & ad extra.

Ad passionēs oris & partium eius.

D Confert etiam ulcerationi oris, si ungitur cum aqua, & alcolis tam albis quàm nigris, in pueris quidem cum aqua, in perfectis uero cum uino austero colluta. Confert autem putredinibus oris, & depascentijs malignis, si colluatur cum uino, & ungitur. Iuuat etiam os humidum & foetidum si colluatur cum aceto. Prodest etiam scissuræ labiorum: & gingiuis diu sanguinolentis, & tumidis, & phlegmone laborantibus, & ulceratis, et corrosis: & etiam eis quæ pungunt in productione dentium, si colluatur cum uino, & ungitur. Confert etiã ad parulidas & epulidas, quæ sunt tumores gingiuarum, & paristhmia phlegmone conflictantia: & communiter ad palatum, & radicem linguæ cum aqua generose. Iuuat etiam synanchicos, si ungitur cum aqua. & similiter confert ad escharas paristhmiorum, aliquando quidem cum aqua, aliquando autem cum melle. Curat etiam cionida seu uuulam dislocatam, uel relaxatam, uel phlegmone affectam, cum aqua. Cōfert etiam post chirurgiam cionidi, si ungitur cum aqua hoc pharmacum.

Ad liuiditates oculorum.

Tollit etiam hypopya. i. liuiditates, quæ fiunt in oculis, & alias liuiditates recentes oculorum, seu sanguinem mortuum, permista cum aqua & uncta, fascia super appolita.

Ad pudenda.

Cōpetit etiã pudendorū & oschei ulceribus, uncta cū uino. cōfert etiã rhagadijs, & thymis, &

M. V. phlegmonem

GALENO ASCRIPTVS LIBER

phlegmonem patientibus pudendorum, uncta cum aqua, & annadibus pudendorum cum uino. **E**
 Generose etiam operatur & in depascentijs & nigroribus qui circa pudendum, & in extremitate
 uirga, qua dicitur glans. usus autem in his est diuersus. Accipitur enim de succo tantum, quantum
 est nux: & de uino cyathus unus uel duo, & feruent simul, & de hoc colluitur locus quolibet die,
 deinde superapponitur ab extra hydromeli. Non oportet autem pudendum trahere deorsum ut
 fluant liquores, sed apprehendatur cum ligaturis, sicut multi medicorum apprehendunt & ligant.
 ita enim ualde multos uidi curatos ab illo sene, & ego ipse curauit non paucos.

Ad anum.

Mitigat etiam sufficienter & phlegmonas ani cum uino, & ulcerationes eius cum aqua, & qual-
 sationes eius, uel depascentias, uel putredines, cum uino. Confert etiam exitui ani colluta cum ace-
 to, demum uncta.

Ad unguis.

Confert etiam quassatis unguibus & apostematis, superligata fascia.

Ad sudores, erysipelata, & exflorationes.

Totum autem corpus iuuat ad sudores, cum uino: & ad erysipelata cum uino: & ad exfloratio-
 nes similiter. **F**

Ad herpetem.

Sistit etiam herpetas depascentes seu ambulationes, cum aceto. eos autem qui non sunt depa-
 scentes, cum aqua. delet etiam impetigines, cum aceto.

Ad combustionem ignis.

Confert etiam combustis ab igne, cum uino. absque superligatione, absterse prius loco cum spon-
 gia infusa in uino.

Ad ulcera chronica.

Confert etiam chronicis & antiquis ulceribus, uncta cum uino. in corrosis uero, cum aceto: &
 in putridis similiter. Vsus autem fuit Apollonius in gangraena cum aqua, & circuncharaxauit
 locum, ut ipse dixit. ego enim non uidi, sed credidi huic uiro. multum enim erat ueridicus.

Ad plagas.

Maximum autem est haec succolitas pharmacum ad omnes plagas. Plagarum autem aliae sunt
 superficiales, & aliae profundae. at superficialium aliae quidem sunt in diuisione sola, aliae in quassatio-
 ne, aliae in aposyrmate, aliae uero usque quod emittitur os. ad haec autem omnia excellens pharmacum
 est centaurea. quia uero diuersus est usus eius, redeo ad eum. In omnibus igitur superficialibus, ungi-
 tur cum aqua, uel ponitur in corio, & superapponitur loco, & ligatur cum fascia. In profundis ue-
 ro, cum ellychnio cum melle, & superappositione fasciae. qui modus etiam confert quando fuerit scissio **G**
 usque ad ossa. Vidi enim ego tertiam partem cutis capitis aposyrma pati: & curari illo modo per dies
 septem, & aliquando nouem, & aliquando undecim. Habet autem proprietatem hoc pharmacum
 non colligendi humiditates. Iuuat etiam per modum collyrii in plagis in quibus denudatum est
 os, & non est magna diuisione. Colligens enim tu labia uulneris, immitte pharmacum, & ad conso-
 lidationem ducet. & si futuram feceris, fasciam de panno uel corio pone in septem uel nouem uel
 quatuordecim diebus, & fomentes cum spongia. In sagittis autem, & aculeis, & calamis, oportet
 immittere hoc pharmacum superapposita fascia. In percussionibus uero gladii, sicut in duellantibus,
 ponatur in fascia de corio, fomentato loco prius cum spongia infusa in oxalme, idest aqua salsa, &
 aceto. & tunc utendo centaurea cum melle, dimittendo usque ad quatuor dies. Iuuat autem & in chirurgia.
 quando consolidare uoluerimus, posita in fascia. sicut in colobomatibus, & atheromatibus, & fauis, &
 adipiminibus, & scrophulis, uel aliquo tali. confert etiam & acrochordonibus, & similibus, unctis
 per fasciam. Consolidat etiam plenas plagas cum melle mista. Ego autem usus fui in cura duellionum hoc
 pharmaco, proijciens fascias & ligaturas: & utens hoc pharmaco solo usque ad consolidationem.

Ad apostemata incisa.

Summe etiam confert in apostematibus incisis paruis & multis diuisionibus, propter decorem, **H**
 aut magnitudinem, uel loci ineptitudinem. quando igitur utemur in apostematibus ut dictum est
 multis aut paruis incisionibus, tribus aut quatuor diebus exungentes cum aqua salsa & aceto, di-
 ligenter inungimus centauream cum melle.

Ad feras uenenosas.

Confert etiam & in feris uenenosis interficientibus, & non interficientibus: in apum quidem
 & incisuorum morsibus, uncta cum uino: in reliquorum uero sicut & hydri, & cerastae, & aspi-
 dis, & araneae, & scorpionis, & turturis marinae, & mygales, & hammodytae, & amphibanae, &
 basilisci, & dryini aquatilis, & prasi, & scolopendrae, & ascalabotae, & canis omnis, & proprie ra-
 biosi, & leopardi, & crocodili, & similibus. Vsus autem est diuersus. statim enim quod plaga facta est
 uel mordificatio, scarificare oportet eum qui in circuitu est locum. & in ipso loco qui patitur fa-
 cere unam diuisionem profundam. & sic mulgere & educere humorem, deinde in plaga super-
 ponere collyrium, & de super fasciam de corio. & soluere per dies octo aut quatuordecim ad plu-
 rimum, & uino abstergere infuso in spongia. Aquam uero non oportet adducere, & maxime in
 morsibus a cane, quinimmo abstinere oportet a balneo usque ad annum ex omni aqua. Vlcus au-
 tem in morsibus a cane rabido custodimus in consolidatum tempore multo, sicut multi medicorum
 faciunt.

A faciunt, secundum ueritatem tamen permittendum est consolidari sicut & alia ulcera in proprijs temporibus. Ita enim & Apollonius curauit quendam genere Gallicum, morsum à cane rabido, & ego curauit quendam iuuenē, dans ei ad bibendū pharmacum istud. & aliqñ ex superabundāti cum oxymelite. In omnibus autem, quæ œdemate intumescunt, per excellentiam confert, si un-gatur cum ouo. Mitigare enim & replere natum est in omnibus extrinsecis. Tusses etiam mitiga-re uidi datum in fabæ magnitudine cum aqua: & stomachicis similiter cum aqua. Purgat etiā cho-leram cum melicrato: & soluit crassos & uiscosos humores, in quantitate auellanæ cum aqua. luoat etiam asthmaticos, & orthopnoicos, in quantitate auellanæ datum cum oxymelite. Confert etiam ad ruptiones, & uulsiones. Et similiter curat spleniticos, in quantitate fabæ ægyptiacæ da-tum cum aqua. luoat etiam empyicos, in eadem magnitudine datum cum aqua: & hydropicos in eadem similiter. Confert etiam dysentericis, in quibus requiritur stypticatio & retentio. Confert etiam in dysuria, in magnitudine fabæ ægyptiacæ bibita cum aqua: & in ischiadicis in quantitate auellanæ datum cum melicrato. Operatur etiam in hydropicis, si inungatur cum uino, & bibatur cum aqua, uel hydromelite in quantitate modica. luoat etiam matricem, & orificium eius, quādo phlegmone laborat, si inungatur cum uino: & similiter ulcera eius. Si autem nigrae fiant, & putre-fiant, uel sint depascentia, oportet ut uino & alumine colluātur. Mundificat autem & matrice m-immundam: in quātitate unius auellanæ cum aqua. bonum etiam est in collutionibus mulierum quidem cōiter, proprie uerò matricis. Et hæc de centaurea quidem in tantum dicta sufficiant.

GAL. ASCITVS LIBER DE CATHARTICIS:

C E N S U R A.

Liber corruptus, & adhibitis ueris libris cum iudicio legendus.

C VONIAM cognouimus qualiter Hippocrates de augmento humo-rum locutus est, nunc demum introduco medicum, qui de uirtute ca-tharticorum locutus est, ut prædictos humores possit examinare: & expellere, quæ nocua sunt corpori: primum considerando quo mo-do Erasistratus Homeri uersus cantabat, & Hippocratis libros amo-re medicinæ per diuersas ciuitates, prouincias, & singulas regiones proficiscens, experimento cognoscitur collegisse: & artificiose uitæ, & theoremata consummasse. & quo modo ordinando nobis medi-cinam derelictam, uoluisset perquirere ut posteris traderet. His omif-sis oportet nos commoderari ordinem disciplinæ: ut hi qui post nos huiusmodi artis fuerint rectores, correctius teneant ea, quæ ab eodē uidentur esse composita. Fuit igitur sollicitudo non tantum mihi, sed etiam multis desiderantibus gloriā, ut de catharticis scriptis aliqua traderent, & propter senectutis obliuionem thesaurizarēt sequentibus, purgationumq; genera & uirtutes, & usus eorū diligenti sollicitudine traderent. Di-cendum est ergo in primis de cathartici uirtute, & officio eius. Ait Hippocrates, Graciles, & fa-cile uomentes sursum purgare conuenit, uitantes hyemem. difficile autem & medie crassos deor-sum, æstatem uitantes. Melancholicum ergo humorem deorsum purgare eadem ratione contra-ria apponentes: transitoriā uitam opposcentes mihi: quia multum laborauit ad explicandum ar-tem medicinæ: sed de catharticis tacuit, & nihil inde exposuit. nā si salutare esse conspiceret, utiq; de his nequaquam reticeret, quod ille se fecisse commemorat: sed eius bibliothecam Romæ arsis se cognouimus. & librum ipsum ibi crematum non dubitamus: pro qua re liber de catharticis ab eo scriptus non inuenitur, quem uobis scriptum tradere conamur.

De generibus cathartorum.

Cathartorum uero genera tria esse scripserūt physici. Primum trahendū, Secundum euacuan-di, Tertium purgandū habet facultatem. Et ex his tribus definitionibus, Vna quidem est à loco, Altera à quantitate, Tertia à qualitate. A loco quidē, declaratur locus ab eo, quod trahitur: quan-titate, ex eo quod euacuatur: qualitate, ab eo quod purgat. Hoc igitur modo disposito, quærendū est de significatione trahentis. habet nanq; genus tractionis, sicut à physicis dicitur contemplati-uam esse suam similitudinem cui comparari potest, sicut & euacuans, & purgans. Trahens uero simile est magneti lapidi ferrum trahenti ad se. & sicut ceruus serpentē de cauernis naribus edu-cit. Similiter purgatio à simili fit, & à contrario. A simili, quando lacticia mucos aquosos, & te-nue phlegma purgant. A contrario, quando colocynthis & elleborus phlegma purgat. Virtus nanq; quæ ad se trahit, dicitur Græce helctice: quæ autem educit, epispastice uocatur. Attrahens adiutorium;

GALENO ASCITVS LIBER

adiutoriū, sit, qñ sanguis de naribus fluit, & quando uentosa hypochondrijs imponuntur. Nūc qui- **E**
dem iam diximus oēm detractionē, medicinā esse calidā & humidā, dicentes q̄ dulciā sola, om-
nia fm qualitatem suā dulcedinis tanto plus calore participant, quanto dulciora fuerint. & quan-
to minus dulciā, tanto frigidiora. & ideo phlegma aquosum & magis tenue educit detractio.

De aloe.

Aloe igitur in se habet aliquid cathartici, sed humorum nō est purgatorium, sed stercus & cho-
leram purgat. quare falluntur qui dicunt aloem non esse amaram & stypticā uirtutis. apta est er-
go stomacho, & choleram de uentre & intestinis educit, & non de alio. Hęc ergo iritationē uen-
tris, & depositionem per naturalem meatum facit. Bene ergo antiqui ad similitudinem cholericū
de uentre uel intestinis humores esse purgandos dixerunt. & eos stercore esse diffinierunt.

De colocynthide, scammonia, epithymo, & elleboro.

Colocynthis uero in tertio gradu est calida et sicca: scammonia autē in primo gradu ponitur.
Nihil ergo erit admirandū, si aloe frigidā & calidā temperantiā sit, & cōdensatoriā, & extenua-
toriā. Veniamus igitur ad epithymum & elleborū. Ergo cathartica sunt, et melancholicū purgāt
humorē. nam calidā & sicca sunt temperantiā. Intelligere iam debes q̄ duplex est siccitas in eis,
& una pars ignea. & extenuatoriā sunt natura. frangendi nāq; & incidendi pingūē habent facult- **F**
tatem. etenim elleborus & epithymum tenui & calida natura consistunt. & frigidam & terrestrē
habent substantiam, idest humorem purgant melancholicum. & à contrario medicinā.

De cathartici purgantibus superiorem uentrem.

Quærendum est quæ qualitates medicaminum superiorem purgent uentrem, & quæ inferio-
rem. Nam quæcunq; medicaminum calidā & sicca & ignita substantiā uel spiritus composita
sunt, hęc per uomitum purgant uentrem. ex quibus primū est elleborus albus. & quæcunq; ter-
restri substantia participant, inferiorem purgant uentrem, ut sunt lepis, colocynthis, & elleborus
niger. Et quæcunq; admista, scilicet aere spiritali & terrestri grauitate, hęc superiorem purgant
uentrem & inferiorem. Et q̄ colocynthis caput purget, experimento testamur. quia lenis est, &
lanuginosa, & tomētiua. & ideo purgat superiora, & si datur. 3. i. cū mulla, ex capite purgat phleg-
ma. & eadem ratione cætera cathartica perpenduntur: quæ à multis per longum tempus inuenta
sunt sapientibus. Nunc autem, quia de cathartici & purgatorijs disputare statuimus, in primis q̄
purgant choleram rubram quærendum est. Ergo purgat choleram scammonia, agaricum, aloe,
succus herbæ heliotropij. Phlegma educit coccus cnidius, lathyris, euphorbium, colocynthis, el-
leborus albus. Nigram uero choleram purgat epithymum, polypodium, niger elleborus, & pra- **G**
sij succus. Sanguinem educit porri succus, malua agrestis, herba mercurialis, liliphagus. Et hoc ad
exemplum proposuimus, ut quis amator bonorum operū, qui ad hęc arcana desiderauerit acce-
dere, ex his quæ proposita sunt, cætera doceat cognoscere. Mihi autem tempus est ad alias passio-
nes transire, idest locales: & per singula loca cathartici operationes exponere. Oculis nanq; adhi-
benda sunt purgatoria medicamina, & auribus, & naribus. Cathartica autem lateri, thoraci, uen-
tri superiori, & intestinis superioribus, hepatis & simæ eius parti, & spleni. Cæterum oculi purgan-
tur per lachrymas, per nares, per mucos: Os, per phlegma & saliuam: Mamillæ, per lac: Thorax,
per tussim & sputum: De stomacho uero educuntur cibus, & phlegma, & omnes humores, & ci-
bi indigesti, & lumbrici rotundi: Ex hepate & simo eius, humores per uentrem educendi sunt: ex
gibbo autem, per urinas: De splene uero, humor melancholicus, & sanguis faculentus. De reni-
bus, sanguinis superfluitas, & lapidum imminens periculum: Ex matrice, sanguinis ichores: De
uesica, urina: Ex maioribus intestinis, scybala, & lumbrici lati: De extremo intestino, ascarides:
De cute, corporis pediculi, & lendes, & sudores. Sed & sanguinis fluxum ex matrice factum uen-
tosa in mamillis posita restringit: & phlebotomia in contraria parte facta. Et sæpius irrationabi-
les impetus sanguinis, ligatis coxis retinemus, & qui fiunt ex naribus, purgare autem uolentibus, **H**
per phlebotomiam adhibendum est adiutorium. Et considerandum est quantum sit materia in
purgandis. sed hęc purgatio catharticoꝝ tractioni compaginatur, & compatitur quid modice,
sicut herculeus lapis ferrum ad se trahit, & electrum fricatum paleas, & ceruus spiritu suo ser-
pentem de cauernis, & serpens spiritu suo mures ad se trahit. Sed reuertamur ad propositum, &
ostendamus non solum compatibles rationes extrahere, sed ipsa utiq; medicamēta de capite, &
thorace, & pulmone, & hepate, & stomacho, & renibus, & uesica, & arteria, & neruis quæ opti-
ma sunt, extrahunt. & si quis se approximauerit naturæ cogitando, uidebit non solum propriam
in humoribus habere uirtutem proposita medicamenta: sed in partibus membrorum corporis
prædictum ministerium medicamentorum faciunt uirtutes. Quidam autem nos culpantes dire-
cto extenso supercilio, directi sunt ad fallaciam, ut dicant cathartica experimenta longa esse ab
experimento. Etenim naturalem cognitionem admittentes facti sunt hæretici male intelligendo,
& non discernentes uirtutem & naturam splenis, & renum operationes: confitentur utique
dicentes q̄ esset talis materia medicaminum quæ has possit habere uirtutes. Si autem uerum est,
sicut uerum constat esse, ut aliqua expedientiā credantur esse localia medicamēta, in hepatis pas-
siones festinanter adhibēda sunt adiutoria, & naribus similiter, & in collo, & in intestino, & uesi-
ca, &

Aca, & splene quod ad hoc fuerit utile, neque medicamen ad patientes locos adhiberi potest. sed æqualiter singula suum præbere beneficium. Ex quibus manifestum est quæ sunt medicamenta ad humores uel ad corporis membra expedientia. Nam si non est admirandum, quod alia sunt coprotica, idest tantum stercorea mouentia. alia hydrogoga, idest humores liquidos & tenues & aquosos educentia, spissos humores non deponentia: alia uero choleram rubram: alia autem nigram: alia phlegma: alia sanguinem sunt deponentia. & cum alia caput purgent, alia thoracem, alia pulmonem, alia hepar, alia splenem: quædam etiam in uentrem purgent humores: quædam renes, quædam uescicam, quædam matrices, quædam intestina tenuia, & arterias & nervos, et musculos, & quæ horum omnia sunt purgatoria, diuersas habent uirtutes: discere si potes species eorum quæ experta sunt ad purgandum superiorem uentrem, & eorum quæ ad inferiorem.

De simplicibus medicinis.

Volo igitur dicere de simplicibus medicamentis, quæ Græci hapla uocant. Ergo colocynthis caput purgat, & phlegma. Scammonia autem, corpus superius & inferius, & caput, & phlegma cum cholera. quia natura eius calida & sicca tenuem habet substantiam, generans tractoriam uirtutem. Siquis igitur simplicia medicamenta scire desiderat, requirat, & inueniet uirtutem suam in primo gradu esse calidam, & acutissimam ad purgandum. Lathyris est contra purgatoria est phlegmatici humoris: semen eius, moderate in gustu est dulce. & dictum est dulcia mediocriter esse frigida. ¶ *Oculorum cenotica, quæ ex oculis lachrymas educunt.* Oleum amygdalinum, nucinum, & laurinum, & anethinum, opobalsamum, centaurea, succus rutæ, succus chelidoniæ, cepæ, castorium, chalcathum, stypteria, sinapis, ammoniacum, mel, crocus, & alia plurima. sicut in dynamidijs diximus, oportet prius per catharticum corpus purgare. ¶ *Aurium cenotica.* Aures purgat mel, uinum, oleum nucinum, & amygdalinum, cepæ succus cum adipe plurimo, aphronitrum cum melle & aceto, hydromeli & acetum, nitrum mistum cum uino, oleum roseum, succus beta. ¶ *Narium cenotica.* Purgat enim nares succus beta, cepæ, elaterium, piper nigrum, sinapi, pyrethrum, hyssopus, thymus, elleborus albus, struthium, euphorbium, cardamomum. Purgat caput per os staphisagria, piper, sinapi, pyrethrum, hyssopus, thymus, & alia plurima, quæ in dynamidijs scripta sunt, & gargarismata. Lac in mamillis reuocat prifana, semen foeniculi.

De purgantibus pulmonem & thoracem.

¶ *Pulmonis & thoracis cenotica.* Purgant pulmonem & præcordia daucus, papauer nigrum, semen lini, thymus, anisum, piper, costus, sulfur, scylla, amygdala, iris, mel, orobus, prasium, capita porri, & alia plurima, quæ in dynamidijs possunt reperiri. Est autem confectio ad purgandum experta: Styracis, terebynthina, sandarachæ, mastiches, medullæ ceruinæ ana. 3. i. luuat stomachicos, pleuréticos, phthilicos, & omnem tussim. ¶ *Superiorum uentris cenotica.* Vomitum facit cedri cortex cum oxymelite. Sinapi cum mulla, elleborus albus, ireos puluis cum mulla. ¶ *Intestinatorum tenuium cenotica.* Purgat namque in intestinis crudos humores, & indigestibiles cibos, & lumbricos rotundos excludit semen tithymalli, & opos eius cum caricis, aut cum dactylis comestus, iris, herba mercurialis, thymi decoctio, aloë, absinthium, abrotanum, & alia quæ in alijs commemorauimus. ¶ *Hepatis simorum cenotica.* Purgat ea polypodium, lathyris, canubea cum absinthio & lupinorum apozemate. ¶ *Hepatis gibborum cenotica.* Purgat nardus Celtica, squinanthum, agaricum, gentiana, absinthium, peucedanum, opobalsamum, myrtus. ¶ *Splenis cenotica.* Purgat splenem elleborus niger, epithymum, polypodium, agaricum, capparidis cortex, scolopendria. ¶ *Renum cenotica.* Purgat renes apij semen, foeniculi semen, daucus, asarus, squinanthum, sanguis hircinus, graminis decoctio. ¶ *Matricis cenotica.* Sanguinem educit pessarium cinnamomi, sabina, calamus aromaticus, absinthij decoctio, artemisia, dictamnium, elleborus niger, sicut in dynamidijs continetur.

De prouocantibus menstrua.

D Per impositiones prouocant menstrua calamus aromaticus, castorium, lupinorum decoctio, ruta, piper, melanthium, balsamum, pæonia, artemisia, dictamnium, lapathij radicem decoctio. ¶ *Vesicæ cenotica.* Euacuant & purgant uescicam asarum, apozema acori, amygdala amara, absinthium Ponticum, semen balsami, bryonia, pæonia, semen liquiritiæ, pulegium, dictamnium, dragonum radices. ¶ *Renum & uescicæ lapidis cenotica.* Lapides frangit cardamomum, oleum amygdalinum, bdellium, semen foeniculi, amygdala amara, lapathij radicem decoctio, lini semen, saxifraga, electrum. i. succinum, sanguis hircorum, semine olerisatri. ¶ *Scybalorum cenotica.* Scybala euacuant mel, sal, foenigræci decoctio, malua decoctio. ¶ *Ventris cenotica.* Aloem & salem cum melle coquas, & subijce. ¶ *Aliud mirabile medicamen.* Myrrha, ceparum succi ana. 3. i. mellis. 3. ij. In truliones coquas, & subijcies ut pastillos. ¶ *Sudoris cenotica.* Sudorem educunt uinum cum oleo irino, & oleum chamemelinum, et anethinum, & sicyonium, & alia. Per os data hæc prouocant sudorem, staphisagria, pulegium, silybrium, artemisia, costus, libanotides, casia, cinnamomum, agaricum. Quæ per suffumigationem sudorem mouent, sunt castorium cum pulegio: semen balsami, bdellium. ¶ *Quæ pruritus mouent.* Sunt porrum, allium, caulis, asparagus, pastinaca, ruta, cardamomum, raphanus, omnia salsamenta. Et hæc de simplicibus, quæ per loca ipsa colligere potui, habeas experta. Galeno